

תלמוד בבלי
'גמרא ופירושה'

מסכת שבת

חלק יח
דפים ק"ב-קכ"ז

מהדורה ללומדי
הדף היומי

מסכת שבת

עם פירוש גמרא ופירושה
ותבנית ש"ס נהרדעא החדש

חלק יח
דף קכ-קכו

כל הזכויות שמורות

יצא לאור ע"י

מכון 'תלמוד והלכה'

רחוב מנחם משיב 12

ירושלים

מהדורת ביקורת

להזמנות מרוכזות לשיעורי הדף היומי

053-3129507

כל הערה והוספה תתקבל בברכה

בפקס 08-9298155

תבנית הש"ס:

שערים ועימוד:

דוד לוי

050-4130067

סדר הלימוד מיום שבת קודש פרשת בלק תש"פ
עד יום שישי יח תמוז תש"פ

דף היומי מסכת שבת דף קכ עד דף קכו

הנושאים המרכזיים:

- קנה של זיתים [טומאה. מוקצה]
- שלבי תקנת מוקצה [אביי ורבא אם התירו גם לצורך מקומו]

דף קכד

- משניות שלפני התרת כלים [קנים. מקלות. גלוסטרא. מדוכה]
- כלי שמלאכתו לאיסור לצורך מקומו. כלי שמלאכתו להיתר לצורך מקומו או מחמה לצל (רבה ורבא בדעת רבנן ורבי נחמיה)
- גזירה יום טוב אטו שבת [בהמה בבור. משילין פירות. הוצאה שלא לצורך]
- שברי כלים שלא עושים מעין מלאכה ראשונה
- מוקצה בכלי שזרקו לאשפה

דף קכה

- טומאה ומוקצה בתנור שהניחוהו על אור בור
- שברי תנור ישן (עושין מעשה טפקא)
- הקצאת אבן [קשרה לקרויה. הניחה על חבית]
- שימוש בנדבך של אבנים [ייחוד מוקצה במחשבה. בסידורם. במעשה ממש]
- קשירת הזמורה לטפוח [ייחוד בדבר מחובר. שמא יתקן]
- הוספה על אהל עראי

דף קכו

- פקק החלון. נגר הנגרר [כשאינו קשור. כשאינו תלוי]
- כיסוי שאין לו בית אחיזה [בקרקה. כלים. תנור]
- פינוי קופות. או אוצר [טירחה. אשוויי גומות. מוקצה]

דף קכ

- בשעת החורבן אם פסקו אנשי אמנה
- כמות המזון והבגדים שמותר להציל מדליקה
- 'שכר' לאחרים שהצילו
- גרם כיבוי [רבנן. רבי יוסי].
- גרם מחיקת השם.
- גרם מלאכה בשבת
- פתיחת דלת כשנר מאחורי הדלת. כשיש מדורה כנגדה
- שם כתוב על בשרו, אם צריך גמי

דף קכא

- אם טבילה בזמנה מצוה
- אמירה לנכרי. נכרי שעושה מעצמו. רמז לנכרי שיכבה
- קטן אוכל נבילות. קטן העושה על דעת אביו
- טלטול גרף של רעי
- הריגת מזיקין שאין רצים אחריו. דורסו לפי תומו

דף קכב

- הנאה ממלאכת גוי [שעשה לעצמו. לישראל. לעצמו ולישראל]
- דלתות כלים או בתים שהתפרקו
- דלת לול תרנגולים. דלת כלים [בנין וסתירה בכלים. שמא יתקע]

דף קכג

- כלי שמלאכתו לאיסור, לצורך גופו. מוקצה מחמת חסרון כיס
- טלטול מן הצד
- מחט ללא חור או עוקץ [לשבת. לטומאה. גולמי כלים]
- תיקון גברא [אסובי ינוקא. אפיקטויזין. נטילת קוץ]

אלפי שעות תורה יכולות להיות שלך בקלות!

זכינו ובס"ד חוברות 'גמרא ופירושה' מתקבלות
מידי שבוע בקורת רוח ובהנאה מרובה בקרב
לומדי הדף היומי די בכל אתר ואתר בארץ
הקודש ובתפוצות.

עקב הביקוש הרב אנו נערכים להגדלת תפוצת
החוברות המודפסות, לשם כך אנו יוצאים
במבצע גיוס שותפים המעוניינים לזכות את
הרבים באלפי שעות תורה.

כל שותף יקבל הקדשה בתחתית הדף הנלמד
להצלחתו ולהצלחת בני ביתו או להבדיל
לע"נ יקיריו.

לשותפות חייגו:

053-3129507 | 052-7652482

עין משפט
ור מצוד

רענ"י

נסים נא

יְיָנו חַנּוּנָאֵל

ש"ס דכיון דמש

את השכלא והיא נופלת

הרי

ושקיל ליה לר' יוסי גמי זימנין

ואם פותח אדם דלת כנגד המדורה בשבת ואינו חושש, ואם יורד שאינה מצויה היא, והוא שמעך מושבת לא מליני צורה, ומוסר לא גורנין. והילכתא כאבי, דקאמרין בגין שישן אבא פטור. ליהוי כי זורה רוח שמיעתו. ואמרין בגין אחר. רבא אמר כנון מליכת ברוח מצויה אברה הרוח ורוח שמיעתו לעצור שבת מליכת מושבת אברה תורה אפילו רוח צוין לבלות ומחשש לבו אסור בשבת ור' אבהו

קב:

מהדק, עיילי ביה מ'א ומסקי לשם ולא ליה דר'יו גופיה שהשם כתוב בו שחוצץ לחים אין חוצצין, ומרקין על קושיא דהשם אסור, דכל גרמא שרי, והכא משום ידעין שאין מהדק הגמ', ולא איכפת ליה לר' יוסי מ'א לשם בידו ויטבול. א"ה א"ה ערום. ומאי איכא גמ' וכיצא בו בדרור על

מבעוד יום על הטבלא שלא מדעת:

מותר אלא לדידכו נהי דאסריתו
גרס כצוי אודו לי מיהת דצהני
אפילו גרס ליכא: כורך עליו גמי.
קס"ד השתא כדי שלא ימחק את

השם צמים. חנמח נרצנן גרם מחק
חסור ולר' יוסי שרי: וכלכד שלא
ישפשא. דהוי מוחק צידים:

ותסבירא. דהבא גמי דאלרכוה רבנן
משום שלא נחת חילא: חילא גמי

מלאים שאין דרכן להשתבר

יגמי לח לשם שכתוב על בשרו מיד. ולא איפרקא הא קו
טוקינן הב"ע בדיו לחה שאינה חוצצת, דחגיגה הדם והדיו
שונה רבנן דאסרי לטבול עד דכריך על השם גמי לח, לאו
אסור לעמוד כמי השם ערום מצויי גמי לח, וכיון דלא צ
י עילוי מיא דלא חייל לגרם מחיקה. ואקשינן וכי ר' יוסי
לרבנן גמי ניכסמי בדייה. ונדחה זה הפירוק. ופרקינן לדבר
השם לטבול כמובנה. דכ"ע דכריך. מי פליגי איהו לדיכא מי

מסורת הש"ס

(א) למקן קסה: ודף קמב;
(ב) מחולק מר, (ג) לעיל עה.
קב. קיא: קרי. קגל. [קמב].
צ"ה לו. סוכה לג: מחזיק ו.
מחזיק סה, (ד) [קידושין לג].
"ושנ"ן, (ה) יומא ט, פסח. מח.
סופרים סה"ע"ב, (ו) לעיל
קז: (ז) פסחים סה: מחזיק
כל. וצחסי לה, (ח) [נוער חס'
עירובין כב: וצ"ה ח.
וכחזוקי ג: וצ"ח א. שנוע
מח: דעה א. רבין]

ורה אור השלם

1 ונתתם את מובזתם
ושברתם את מצבתם
ואשרידם תשרפון באש
ופסילי אלהיהם תגדעון
ואבדקם את שמם מן
המקום ההוא: דברים יב כ
2 ליום תשבועי שבת לך
אלהך לא תעשה כל
מלאכה אתה ובנך ובתך
עבדך ואמתך ובהמותיך
וגרך אשר בשעריך:

הגהות הב"ח

(ה) גם' כנגד המדורה:

— 8 —

גמ' חרי זה לא ירחוק. עי'
נדה דף סו ע"ב פוס' ד"ה
אס סמוך: שם דמנח יריה
עלויה. עי' במדומה הדשן
חומת י:

1999

לעזי רע"י
קרוישי"ל [קרוישו"ל].

מנורה.

מוסף תוספות

לאשמרעין דלא

יִישׁוּעַ לָחַם שֶׁמֶטֶקֶטֶט
 מוֹס' הַרְלֵס'. ב. בִּשְׁעָה
 שְׁהוּא דוֹלֵק. מוֹס' הַרְלֵס'.
 ז. וְהִכִּי תֵּן הַחֵם: יו.
 שְׁהִיָּה מוֹנֵה עֵץ הַנֶּרְגָּל
 מִסֵּלֵק אֶת הַטְּבָלָא וְהֵנָּה
 נּוֹפֵל וְכִי תֵּן שְׁמַלְלָא בִּר
 אֲבָא קִמִּי דְרַבִּי יוֹחָנָן
 בְּכַבְּהָ. מוֹס' הַרְלֵס'.
 I. גְּמוּד. מוֹס' הַרְלֵס'.
 לֹא־שִׁמְרְעִין
 שְׁמִרְתָּ לְטַלְטֵל וְרָאָם כְּבִתְהָ
 תִּחְלַת כְּבִתְהָ. מוֹס'
 הַרְלֵס'. I. כְּנֻן שְׁתֵּנִי תְּקוּעִי
 בְּאִתּוּרֵי הַדֶּלֶת. מוֹס'
 הַרְלֵס'. I. כִּיּוֹן שְׁאִינוּ נִזְהָר
 לְפָתוֹחַ וְלִנְעוֹל בְּכַתְהָ. מוֹס'
 הַרְלֵס'. I. אִי מִשּׁוּם רוּחַ.
 מוֹס' הַרְלֵס'.

[illegible]

א. תוב אקשינן עליה ותיפוק
הדבש והחלב יבישין חוצצין
והם דסבירא להו גרם מחיקת
דן אלא לכסויי השם וממילא
ייר לעמוד בפני השם. ושנינן
הכל אסור לעמוד בפני השם
מצוי וצריך להדורי ולאחורי.

שבת קודש יב תמוז תש"פ

שבת דף קכ

ואמר רבא: לא חרבה ירושלים אלא בשביל שפסקו ממנה אנשי אמנה, שנאמר: 'שוטטו בחוצות ירושלים וראו נא [ודעו ובקשו ברחובותיה אם תמצאו איש] אם יש (איש) עשה משפט מבקש אמנה ואסלח לה',

שאלה: והרי רב קטינא אומר שלא פסקו מירושלים 'אנשי אמנה', עפ"י דברי הפסוק שבזמן החורבן אדם יאמר לחבירו שילמדו תורה היות והוא בקי בה, וחבירו יאמר לו את האמת שאינו בקי בה

שואלת הגמרא: איני [האמנם], והאמר רב קטינא: אפילו בשעת כשלונה של ירושלים, לא פסקו ממנה אנשי אמנה,

שנאמר **כִּי יתפש איש באחיו בית אביו (לאמר) שמלה לכה, קצין תהיה לנו',**

וביאור הפסוק הוא: כאשר אדם יאמר לאחיו, הנה, תלמיד חכם אתה, והרי דברים שפני אדם אחרים [אינם יודעים], וכאשר שואלים אותם, הם מתכסין בהן כשמלה [עושים את עצמם כאילו הם מכסים דבריהם ולא רוצים לגלות טעמי התורה, וזאת מפני שאינם יודעים להשיב],

דברים אלו ישנן בידך [אתה בקי בהם],

וממשיך ואומר לאחיו: **והמכשלה הזאת תחת ידך',** כלומר: (דף קכ) **דברים שאין בני אדם עומדין עליהם, אלא אם כן נכשלים בהן** [טעמי תורה המוסתרים, שאין אדם עומד על בוריים, אלא לאחר שאומרים כמה פעמים בשיבוש],

ישנן תחת ידך – אתה בקי בהם.

לפיכך **'קצין תהיה לנו',** ותלמדנו חכמה,

ואדם זה נאמן הוא, ואינו אומר שהוא בקי, אלא הוא נשבע ואומר שאין הוא כזה בקי, כמפורש בפסוק: **יִשָּׂא ביום ההוא לאמר לא אהיה חובש' וגו',**

מה שנאמר 'ישא', היינו שהוא נשבע, שהרי אין ישא אלא לשון שבועה, וכן הוא אומר 'לא תשא את שם ה',

שהוא נשבע ואומר: **'לא אהיה חובש',** כלומר: לא אהיה מחובש עומן בבית המדרש, כלומר: לא יגעתי בתורה,

והוא מוסיף ואומר: **וּבְכִיתִי אֵין לָחֵם וְאֵין שְׂמֵלָה',** שאין בידי לא מקרא, ולא משנה, ולא גמרא. הרי שאפילו בשעת החורבן, לא פסקו ממנה אנשי אמנה, המודים לומר את האמת.

הצעת דחיית השאלה: אפשר לומר, שאמידת האדם שאינו בקי, אין זה בגלל שהוא נאמן, אלא בגלל שחושש שיבקשוהו לומר דברי תורה, ולא ידע לומר

הגמרא מקשה על ראיית רב קטינא: וממאי [ומנין לנו, שהאדם האומר שאינו בקי, היינו מפני שהוא נאמן], **דִּילָמָא שְׁאֵינִי הֵתָם** [אולי רק שם, הדבר שונה, שאומר אמת, מפני שאומר לעצמו] **דְּאֵי אָמַר לְהוּ גְמִירָנָא** [שאם יאמר להם שהוא למד ויודע טעמי תורה], **אָמְרוּ לָהּ,**

אִמָּא לָן [יאמרו לו, תאמר לנו את הטעמים שאתה יודע, והוא לא ידע להשיב], ולכן הוא אומר שאינו יודע, ואין זה ראייה שהאומר כן הוא אדם נאמן.

דחיית ההצעה: אם היה אדם לא נאמן, היה אומר שלמד ושכח, ולא היה אומר שלא יגע בתורה

הגמרא מיישבת את ראיית רב קטינא, אם לא היה אדם זה נאמן, הָיָה לָהּ לְמִימָר, גָּמַר וְשָׁכַח [היה לו לומר, שלמד ושכח], מֵאִי לֹא אָהֳיָה חוֹבֵשׁ כָּלָל, ולמה הודה על האמת ואמר שלא יגע בתורה. הרי מוכח שהוא אדם נאמן, ומכאן הוכיח רב קטינא שלא פסקו אנשי אמנה בזמן החורבן.

תשובה: גם בזמן החורבן היו נאמנים לגבי דברי תורה. ומה שאמר רבא שפסקו אנשי אמנה, היינו במשא ומתן

עונה הגמרא: לֹא קָשְׁיָא, כָּאן [מה שאמר רב קטינא שלא פסקו אנשי אמנה, היינו] בְּדִבְרֵי תוֹרָה [שהיו נאמנים], ולא היו מתהללים על שקר].

כָּאן [ומה שאמר רבא שפסקו אנשי אמנה, היינו] בְּמִשְׁא וּמִתָּן.

משנה

בהצלת מזון מהדליקה, במעשה אחד, מותר להציל גם מזון למאה סעודות

מְצִילִין סַל מֵלֶא כְּכֹרוֹת, אִף עַל פִּי שֵׁישׁ בּוֹ מֵאָה סְעוּדוֹת,

וְעֹגוּל שֶׁל דְּבָלָה [שהוא גדול, ויש בו סעודות הרבה],

וְחֻבֵּית שֶׁל יֵין [שיש בה יין לסעודות הרבה],

(עניין זה יתבאר בגמרא, מה ההבדל בין המבואר במשנה זו שמותר להציל אפילו מזון למאה סעודות - לבין המשנה הקודמת ששנינו שאסרו להציל יותר ממזון ג' סעודות, שחששו שמתוך בהילותו להציל, יבוא לכבות את הדליקה).

יכול לומר לאחרים שיצילו גם כן

וְאוֹמֵר לְאַחֲרִים: בּוֹאוּ וְהִצִּילוּ לָכֶם.

וְאִם הָיוּ פְּקָחִין [לבקש שכר כפועלים], עוֹשִׂין עִמּוֹ חֶשְׁבוֹן אַחֵר הַשָּׁבֶת.

אם מצילים מזון מהבית לחצר, כשלא עשו עירובי חצרות

לְהִיכֵן מְצִילִין אוֹתָן?

[דעה א':] לְחָצֵר הַמְּעֻרְכֶּת, חָצֵר שֶׁעָשׂוּ בָּהּ עִירוּבֵי חֲצִירוֹת, וְאֵפ"כ לֹא הִתִּירוּ חֲכָמִים לְהִצִּיל יוֹתֵר מִמִּזוֹן ג' סְעוּדוֹת אוֹ סַל מֵלֶא כְּכֹרוֹת וכו', שְׁכָאמֹר חֲשָׁשׁוּ שֶׁמִּתּוֹךְ בִּהִילוֹתוֹ לְהִצִּיל יִבּוֹא לִכְבוֹת אֶת הַדְּלִיקָה.

[דעה ב':] כֵּן בְּתֵירוֹת אוֹמֵר: מֵה שֶׁהִתִּירוּ לְהִצִּיל בְּדִלִיקָה, הֵינּוּ אִף לְשִׂאנָה מְעֻרְכֶּת, שֶׁחֲכָמִים הִקִּילוּ בָּמָה שֶׁתִּקְנוּ 'עִירוּבֵי חֲצֹרוֹת', וְאִף שֶׁבִּדְרֵךְ כָּלֵל אִסְרוּ לְהוֹצִיא מִבֵּית לְחָצֵר כִּשְׁלֹא עָשׂוּ כָּל הַבְּתִים שֶׁבְּחָצֵר 'עִירוּבֵי חֲצֹרוֹת', בְּדִלִיקָה הִקִּילוּ בָּזֶה.

מותר להציל מהדליקה, כלים שצריך לשבת

וְלִשְׁם מוֹצִיא כָּל כְּלֵי תַשְׁמִישׁוֹ [שצריכין לו לאותו היום, כגון כוסות וקיתוניות],

כמה בגדים מותר להציל מהדליקה

[דעה א':] וְלֹבֵשׁ כָּל מָה שְׁיָכוֹל לְלָבוֹשׁ, וְעוֹטֵף כָּל מָה שְׁיָכוֹל לְעֻטּוֹף.

[דעה ב':] רַבִּי יוֹסִי אָמַר: [לא התירו ללבוש אלא] שְׁמֹנֶה עָשָׂר כְּלִים, שֶׁכֵּן דֶּרֶךְ לְלֹבֵשׁן בַּחֹל יָחִיד, אֲבָל יוֹתֵר מִשְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה, אֵין דֶּרֶךְ לְלָבוֹשׁ בְּבֵת אַחַת, וְכֵן אֵינוֹ פּוֹשֵׁטֵן לַחֲזוֹר וּלְלָבוֹשׁ וּלְהַצִּיל אַחֲרֵים.

ולדעה א': שכמבואר התירו ללבוש בבת אחת כמה בגדים שיכול זה על זה, וְחֹזֵר וְלֹבֵשׁ, וּמוֹצִיא, שֶׁהִתִּירוּ גַם לַפְּשוּט אֶת הַבְּגָדִים לְאַחַר שֶׁהוֹצִיאָם, וְלַחֲזוֹר וּלְלָבוֹשׁ עוֹד בְּגָדִים וּלְהוֹצִיאָם כֹּאשֶׁר הוּא לְבוֹשׁ בֵּהֶם.

וְאָמַר לְאַחֲרֵים: בּוֹא וְהַצִּילוּ עִמִּי, כֹּשֶׁם שֶׁבִּהְצַלְתָּ אוֹכֵל הִתִּירוּ לוֹ לומר לאחרים 'בוא והצילו לכם', הִתִּירוּ גַם בִּהְצַלְתָּ בְּגָדִים לומר לאחרים 'בוא והצילו עמי'.

גמרא

שאלה: כּמִשְׁנֵתֵינוּ מְבֹאֵר שֶׁמִּתּוֹךְ הַהֲצִיל אֶפִּילוּ לְמֵאָה סְעוּדוֹת, וְהִרִי כִּמְשֹׁנָה לְעִיל לְמִדְּנוֹ שֶׁמִּצִּילִים רַק מִזּוֹן ג' סְעוּדוֹת

שואלת הגמרא: וְהָא תָּנָא לָהּ רִישָׁא שְׁלֹשׁ סְעוּדוֹת, וְתוֹ לֹא [ויותר מכך לא], וכיצד אומרת מִשְׁנֵתֵינוּ שֶׁמִּתּוֹךְ הַהֲצִיל סֵל מֵלֹא כִּכְרוֹת, אַע"פ שִׁישׁ בּוֹ לְמֵאָה סְעוּדוֹת.

ביאור א': אִם מִצִּיל בְּסֵל אֶחָד, יִכּוֹל לְהַצִּיל כִּמְשֹׁנָה שִׁישׁ בְּסֵל. אִם מִצִּיל וְאוֹסֵף כִּמְשֹׁנָה סֵלִים לֹא הִתִּירוּ אֶלֶּא מִזּוֹן לִג' סְעוּדוֹת

אָמַר רַב הִנָּא: לֹא קָשִׁיָא, קָאן [במִשְׁנֵתֵינוּ מְדוּבָר] בְּבָא לְהַצִּיל [שֶׁמִּצִּיל בְּסֵל אֶחָד], כְּדִקְתָּנִי סֵל מֵלֹא כִּכְרוֹת, וְאֵינוֹ טוֹרַח אֶלֶּא לְהַצִּיל מִתּוֹךְ הַדְּלִיקָה, וְהוּא מַעֲשֵׂה אֶחָד, וּמִמִּילָא לֹא חִילְקוּ אִם יֵשׁ בְּסֵל מַעֲט כִּכְרוֹת אוֹ הִרְבֵּה כִּכְרוֹת,

קָאן [בִּמְשֹׁנָה הַקּוּדְמָת, מְדוּבָר] בְּבָא לְקַפֵּל [סֵלִים הִרְבֵּה זֶה עִם זֶה, לְטֵרוּחַ וּלְאוֹסְפָם, וְלַחֲזוֹר וּלְהוֹצִיא, וְכֵן לֹא הִתִּירוּ לְהַצִּיל אֶלֶּא מִזּוֹן שְׁלֹשׁ סְעוּדוֹת בְּסֵלִים הִרְבֵּה, וְיֹתֵר לֹא, שֶׁכֵּל סֵל וְסֵל הוּא טִירַחָה בְּפָנֵי עֲצָמָה],

וְהַגְמָרָא מוֹסִיפָה וּמְבַאֲרָתָּ: וְכָא לְהַצִּיל, מִצִּיל אֶת כּוֹלָן - אֶת כָּל הַכִּכְרוֹת שֶׁבְּסֵל. בָּא לְקַפֵּל, אֵינוֹ מְקַפֵּל אֶלֶּא מִזּוֹן שְׁלֹשׁ סְעוּדוֹת.

ביאור ב': אִם מִצִּיל לְאוֹתָהּ חֶצֶר, יִכּוֹל לְהַצִּיל כִּמְשֹׁנָה שְׁרוּעָה. אִם מִצִּיל לְחֶצֶר אַחֶרֶת, מִצִּיל רַק מִזּוֹן לִג' סְעוּדוֹת

רַבִּי אָבָא בְּרִי זְבִידָא אָמַר רַב: אִידִי וְאִידִי בְּבָא לְקַפֵּל,

וְלֹא קָשִׁיָא, קָאן [בִּמְשֹׁנָה שֶׁהִתִּירוּ לְהַצִּיל אֶפִּילוּ מִזּוֹן לְמֵאָה סְעוּדוֹת], מְדוּבָר: לְאוֹתָהּ חֶצֶר.

בָּאָן [במשנה הקודמת, מדובר] בהצלה לְחָצֵר אַחֶרֶת, שבזה לא התירו להציל אלא מזון ג' סעודות.

ספק: אוסף בבגד גדול מאכלים רבים, האם זה נחשב כמציל בפעם אחת (ויכול להציל כל מה שרוצה) או שזה נחשב למציל בהרבה פעמים (ויכול להציל רק ג' סעודות)

בְּעֵי רֵב הוּנָא בְּרִיהַ דְּרֵב יְהוֹשֻׁעַ: פִּרְשׁ טְלִיתוֹ, וְקָפַל וְהֵנִיחַ, וְקָפַל וְהֵנִיחַ - פורש בגד גדול, ומניח בתוכו אוכלים, וחוזר ומביא עוד אוכלים, ומניח בתוכו, מאי - מה דינו, כָּכָא לְהַצִּיל דְּמִי - הרי זה כמי שבא להציל בפעם אחת, שהרי מכניס את הכל לבגד אחד, או כָּכָא לְקָפַל דְּמִי - או שזה נחשב כמציל בכמה פעמים, שהרי טורח לאסוף ולכנוס עוד ועוד בבגד,

פשיטת הספק: כשם שבהצלת יין מחבית שנשברה כנג, מותר להציל רק בכלי אחד, והוא אף בכלי גדול שהיין מטפטף אליו עד שמתמלא - כך בהצלת מאכלים מדליקה, מותר להציל בכלי אחד, אף שהוא גדול, וממלא בו עוד ועוד מאכלים

הגמרא פושטת את הספק: מִדְּאָמַר רָבָא, אֲטַעֲיָה רֵב שְׂזָבִי לְרֵב חֲסֵדָא [רב שיזבי הטעה את רב חסדא בעניין הברייתא שאומרת שמי שנשברה לו חבית יין בראש גגו, יכול להציל את היין שנשפך רק בכלי אחד, שמניחו על הקרקע, והיין מהגג נוטף אליו, ולא יציל בכלים נוספים (שחששו חכמים שמתוך שיהיה בהול להציל, יביא כלים מרשות הרבים) ודרש [וכך דרש רב שיזבי]: וּבְלִבְדָּ שְׁלֹא יָבִיא כָּלִי שֶׁהוּא מְחַזֵּק יוֹתֵר מִשְׁלֹשׁ סְעוּדוֹת,

והיות שרבא אמר שדרשה זו טעות היא, נמצא שאפילו אם הכלי מחזיק סעודות הרבה, מותר להציל בו, כיון שלמעשה הוא מציל בכלי אחד.

ומכך שבחבית יין, מותר להציל בכלי אחד, ואף שהיין שבגג - נופל ומטפטף בו מעט מעט, שְׁמַע מִנֵּה, לגבי הצלה מדליקה בבגד גדול, שהוא כָּכָא לְהַצִּיל דְּמִי [כמציל בכלי אחד גדול, ואף מכניס לתוכו מעט מעט וממלא אותו], וְשִׁפִּיר דְּמִי, והרי זה מותר.

אָמַר לֵה רֵב נֶחֱמָן בַּר יִצְחָק לְרָבָא: מַאי טַעוּתָא [מנא לן שהוא טעות מה שאמר רב שיזבי, ואכן מותר להציל יין שנשפך מחבית יין שנשברה, אף בכלי גדול],

אָמַר לֵה רבא: ראייתי היא ממה דְּקִתְּנִי בברייתא לגבי היתר הצלת היין שנשפך: וּבְלִבְדָּ שְׁלֹא יָבִיא כָּלִי אַחֵר וְיִקְלַט [לא יביא כלי נוסף, (ויחזיקו בידו), לקבל בו את היין הנוטף מהגג], כָּלִי אַחֵר וְיִצְרָף [וכן לא יביא עוד כלי ויצמיד אותו לגג], משמע: כָּלִי אַחֵר הוּא דִּלֹּא - הרבה כלים אסור להביא כדי להציל, אָבַל בְּהוּא מָנָא, כָּמָּה דְּבְעֵי מְצִיל [אבל בכלי אחד, כמה שרוצה מציל].

שנינו במשנה: וְעֹגוּל שֶׁל דְּבָלָה כו'. ואומר לאחרים: בואו והצילו לכם. ואם היו פקחין, עושין עמו חשבון לאחר השבת.

בירוד: מדוע האחרים שהצילו צריכים להביא את מה שהצילו למי שהשריפה היתה בביתו, הרי הם זכו בזה מההפקר

מבררת הגמרא: **חֲשׁוֹנוֹן מֵאֵי עֲבִידָתָהּ** [מדוע המאכלים שהצילו שייכים למי שבביתו היתה השריפה, והם עושים עמו חשבון על עבודתם],

והרי **מִהֶפְקֵרָא קָזְכוּ** - הם זוכים בזה מההפקר, שהרי הפקיר זאת באומרו: 'הצילו לכם', לצרכיכם, והמשנה היתה צריכה לומר שאם פקחים הם ויודעים את הדין, יעכבו את הכל לעצמם.

הצעת ביאור: אכן, אינם חייבים להחזיר לו, והם נוהגים במידת חסידות

אָמַר רַב חֲסֵדָא: מִדַּת חֲסִידוּת שָׁנוּ כָּאן, שמחזירין לו, אף שאינם חייבים.

דחיית הביאור: אם מדובר ב'חסידים' הם לא היו נוטלים שכר שבת

אָמַר רַבָּא: חֲסִידִי, אֲגָרָא דְשִׁבְתָּא שְׁקָלִי, וכי חסידים נוטלים שכר שבת?

(כיון שלמעשה הם אינם רוצים לזכות במה שהצילו, והם מביאים זאת לבעל הבית, נמצא שבנטילת שכר על כך, הם לוקחים שכר על עבודתם בשבת, ואף שאין זה שכר שבת גמור, שהרי לא התנה עממה שישלם להם, ועל פי הדין הם זוכים במה שהצילו מהפקירא, מכל מקום דרך החסידים לוותר משלהם בכל דבר שיש בו נדנוד עבירה).

ביאור חדש: מדובר ביראי שמים, שאינם רוצים לקחת דבר שאינו שלהם (שאחר הפקירו שלא מרצונם), ואינם רוצים לעבוד בחינם (ולכן הם לוקחים שכר על פעולתם)

אֵלָא אָמַר רַבָּא: הָכָא בִּירָא שְׁמִים עֲסָקִינוּ, המציל ירא שמים הוא, **וְלֹא נִיחָא לֵה דְלִתְהֵי מֵאֲחֵרִים** - ולא נוח לו ליהנות ממה שאחר הפקיר שלא מרצונו,

וּבְחִינָם נִמְי לֹא נִיחָא לֵה דְלִטְרַח - ובחינם גם לא נוח לו לטרוח, ולהציל בחינם, ואף שהוא ירא שמים, מכל מקום אינו חסיד, ואינו מוותר ומוחל על שלו.

ומה שהמשנה אמרה: ואם פקחים הם, אין כונתה שהם פקחים בדין, (ורוצים ליטול את מה שיכולים ליטול בדין, שהרי מצד הדין הם יכולים לקחת הכל לעצמם). אלא הכונה שהם פקחים בהלכות שבת, **וְהִכִּי קָאָמַר** [וכך כוונת המשנה]: **וְאִם הִיוּ פְּקִיחִין** [אם אלו היראי שמים שהצילו הם פקחים בהלכות שבת, **דִּידְעֵי דְכֵהֲאֵי גֻּנָּא לָאו שְׁכַר שִׁבְתָּא הוּא** [דמעיקרא לאו אדעתא דשכר פעולה נחית], **עוֹשִׂין עִמּוֹ חֲשׁוֹנוֹן לְאַחַר הַשִּׁבְתָּא**.

(לביאור זה גם התכוון רב חסדא, אלא שהגמרא לא סיימה בביאור דבריו, אלא הביאה תחילתה את קושייתו של רבא, ואחר כך הביאה את ביאור הדברים).

שנינו במשנה: **וְלִהְיֶיךָ מִצִּילִין כו'**, ולובש כל מה שיכול ללבוש וכו', ואומר לאחרים בואו והצילו עמי.

מבררת הגמרא: **מֵאֵי שָׁנָא הָכָא** [מה שונה כאן לגבי הצלת מזון], **דְּקִתְנֵי לָכֶם** [שהמשנה אומרת: ואומר לאחרים: בואו והצילו לכם],

ומאי שנא הקא [ומה שונה כאן לגבי הצלת בגדים], דקתני עמי [שהמשנה אומרת: ואומר לאחרים בואו והצילו עמי]?

מבארת הגמרא: אמרי, גבי מזונות קתני 'לכם', משום דלא קא חזי [משום שלא ראוי לו] אלא מזון שלש סעודות, ולכן אינו יכול לומר שיצילו לו יותר מג' סעודות, אלא יכול לומר להם שיצילו עבור עצמם.

אבל גבי לבושים קתני 'עמי', משום דקתני לה לכלי יומא [משום שהבגדים ראויים לו לכל היום, וגם אם יצילו הרבה בגדים כולם ראויים לו, שיכול להחליף ולהשתמש במשך השבת גם בשאר הבגדים].

ברייטא שמבואר בה מחלוקתם של רבי מאיר (והיא דעת תנא קמא כמשנתינו) ורבי יוסי, אם לובש כמה בגדים שיכול, וחוזר ולובש ומוציא כמה שיכול. או שמציל רק י"ח בגדים

[דעה א':] תנו רבנן, לובש, מוציא, ופושט. וחוזר ולובש, ומוציא, ופושט, ואפילו כל היום כולו, דברי רבי מאיר.

[דעה ב':] רבי יוסי אומר: אסור להציל אלא שמנה עשר כלים [שדרך ללבוש בחול בבת אחת י"ח בגדים אלו], ואלו הם שמנה עשר כלים:

מקטן [מעיל].

אנקלי [לבוש רחב].

ופנדא [חגורה חלולה מעל בגדיו].

קלבוס של פשתן [כתונת צרה].

וחלוק, על בשרו.

ואפיליון [סדין להתעטף בו כולו].

ומעפרת [לעטוף ראשו].

ושני ספרקין [פיישול"ש בלע"ז].

ושני מנעלים,

ושני אנפילאות [גרביים של צמר].

ושני פרגוד [בתי ברכיים]

וחגור שבמתניו [שחוגר על חלוקו מבפנים].

וכובע שקראשו.

וסודר שבצוארו [ותלויין ראשי הסודר לפניו, לקנח בו פיו ועיניו],

משנה

הנחת דברים שמונעים מהשריפה להמשיך ולהתפשט

רבי שמעון בן ננס אומר: פורסין עור של גדי [לח] על גבי שדה [עגלה מעץ], תיבה, ומגדל [ארון עץ] שאחז בהן את האור, מפני שהוא מחרף [העור מתחרך מהאש, ואינו נשרף, ומתוך כך הוא מגין על הארונות מעץ, שהאש לא תשרוף אותם].

גרם כיבוי, הנחת כלים מלאים מים שיתבקעו על ידי האש

[דעה א':] ועושין מחיצה בכל הכלים בין מלאין [מים], בין ריקנים, בשביל שלא תעבר הדלקה. [דעה ב':] רבי יוסי אוסר בכלי חרס חדשים מלאין מים, לפי שאין יכולין לקבל את האור [מפני שחדשים הם], והן מתבקעין ומכביין את הדלקה.

גמרא

רב יהודה בשם רב: גרם כיבוי, מותר

אמר רב יהודה אמר רב: טלית שאחז בה האור מצד אחד, נותנין עליה מים מצד אחר, ואם כבתה כבתה.

שאלה: בכרייתא משמע שגרם כיבוי אסור

מיתבי, טלית שאחז בה האור מצד אחד, פושטה ומתכסה בה. ואם כבתה, כבתה.

וכן ספר תורה שאחז בו האור, פושטו וקורא בו, ואם כבה כבה, ומשמע בביריתא, שההיתר הוא רק באופן זה, שעל ידי שפושט את הבגד או הספר תורה, אין האש מתלקחת ומתפשטת על כל הבגד, ואם היה היתר לתת מים בצד השני, היתה הבריתא משמיעה זאת, שיכול לתת מים בצד השני, וכך לגרום לכיבוי הדליקה. [עמוד ב]

תשובה: מה שאמר רב יהודה בשם רב הוא כדעת רבי שמעון בן ננס, שמתיר לגרום שהאש תפסק על ידי הנחת עור גדי שנחרף

עונה הגמרא: הוא דאמר [מה שאמר רב יהודה בשם רב, שמותר לתת מים בצד השני, הוא] כרבי שמעון בן ננס [שסובר שמותר לעכב דליקה בעור גדי, כמבואר במשנתינו].

שאלה: רבי שמעון בן ננס התיר לעצור את התפשטות הדליקה, ולא לגרום לכיבוי

שואלת הגמרא על ביאור זה: אימר דאמר רבי שמעון בן ננס שמותר לעכב דליקה על ידי פריסת עור גדי, מפני שהוא מחרף - שהאש נעצרת בעור הגדי, שעור הגדי אינו חומר דליק, אלא כשהאש מגיעה אליו הוא מתחרך, וכשאינו לאש 'חומר דליק' היא פוסקת מעצמה. אבל גרם כבוי מי אמר, שלא מוכח בדבריו שגם מותר להניח מים בצד השני, שהרי גורמים לכיבוי האש.

תשובה: מהמשך דברי המשנה מוכח שרבי שמעון בן מנסיא מתיר גם גרם כיבוי

[עונה הגמרא:] אין [כן], רבי שמעון בן מנסיא מתיר גם גרם כיבוי,

ומוכח כן, מדקתני סיפא, רבי יוסי אוסר בכלי חרס חדשים מלאים מים שאינן יכולים לקבל את האור, והן מתבקעין ומכבין את הדלקה,

מכלל [ומכך שרבי יוסי בא לאסור זאת, מכך אנו למדים] דתנא קמא [שהוא רבי שמעון בן מנסיא] שרי [מתיר גרם כיבוי].

מותר לנער מפה שיש עליה נר, [שאינו פסיק רישיה שהנר יתכבה]

תנו רבנן, נר [דולק] שעל גבי טבלא [על מפת עור, או לוח עץ שעל השולחן], מנער את הטבלא, והיא נופלת, ואם כבתה, כבתה.

אמרי רבי ינאי, לא שנו [שמותר לטלטל את המפה ואינה מוקצה], אלא בשוכח [ששכח את הנר מבעוד יום על המפה שלא מדעת], אבל במניח [אם הניח בכונה את הנר על המפה], נעשה [המפה נעשית] בסיס לדבר האסור, ואסור לטלטלה כדי לנערה.

בריתא: מותר לפתוח דלת שיש נר מאחוריה, אפילו אם הנר יכול להיכבות על ידי הפתיחה

תנא, נר שאחורי הדלת, פותח ונועל כדרכו. ואם כבתה, כבתה.

רב, קילל את האומרים כן, ואף שהוא דבר שאין מתכוין, מפני שהוא פסיק רישיה'

לייט עלה רב - רב קילל על כל המורין כן.

אמר לה רבינא לרב אחא בריה דרבא, ואמרי לה רב אחא בריה דרבא לרב אשי: מאי טעמא לייט עלה רב,

אלימא [אם תאמר] משום דרב סבר לה כרבי יהודה [שאמר דבר שאין מתכוין אסור], ותנא קתני לה כרבי שמעון [שסובר שדבר שאין מתכוין מותר],

והרי אי אפשר לומר כן, וכי משום דרב סבר לה כרבי יהודה [שדבר זה אסור], כל דתני כרבי שמעון מלט לייט לה.

אמר לה: בהא אפילו רבי שמעון מודה [שהוא אסור], דהא אבוי ורבא דאמרי תרוניהו, מודה רבי שמעון בפסיק רישיה ולא ימות, וגם כאן הוא פסיק רישיה, שהרי הרוח ודאי תכבה את הנר.

פתיחת דלת כנגד המדורה, כשיתכן שהרוח תבעיר את המדורה

[דעה א':] אמר רב יהודה: פותח אדם דלת כנגד מדורה ואף על פי שרוח מנשבת ומבעירה את האור בשבת.

[דעה ב':] לייט עלה אבוי - אבוי קילל על האומרים כן.

בירוד: באיזה אופן המחלוקת, אם יש רוח מצויה, אין זה פסיק רישיה שהיא תבעיר את האש, והרי זה מותר. ואם יש רוח שאינה מצויה שהיא ודאי מבעירה את האש, אסור

מבררת הגמרא: **במאי עסקינן, אילמא** [אם מדובר] **ברוח מצויה, מאי טעמא דמאן דאסר,** והרי אין דרך רוח כזו לנשב ולהבעיר את האש, וכיון שאין זה 'פסיק רישיה' (שאין זה ודאי שהרוח תבעיר את האש), ואינו מתכוין לכך, הרי זה מותר.

אי ברוח שאינה מצויה, מאי טעמא דמאן דאסר - מה טעמו של מי שמתיר, הרי רוח שאינה מצויה ודאי מבעירה את האש, ובפסיק רישיה לכולי עלמא אסור.

ביאור: מדובר כשיש רוח מצויה, ואינו פסיק רישיה שהנר יתכבה, והמחלוקת היא אם גוזרים רוח שאינה מצויה אטו רוח מצויה

מבאר הגמרא: **לעולם ברוח מצויה. מר סבר, גזרינן. ומר סבר, לא גזרינן.**

במשנה מבואר שרבנן מתירים גרם כיבוי, ורבי יוסי אוסר

שנינו במשנה: **עושין מחיצה כו'** [בכל הכלים, בין מלאים, בין ריקנים, בשביל שלא תעבור הדליקה. רבי יוסי אוסר בכלי חרס חדשים מלאים מים, לפי שאין יכולים לקבל את האור, והם מתבקעין ומכבין את הדליקה].

למימרא - כלומר: דרבנן סברי גרם כבוי, מתר, ולכן לשיטתם מותר לעשות מחיצה בכלי חרס מלאים מים, אף שכאשר הדליקה תגיע אליהם, הם יתבקעו, והדליקה תתכבה. **ורבי יוסי סבר, גרם כבוי אסור,** ולכן לשיטתו אסור להניח כלי חרס חדשים שהם מתבקעים.

שאלה: בברייתא מבואר שרבנן אוסרים גרם כיבוי, [וגם רבי יוסי אוסר, אלא שהוא יותר מיקל בזה]

וקשה על כך: **והא איפכא שפעינן להו** [והרי בברייתא 'שמענו' להיפך, שרבנן מחמירים בגרם כיבוי, ורבי יוסי מיקל].

דתניא, עושין מחיצה בכלים ריקנין [שכך גם אם הם יתבקעו מהאש, אין בהם מים, ונמצא שאינו גורם לכיבוי], **ובמלאין** [וכן עושים מחיצה בכלים מלאים מים] **שאין דרכן להשתבר,** ונמצא שלא עשה גרם כיבוי. **ואלו מלאין שאין דרכן להשתבר: כלי מתכות,** הרי שלרבנן גרם כיבוי אסור.

רבי יוסי אומר: עושים מחיצה אף בכלי כפר שיחין [חרס העשוי מעפר של כפר שיחין], **וכלי כפר חנניה** [חרס העשוי מעפר של כפר חנניה] **אין דרכן להשתבר,** שהעפר של אותם מקומות חזק הוא, ואינו משתבר. הרי שגם לרבי יוסי גרם כיבוי אסור, ורבי יוסי יותר מיקל בדין גרם כיבוי, שגם אופן שלרבנן אסור, לרבי יוסי מותר.

הצעת ביאור: יש להפוך את הדעות במשנתנו, רבנן אוסרים גרם כיבוי, ורבי יוסי מתיר

וכי תימא אפוך מתניתין [ואם תאמר שנהפוך את גירסת המשנה, שהמשנה מתחילה בדעת רבי יוסי שהוא מתיר, ואחר כך המשנה מביאה דעת רבנן שאוסרים],

וכן בברייתא רבנן אוסרים, **ורבי יוסי דברייתא** [שמתיר רק בכלי חרס מכפר שיחין וכפר

חנניה] לְדַבְּרֵיהֶם קָאָמַר [הוא אומר זאת בשיטת רבנן, שכך אומר רבי יוסי: לשיטתי, מותר בכל הכלים שגרם כבוי מותר, אלא לשיטתכם שאתם אוסרים גרם כבוי, תסכימו עם דברי לגבי כלי חרס אלו, שמותר, שאין דרכם להשתבר].

דחיית הביאור: הרי רב אמר שרבי יוסי הוא הסובר שגרם כיבוי אסור

המשנה דוחה ביאור זה: וְיָמִי מִצִּית אֶפְכָּתָּ לָהּ [וכי אתה יכול להפוך את גירסת המשנה, ולומר שרבי יוסי הוא המתיר גרם כיבוי], וְהָאָמַר רַבָּה בַּר תַּחְלִיפָא מְשַׁמָּה דְּרַב: מֵאֵן תִּנָּא גֵרָם כְּבוֹי אָסוּר, רַבִּי יוֹסִי.

תשובה חדשה: רבנן הם המתירים גרם כיבוי, כמבואר במשנתנו. וכל הברייתא היא דברי רבי יוסי שאוסר גרם כיבוי

עונה הגמרא: אֵלָא לְעוֹלָם לֹא תִּפּוּךְ [ואכן הגירסא היא כמבואר במשנתנו, שרבנן מתירים גרם כיבוי, ורבי יוסי הוא האוסר],

וּבְרִייתָא [זו, שאוסרת גרם כיבוי] כּוֹלָה רַבִּי יוֹסִי הִיא, וְחִסּוּרֵי מַחְסָרָא וְהָכִי קִתְּנִי: עוֹשִׂין מַחֲצֵה בְּכָלִים רִיקָנִין, וּבְמִלֵּאִים שְׁאִין דִּרְכָן לְהִשְׁתַּבֵּר, שֶׁכֵּךְ לֹא יִגְרַם כִּיבּוֹי. וְאֵלּוּ הֵן כָּלִים שְׁאִין דִּרְכָן לְהִשְׁתַּבֵּר, כָּלִי מַתְכוּת. וְכָלִי כֶּפֶר שִׁיחִין, וְכָלִי כֶּפֶר חֲנֻנְיָה, נָמִי אֵין דִּרְכָן לְהִשְׁתַּבֵּר, שְׂרָבִי יוֹסִי אוֹמֵר: אֵף כָּלִי כֶּפֶר שִׁיחִין וְכָלִי כֶּפֶר חֲנֻנְיָה אֵין דִּרְכָן לְהִשְׁתַּבֵּר.

שאלה נוספת: במשנה מבואר שרבנן מתירים 'גרם כיבוי' ורבי יוסי אוסר. ולגבי 'מחיקת השם' רבנן אוסרים גרם כיבוי, ורבי יוסי מתיר

וְרַמִּי דִּרְכָּנָן אֲדָרְכָּנָן, וְרַמִּי דִּרְבִּי יוֹסִי אֲדָרְכִּי יוֹסִי, [דעת תנא קמא: לא יגרם למחיקת השם]: דִּתְנִיָּא: הָרִי שְׁהִיָּה שֵׁם כְּתוּב לוֹ עַל בֶּשֶׂרוֹ, הָרִי זֶה לֹא יִרְחֹץ וְלֹא יִסּוּךְ, כְּדִי שֶׁלֹּא יִמְחֹק אֶת הַשֵּׁם, וְלֹא יַעֲמֹד בְּמָקוֹם הַטָּנֶפֶת, שֶׁאִסּוּר לְהַכְנִיס שֵׁם ה' לֵאלֹא כִּיסוּי לְמָקוֹם הַמְטוּנָף. נִזְדַּמְנָה לוֹ טְבִילָה שֶׁל מַצּוּחַ, כּוֹרֵךְ עָלֶיהָ גָּמִי, וְיֹוֹרֵד וְטוֹבֵל. [דעת רבי יוסי: אין איסור לגרום מחיקת השם]: רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר: לְעוֹלָם יֹוֹרֵד וְטוֹבֵל כְּדָרְכוֹ, וּבִלְבָד שְׁלֹא יִשְׁפֹּשֶׁף,

הרי שלרבנן צריך לכרוך גמי, כדי שהמים לא יגיעו לבשרו ויגרמו למחיקת השם. ולרבי יוסי, אין צריך לכרוך גמי, ואף שהמים יגיעו לבשרו, אין בזה איסור שאינו מוחק בידים. ורק לשפשף בידו אסור, שהוא מוחק בידים.

ישוב דעת רבי יוסי: אף שגרם כיבוי אסור. גרם מחיקת השם מותר, שכך נדרש מהפסוק

הגמרא מיישבת תחילה את שיטת רבי יוסי: שְׁאֵנִי הָתָם [שונה שם, לגבי מחיקת השם] דָּאָמַר קָרָא 'וְאִבְדָּתֶם אֶת שְׁמֵם מִן הַמָּקוֹם הַהוּא לֹא תַעֲשׂוּן כֵּן לָהּ' אֱלֹהֵיכֶם, מִמָּה שֶׁכְּתוּב 'לֹא

תעשון' לומדים: עֲשִׂיהָ הוּא דְאָסוּר, גִּרְמָא שְׂרִי. ולכן אומר רבי יוסי שמותר לגרום מחיקת השם. אבל בדליקה, גרם כיבוי אסור.

[שאלה: הרי גם לגבי מלאכות שבת, יש לדרוש שגרמא מותרת]

שואלת הגמרא: אִי הָכִי [אם כן, שאתה דורש במקום שכתוב לשון 'עשייה' שגרמא מותר], הָכָא נָמִי [כאן גם לגבי מלאכת שבת] כְּתִיב: 'לֹא תַעֲשֶׂה [כָּל] מְלָאכָה', וגם בזה יש לדייק: עֲשִׂיהָ הוּא דְאָסוּר, גִּרְמָא שְׂרִי.

[תשובה: אכן מדין תורה גרמא מותרת גם במלאכות שבת, וחכמים אסרוהו בדליקה, שלא יבוא לידי כיבוי בידים מתוך בהילותו להציל ממונו]

עונה הגמרא: אכן, מעיקר הדין, גרמא לא נאסרה במלאכת שבת, אלא שחכמים אסרוהו, שהרי מתוך שְׂאֵדָם בְּהוּל עַל מְמוֹנוֹ, אִי שְׂרִית לָהּ [אם תתיר לו גרם כיבוי] אֲנִי לְכַבּוּי [הוא יבוא לכבות]. (לאחר שיישבה הגמרא את דעת רבי יוסי, תבאר הגמרא להלן את דעת רבנן).

השאלה לדעת רבנן: מדוע כגורם כיבוי הם מתירים, (אף שאדם בהול) ובגורם מחיקת השם הם אוסרים (אף שיש 'דרשה' שמותר לגרום מחיקת השם)

שואלת הגמרא: אִי הָכִי קְשִׁיָא דְרַבְנָן אֲדִרְבָּנָן,

וְמָה הָתָם [שם, לגבי דליקה] דְאָדָם בְּהוּל עַל מְמוֹנוֹ, שְׂרִי [חכמים סוברים שגרם כיבוי מותר]. הָכָא [כאן בעניין מחיקת השם], לֹא כָל שְׂכָן [שגרמא מותר, שהרי לא שייך בזה חשש של 'בהול', ויש דרשה להתיר מחיקת השם בגרמא]?

יסוד התשובה: גם לרבנן מותר לגרום למחיקת השם, והגמי אינו כדי שהשם לא ימחק

כדי ליישב שאלה זו בדעת רבנן, מבררת הגמרא, אם אכן הטעם שרבנן מצריכים גמי, הוא כדי למנוע מחיקת השם: וְתִסְבְּרָא [וכי תסבור שהצורך בגמי הוא כדי ששם ה' לא ימחק], וְהִרִי הָאִי גָמִי הִיכִי דְגָמִי [גמי זה, באיזה אופן הוא מועיל ששם ה' לא ימחק],

אִי דְמַהֲדֵק [אם הוא מהודק על הבשר, שלא יכנסו בו מים וימחק] קָא הָוִי חֲצִיצָה [הרי זה חציצה בין בשרו למים, והטבילה לא תעלה לו],

אִי לֹא מַהֲדֵק [אם מדובר שהגמי אינו מהודק לבשרו], עֲיִילִי בָּהּ מֵאָ [המים יכנסו שם, ואין זה מועיל שהשם לא ימחק].

[שואלת הגמרא:] אם אתה חושש בהידוק הגמי משום חֲצִיצָה, תְּפֹק לָהּ מְשֹׁם דִּיּו [והרי אף בלא הגמי יש כאן חציצה, שהרי הדיו חוצץ בין המים לבשרו].

[עונה הגמרא:] בְּלָחָה - מדובר בדיו לח, שאינו חציצה, דְתִנְיָא: הָדָם, וְהָדִיּו, הָדָבֶשׁ, וְהַחֲלָב, בִּשְׁשֵׁין חוּצָצִין. לְחִים, אֵין חוּצָצִין.

המשך התשובה: הגמי נצרך, כדי שלא יעמוד בפני השם ערום

אחר שביארה הגמרא, שהתועלת בגמי אינה כדי שהשם לא ימחק, מבררת הגמרא: מְכַל מְקוֹם קְשִׁיָא - אם כך מדוע לרבנן צריך להניח גמי על השם.

מבארת הגמרא: **אֵלָא אָמַר רָבָא בַּר רַב שִׁילָא: הֵינּוּ טַעְמֵיהוּ דְּרַבְנָן** [שסוברים שצריך להניח גמי על השם הכתוב על בשרו], **דְּקִסְכְּרֵי אָסוּר לַעֲמֹד בְּפָנֵי הַשֵּׁם עָרֹם.**

[שואלת הגמרא:] **מִכָּלָל** [מתוך דבריו מבואר] **דְּרַבִּי יוֹסִי סָבַר מִתֵּר לַעֲמֹד בְּפָנֵי הַשֵּׁם עָרֹם**, ולכן אינו מצריך להניח גמי על השם, ואין לומר כן, שהרי אסור לעשות כן כנלמד מהפסוק 'כי ה' אלקיך מתהלך בקרב מחניך והיה מחניך קדוש ולא יראה בך ערות דבר'.

[עונה הגמרא:] **דְּמַנְחָ יְדִיהָ עֵילוּיָהּ** - מדובר שמניח ידיו עליו, וממילא אין השם מגולה.

[שואלת הגמרא:] אם כן **לְרַבְנָן נָמִי דְּמַנְחָ יְדִיהָ עֵילוּיָהּ** - גם לרבנן למה לא יועיל שיניח ידו על בשרו, ולמה צריך גמי.

[עונה הגמרא:] **זְמַנִּין דְּמַשְׁתַּלִּי וְשָׁקֵל לָהּ** - חוששים שמא ישכח ויקח את ידו מעל גבי השם, ונמצא עומד כנגד השם ערום.

[שואלת הגמרא:] **לְרַבִּי יוֹסִי נָמִי זְמַנִּין דְּמַשְׁתַּלִּי וְשָׁקֵל לָהּ** - מדוע רבי יוסי לא חושש שיווריד את ידו, ונמצא עומד כנגד השם ערום.

ביאור התשובה: גם לרבי יוסי, צריך גמי. ומחלוקתם, כשאין גמי, לרבנן: טבילה בזמנה לאו מצוה, וידחה את הטבילה. לרבי יוסי טבילה בזמנה מצוה, ולא ידחה את הטבילה

עונה הגמרא: **אֵלָא, אִי דְּאִיכָא גָמִי** [אם יש לו גמי] **הָכִי נָמִי** [אכן גם לרבי יוסי, צריך לכרוך עליו גמי, ולא מספיק שיניח ידיו על השם הכתוב על בשרו, שחוששים שמא ישכח, ויוריד את ידו מהשם].

הָכָא בְּמַאי עֲסָקִינָן, וכאן, במה מדובר שנחלקו, **לְהַדְרִי אָגָמִי** [אם יש לחפש גמי, כשעל ידי כך תידחה הטבילה],

רַבְנָן סָבְרִי: (דף קכא) טְבִילָה בְּזִמְנָהּ לָאוּ מִצְוָה, וּמַהֲדַרִּינָן [ואם לא מוצא גמי היום, ישהה את הטבילה עד למחר, ויחפש גמי]

וְרַבִּי יוֹסִי סָבַר: טְבִילָה בְּזִמְנָהּ מִצְוָה, [שכתוב 'והיה לפנות ערב ירחץ במים'], **וְלֹא מַהֲדַרִּינָן** [ואם אין לו גמי, לא ידחה את הטבילה ויחפש אחר גמי, אלא יטבול בלא גמי, ויניח ידו על השם הכתוב על בשרו].

(לפי רבנן מה שכתוב בפסוק 'והיה לפנות ערב ירחץ במים, אין זה חובה - מצד שטבילה בזמנה מצוה, אלא עצה טובה - כדי שיוכל לאכול תרומה בלילה, שאם יטבול רק לאחר השקיעה, לא יוכל לאכול תרומה עד השקיעה שלמחרת - שאסור לאדם לאכול תרומה באותו יום שטבל - ש'טבול יום' אסור בתרומה).

עין משפט
גר מצוה

דעם

תוספות

קבא:

[illegible]

הת"ד אח"כ איז ראיין אחריו ימשים

הגהות הב"ח

גליון הש"ס

'ו' והלא היה עצם

הגהות דגר"א

רַב נָסִים גֵּאוֹן

רבינו חננאל

[illegible]

שבת דף קכא

יום ראשון יג תמוז תש"פ

טְבִילָה בְּזִמְנָהּ לֹא מִצְוָה, וּמִהֲדַרְיִנָּן. וְרַבִּי יוֹסִי סָבַר טְבִילָה בְּזִמְנָהּ מִצְוָה, וְלֹא מִהֲדַרְיִנָּן. [התבאר בדרך הקודם].

לפי המבואר לעיל, דעת רבי יוסי 'טבילה בזמנה מצוה'. הגמרא מקשה על כך מברייתא שמבואר בה בדעת רבי יוסי שטבילה בזמנה לאו מצוה

שואלת הגמרא: וְסָבַר רַבִּי יוֹסִי טְבִילָה בְּזִמְנָהּ מִצְוָה ?

וְהַתְנִיחָא, הִזְבֵּי, וְהִזְבֵּה, הַמְצָרַע, וְהַמְצֹרֶעַת, בּוֹעֵל גִּדָּה, וְטָמֵא מֵת, טְבִילָתָן בְּיוֹם [שהם צריכים לספור שבעה ימים, ויכולים לטבול ביום השביעי בבוקר, ואף שלא נגמר היום השביעי, מקצת היום ככולו], וטובלים אף ביום הכפורים,

גִּדָּה, וְיוֹלֶדֶת, טְבִילָתָן בְּלֵילָה [שאינם טובלות ביום השביעי, שלא אומרים בהם מקצת היום ככולו, ואם חל שביעי שלהם בערב יום הכיפורים, טובלות בליל יום כיפור].

בְּעַל קָרִי [שצריך טבילה לדברי תורה מדברי סופרים], טוֹבֵל וְהוֹלֵךְ כָּל הַיּוֹם כָּלוּ, ואף אם ראה קרי ביום כפורים סמוך לשקיעה, לאחר שהתפלל מנחה, (ונמצא שאין לו צורך לטבול ביום כיפור, ומשנה זו סוברת כדעת רב הסובר לגבי 'תפילת נעילה' שאפשר להתפלל אותה בלילה), ויכול להמתין עד שתחשך ויטבול לתפלת ערבית (ונעילה), אפילו הכי טובל ביום כיפור, שטבילה בזמנה מצוה.

רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר: [אם ראה קרי] מִן הַמִּנְחָה וְלַמַּעֲלָה, והיה זה לאחר שהתפלל תפלת מנחה, אֵינוֹ צָרִיךְ לְטָבֵל [ביום כפורים], שטבילה בזמנה לאו מצוה, ויכול להמתין עד שתחשך ויטבול.

הרי מבואר בברייתא שלרבי יוסי טבילה בזמנה לאו מצוה, וקשה על המבואר לעיל בדעת רבי יוסי.

תשובה: ברייתא זו היא דעת רבי יוסי ברבי יהודה, אבל לרבי יוסי: טבילה בזמנה מצוה

עונה הגמרא: הֵיא [ברייתא זו, שמבואר בה שטבילה בזמנה לאו מצוה, אינה דעת רבי יוסי שבברייתא בעניין מי שהיה כתוב שם על בשרו, אלא דעת] רַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי יְהוּדָה הֵיא, דְּאָמַר: דִּיָּה טְבִילָה בְּאַחֲרוֹנָה - אשה שיש לה ספק באיזה יום נטמאה, וממילא אינה יודעת מתי היום השביעי לטומאתה, לדעת הסובר טבילה בזמנה מצוה, צריכה לטבול בכל יום ויום, שמא זהו היום השביעי, ומחוייבת לטבול בזמן. אבל לרבי יוסי ברבי יהודה יכולה לטבול ביום האחרון, שהוא היום השביעי או לאחר היום השביעי, שטבילה בזמנה לאו מצוה.

משנה

איסור אמירה לנכרי. נכרי שמכבה מעצמו אין צריך למונעו

נכרי שָׂבָא לְכַבּוֹת, אֵין אוֹמְרִים לוֹ כָּבֵה, [שחכמים גזרו ואסרו אמירה לנכרי],

וְאֵל תַּכְכָּה - וכן אין צריך לומר לגוי 'אל תכבה', שאין צריך למחות בידו אם הוא מכבה, מִפְּנֵי שְׁאִין שְׁבִיתָתוֹ [של נכרי] עָלֶיהָ [על ישראל, אלא אם כן הוא עבדו].

קטן שמכבה מעצמו, צריך למונעו

אָבֵל קָטָן שָׁבָא לְכַבּוֹת, אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ, מִפְּנֵי שְׁשְׁבִיתָתוֹ עָלֶיהָ.

גמרא

מותר לרמוז לגוי שיכבה את הדליקה

אָמַר רַבִּי אֲמִי: בְּדִלְקָה הִתִּירוּ לוֹמֵר, כָּל הַמְּכַבֶּה אֵינוֹ מִפְּסִיד.

הצעת ראייה לדין זה מדיוק מהרישא של משנתינו

נִימָא מִסִּיעֵי לָהּ, נַכְרִי שָׁבָא לְכַבּוֹת, אֵין אוֹמְרִים לוֹ כִּבֵּה וְאֵל תַּכְכָּה, מִפְּנֵי שְׁאִין שְׁבִיתָתוֹ עָלֶיהָ. מִמָּה שֶׁהַמִּשְׁנָה אוֹמֶרֶת שְׁאִין אוֹמְרִים לוֹ 'כִּבֵּה' מִשְׁמַע: כִּבֵּה הוּא דְלֹא אָמְרִינָן לָהּ, שְׁבִילִשׁוֹן זֶה, הִרִי מִצְוָהוּ 'לְכַבּוֹת', וְעוֹשֶׂהוּ שְׁלֹחוֹ מִמֶּשׁ,

הָא [אבל] כָּל הַמְּכַבֶּה אֵינוֹ מִפְּסִיד, אָמְרִינָן לָהּ, שֶׁכֶּךְ הַנַּכְרִי עוֹשֶׂה מִעֲצָמוֹ.

דחיית ההצעה: אי אפשר להוכיח ממשנתינו לדין זה, שבדיוק מהסיפא משמע להיפך

אֵימָא סִיפָא - תֹּאמַר אֶת הַמֶּשֶׁךְ דְּבִרֵי הַמִּשְׁנָה, 'אֵל תַּכְכָּה', לֹא אָמְרִינָן לָהּ, שֶׁלֹּא צָרִיךְ לִמְחוֹת בְּגוֹי, וְלוֹמַר לוֹ שֶׁלֹּא יִכְבֶּה.

וּמִכֶּךְ שֶׁהַמִּשְׁנָה לֹא אוֹמֶרֶת חִידוּשׁ גָּדוֹל יוֹתֵר, שִׁיכּוֹל אֶפִּילוֹ לְגַלּוֹת דַּעְתּוֹ שְׂרוּצָה שִׁיכְבֶּה, מִשְׁמַע: וְכָל הַמְּכַבֶּה אֵינוֹ מִפְּסִיד, נָמִי לֹא אָמְרִינָן לָהּ, שֶׁלֹּא צָרִיךְ לִמְחוֹת, אֲבָל גַּם לְגַלּוֹת דַּעְתּוֹ שְׂרוּצָה שִׁיכְבֶּה, אֲסוּר.

אֵלָּא מֵהָא לִיכָא לְמִשְׁמַע מִנָּה - אֲלֵא מִמִּשְׁנַתִּינוּ אֵין לְשִׁמוּעַ וְלִהְיוֹכִיחַ רֵאִיָּה לְדִין זֶה, שֶׁאִפְשָׁר לוֹמַר שִׁישׁ לְדִיִּיק מִהִרְיָא (ולשון הסיפא נכתבה באותו סגנון כמו הרישא, ואין לדייק מהסיפא). ואפשר לומר שיש לדייק מהסיפא (ולשון הרישא נכתבה באותו סגנון כמו הסיפא, ואין לדייק מהרישא).

מעשה ביוסף בן סימאי שלא הניח לגויים לכבות, ונעשה לו נס וירדו גשמים, ואמרו חכמים: שלא היה צריך לכך

תָּנִי רַבִּנָּן: מַעֲשֶׂה וְנִפְלָא דְלָקָה בְּחִצְרוֹ שֶׁל יוֹסֵף בֶּן סִימַאי בְּשִׁיחִין, וּבָאוּ אַנְשֵׁי גִסְטְרָא [שלטון] שֶׁל צְפוּרֵי לְכַבּוֹת, מִפְּנֵי שְׁאִפְטְרוּפּוֹס [שיוסף בן סימאי ממונה על ממונו] שֶׁל מְלָךְ הָיָה,

וְלֹא הִנִּיחָן [לכבות] מִפְּנֵי כְבוֹד הַשָּׁבֶת.

וְנַעֲשֶׂה לוֹ נֶס, וְיָרְדוּ גְשָׁמִים, וְכִיבּוֹ אֶת הַדְּלִיקָה.

לְעֵרֵב, שֶׁגֵּר לְכָל אֶחָד מֵהֶן שְׁתֵּי סֵלְעִין, וְלֹא פְּרָכּוּס [ולממונה] שְׁבִיחָה חֲמִשִּׁים [סלעים].

וּכְשֶׁשָּׁמְעוּ חֲכָמִים בְּדָבָר, אָמְרוּ: לֹא הָיָה צָרִיךְ לָכֶךָ, שֶׁהָיָה שְׁנִינּוּ גוֹי שֶׁבָּא לְכַבּוֹת אֵין אוֹמְרִים לוֹ כִּבְה וְאֵל תִּכְבֶּה.

שנינו במשנה: אָבֵל קָטָן שָׁבָא לְכַבּוֹת, אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ, מִפְּנֵי שֶׁשְּׁבִיתָתוֹ עָלֶיהָ.

הצעה: ממשנתינו יש ללמוד שקטן אוכל נבילות, בית דין מצווין להפרישו

מכך שהמשנה אומרת שצריך לומר לקטן שלא יכבה, שְׁמַעְתָּ מִנֵּה, קָטָן אוֹכֵל נְבִילוֹת, בֵּית דִּין מְצֻוִּין עָלָיו לְהַפְרִישׁוֹ, וקשה על דעת רבי יוחנן שמבואר בדבריו (במסכת יבמות קיד.) שקטן אוכל נבילות, אין בית דין מצווין להפרישו.

דחיית ההצעה: משנתינו מדברת על קטן העושה לדעת אביו

אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: מִשְׁנַתֵּנוּ מְדַבֵּרֶת בְּקָטָן הָעוֹשֶׂה לְדַעַת אָבִיו - שִׁיּוּדַע לְהַבְחִין שִׁכְבוּי זֶה נוֹחַ לֵאבִיו, וְעוֹשֶׂה בְּשִׁבְלֹו, וּבִאֻפֵּן זֶה, מְצֻוִּין לְהַפְרִישׁוֹ.

שואלת הגמרא: אם המשנה מדברת על קטן באופן זה שמכבה לדעת אביו, אם כן דְּכֻתָּה גְּבִי נִכְרִי [מה שהמשנה מדברת על גוי, הוא גם באופן כזה] דָּקָא עָבַד לְדַעְתֵּיהּ דִּישְׁרָאֵל [שהוא עושה את הכיבוי לדעת הישראל], ועל זה אומרת המשנה שאין צריך למחות בו, וקשה על כך: מִי שְׂרִי [וכי מותר לישראל להניח לגוי לעשות מלאכה, כשהישראל יודע שהגוי עושה זאת לדעת הישראל (שיודע שכיבוי זה נוח לישראל)?]

[עונה הגמרא:] נִכְרִי לְדַעְתֵּיהּ דְּנַפְשִׁיהּ עָבַד - הגוי לדעת עצמו עושה, אפילו אם יודע שנוח לו לישראל במלאכה, הוא מתכוין להנאת עצמו, שיודע שלא יפסיד, ויקבל על כך שכר.

משנה

טלטול כלי שאינו מוקצה, לצורך דבר שהוא מוקצה

כּוּפִין קַעְרָה [של חרס] עַל גְּבִי הֵנָּה, [ובלבד שלא יכבה את הנר על ידי כך], בְּשִׁבְלִי שְׁלֹא תֵאָחַז [האש] בְּקוֹרָה, ואף שהקורה מוקצה.

וְעַל [וכן מותר לכפות קערה על] צוֹאָה שֶׁל קָטָן, בְּשִׁבְלִי שְׁלֹא יִתְלַכְּכוּ מֵהַצּוּאָה, ואף שהצואה מוקצה.

וְעַל [וכן מותר לכפות קערה על] עֶקֶרֶב שְׁלֹא תִשָּׁף.

ביאור המשנה תלוי בשיטות האמוראים, לפי הסוברים שמותר לטלטל מוקצה לצורך דבר מוקצה, דברי המשנה מבוארים, שאף שהנר, הצואה, והעקרב מוקצה, מותר לטלטל קערה בשבילם.

לפי הסוברים שאסור לטלטל דבר שאינו מוקצה, לצורך דבר מוקצה, מדובר באופן שהיה צריך את מקום הכלי, וטלטל את הכלי לצורך מקומו, ובאופן זה מותר לו להמשיך ולטלטל את הכלי כדי לכסות בו מוקצה.

רבי יהודה: בכפיית כלי על עקרב יש חשש צידה

אמר רבי יהודה: מצוה [כפיית כלי על עקרב] בא לפני רבן יוחנן בן זכאי בערב [מקום], ואמר: חוששני לו מחטאת, כיון דלא היה עקרב רץ אחריו, איני יודע אם חייב משום צידה אם לאו, וחוששני לומר שהעושה כן חייב חטאת.

גמרא

רב יהודה, ורב ירמיה בר אבא, ורב חנן בר רבא, איקלעו לבי אבין דמן נשיקא, לרב יהודה ורב ירמיה בר אבא [עמוד ב] אייתו להו פורייתא - הביאו להם מטות לישב עליהם. לרב חנן בר רבא לא אייתו לה - לא הביאו לו מטה לשבת עליה, והושיבוהו לארץ. אשכחיה מתני לה לברה [מצא רב חנן בר רבא, את רבי אבין דמן נשיקא שמלמד את בנו, את הדין המבואר במשנתנו]: 'ועל צואה של קטן מפני קטן, שמותר לכפות קערה על צואה של קטן, כדי שהקטן לא יגע בצואה ויתלכלך'.

שאלה: מדוע צואת קטן מוקצה, הרי היא מוכנת לכלבים

אמר לה רב חנן, (שהיה כועס על שהושיבוהו על הארץ, והיה מתכוין להקניט את רבי אבין): אבין שטיא [אבין, שוטה], מתני שטותא לבנה [מלמד שטות לבנו], והלא היא עצמה [הצואה] מוכנת לכלבים, שהם אוכלים צואת קטנים, ולמה לי לכפות כלי עליה, יפנוה משם, שהרי ראויה היא לטלטול.

וכי תימא דלא חזיא לה מאתמול, [ואם תאמר שהצואה מוקצה, כיון שמדובר באופן שהיא לא היתה מאתמול בעולם, ולכן היא מוקצה כדבר ש'נולד' בשבת],

והתניא [לגבי תחומין, שאסור לאדם לצאת מחוץ לתחום, וכן את חפציו אסור להוציא מחוץ לתחומין]. אמנם נהרות המושכין, ומעינות הנובעין, הרי הן כרגלי כל אדם, כל אדם יכול לטלטל את מים מנהרות או ממעינות (באופן שאין איסור מצד הוצאה, כגון ביום טוב) למקום שמותר לו ללכת,

על כל פנים מבואר מברייתא זו, שאף שהמים לא היו לפנינו מאתמול, אינם מוקצה, כיון שדרכם בכך, דעתו של אדם עליהם. וכן כאן כיון שדרכו של קטן בכך, אף שזה לא היה מאתמול, כיון שדרכו של קטן בכך להאכיל את הצואה לכלבים, דעתו על הצואה, ואינה מוקצה.

תשובה: מדובר בצואת תרנגולים

ואלא היכי אתניה [אמר לו רבי אבין, ואלא איך אלמד דין זה],

אמר לו רב חנן: אימא [כך תאמר]: על צואה של תרנגולים [שלא ראויה לכלבים] מפני קטן - לא מדובר בצואה של קטן, שראויה לכלבים, אלא בצואה של תרנגולים, ומה שאמרה המשנה 'של קטן', היינו שהקטן משחק בה, ובשביל הקטן כופה עליה קערה, כדי שלא ישחק בה.

שאלה: והרי מותר לטלטל 'גרף של רעי'

שואלת הגמרא: ונתפוק לה [ותוציא ותלמד דין זה, שמותר לטלטל את הצואה עצמה], דהוי גרף של רעי - כלי שנותנים בו צואה, שמותר להוציאו (אף שהוא מוקצה) מפני שהוא מאוס, ובודאי שצואה עצמה מאוסה, ואין בה איסור מוקצה.

וכי תימא [ואם תאמר] גרף של רעי, [מותר לטלטל] אגב מנא [אגב הכלי], אין [כן], איהו גופה לא [אבל לטלטל את הצואה עצמה ללא כלי, אסור]

והא ההוא עכבר דאשתכח באספּרמקי דרב אשי [והרי היה עכבר שנמצא בין הבשמים של רב אשי], ואמר להו: נקטנה בצוציתה [תפסו אותו בזנבו] ואפקנה [והציאוהו]. הרי שבדבר מאוס, מותר להוציאו אף ללא כלי

תשובה: מדובר שהצואה באשפה, ואין היתר גרף של רעי

עונה הגמרא, מדובר שהצואה באשפה, ואינה עומדת לפנייה, וממילא אין היתר לטלטלה מצד שהיא 'גרף של רעי', שהיתר זה הוא רק כשהדבר המאוס עומד לפנייה, ומפריע להם.

שואלת הגמרא: וקטן באשפה מאי בעי לה, הלא סתם אשפה היא ברשות הרבים, ומה עושה שם הקטן, שצריך לכסות צואה ששם כדי שלא יגע בה.

עונה הגמרא: מדובר שהצואה בקוצר, ושם הקטן מצוי, ומצד שני אין בזה היתר 'גרף של רעי', שאין זה עומד לפנייה מממש.

שואלת הגמרא: חצר נמי, גרף של רעי הוא?

עונה הגמרא: מדובר באשפה שבחצר, שאין בזה היתר גרף של רעי, שהרי ההיתר הוא רק כשהדבר המאוס במקום שהוא משתמש בו. וכופה עליו כלי, שקטנים מגיעים לשם.

שנינו במשנה: ועל עקרב שלא תשך - מותר לכפות כלי על עקרב, כדי שלא ישך.

רבי יהושע בן לוי מותר להרוג מזיקין ההורגין בשבת, [ומשמע שהיינו לרבי שמעון שמלאכה שאינה צריכה לגופה היא מדרבנן, והתירו להורגם אף כשאין רצים אחריו]

אמר רבי יהושע בן לוי: כל המזיקין [ההורגים] נהרגין בשבת. בביאור הדבר סוברת כעת הגמרא שהוא מפני שהיא מלאכה שאינה צריכה לגופה, והתנא של משנתנו סובר שאיסורו מדרבנן (כדעת רבי שמעון), ובמקום צער לא גזרו בזה רבנן, ולכן מותר להרוג את המזיקים אף אם אין רצים אחריו.

שאלה: והרי כברייא מבואר שרק חמשה נהרגים [והיינו כשאין רצים אחריו, ולדעת רבי שמעון]

מתב רב יוסף, חמשה נהרגין בשבת, אפילו אין רצין אחריו, ואלו הן:

זכוב שבארץ מצרים,

וצרעה שבנינוה,

ועקרב שבבבלי,

וְנָחַשׁ שְׁבָאֲרִץ יִשְׂרָאֵל,
וְכָלֵב שׁוֹטָה בְּכָל מְקוֹם.

[הוכחה שברייטא זו היא לדעת רבי שמעון] מְנִי [כדעת מי ברייתא זו], אִילִימָא רְבִי יְהוּדָה, הָא אָמַר מְלָאכָה שְׁאִינָה צְרִיכָה לְגוּפָה חַיִּיב עָלֶיהָ, ואי אפשר לומר שרבי יהודה מתיר לעשות מלאכה גמורה שחייב עליה (והיינו שהיא אסורה מהתורה) כשאין רצין אחריו, שאין בזה פקוח נפש,

אָלָא לָאו [אלא, אין לבאר אלא שברייטא זו דעת] רְבִי שְׁמַעוֹן היא, שסובר מלאכה שאינה צריכה לגופה, פטור עליה, וְהִנֵּי הוּא דְשָׁרִי [ונמצא מבואר שרק אלו הוא מתיר], שהם ב'סתמא' הורגים, אבל אַחֲרֵינִי לָא, מפני שבסתמא אינם הורגים, וזה סותר את דברי רבי יהושע בן לוי שהתיר להרוג את כל המזיקים (לרבי שמעון), אף כשאין רצים אחריו.

הצעת תשובה: אולי ברייתא זו משוכשת

אָמַר רְבִי יְרֵמְיָה: וּמֵאֵן נִימָא לֵן דְּהָא מְתַרְצָתָא הִיא [ומי אומר שברייטא זו, גירסתה נכונה ומיושבת], דִּילְמָא מְשַׁבְּשָׁתָא הִיא [אולי ברייתא זו משוכשת], שהרי ברייתא זו שנה אותה רב יוסף, והיא לא שנויה במשניות ששנו רבי חייא ורבי הושעיא, וברייתות שהם לא שנו, יש להסתפק שהם משוכשים.

דחיית ההצעה, ותשובה חדשה: כרצין אחריו, כולם נהרגים. באין רצים, לרבי שמעון חמשה נהרגים

אָמַר רַב יוֹסֵף: אֲנָא מְתַנִּינָא לָהּ [אני שניתי ברייתא זו, ואני יודע שאינה משוכשת],

וְאוֹתֵבְנָא לָהּ [ואני הקשיתי בבית המדרש מברייטא זו על דברי רבי יהושע בן לוי],

וְאֲנָא מְתַרְצָנָא לָהּ [ואני תירצתי שאלה זו, כדלהלן]:

מה שאמר רבי יהושע בן לוי כל המזיקין נהרגין, היינו כְּרָצִין אַחֲרָיו, שהוא פקוח נפש, וְדַבְרֵי הַכֹּל הוּא, ואפילו לרבי יהודה שסובר שמלאכה שאינה צריכה לגופה אסורה מהתורה.

ומה שהברייטא אומרת שרק חמשה נהרגין, היינו כשאין רצין אחריו, ולדעת רבי שמעון שסובר שמלאכה שאין צריכה לגופה אין חייבים עליה, ומכל מקום לא התירו להרוג אלא חמשה אלו שהם רגילים להרוג בני אדם, ולא בשאר מינים.

דעה א: אין ראוי להרוג מזיקים בשבת

תְּנִי תְּנָא קָמָה דְּרַבָּא בְּרַב הוֹנָא: הַהוּרָג נְחָשִׁים וְעֶקְרָבִים בְּשַׁבָּת, אֵין רוּחַ חֲסִידִים נוֹחָה הֵימָנוּ [אין החסידים מתרצים במעשיו], וממילא אין דעתן של חסידים אינה מעורבת עמו, שאינו הגון בעיניהם על מה שעשה.

דעה ב': ראוי להרוג את כל המזיקים בשבת

אָמַר לָהּ, רבא לתנא: וְאוֹתֵן חֲסִידִים [השונאין את ההורג נחשים ועקרבים בשבת] אֵין

רוח חכמים נוחה מהם, שההורג טוב עשה, שנחשים ועקרבים - אף אם אין מזיקים עכשיו - סופן להזיק בשעת כעסן.

[דעת רב הונא כדעה א':] ופליגא דרב הונא [ודברי רבא, חלוקים על דברי רב הונא אביו], דרב הונא חזיה לההוא גברא דקא קטל זבורא [שרב הונא ראה אדם שהרג צרעה], אמר לה רב הונא: שלמתינהו לכלהו [הרגת את כולן, כלומר מה הועלת בזה, הרי עדיין יש הרבה צרעות בעולם], הרי מבואר שדעת רב הונא שההורג לא עושה כראוי.

תנו רבנן: נזדמנו לו נחשים ועקרבים, הרגן בידוע שנזדמנו לו להרגן. לכך באו לידו, שזימן לו המקום לאבדם, לפי שהיו עתידות להזיק, וגלגלו זכות על ידי זכאי.

לא הרגן, בידוע שנזדמנו להרגו והראה לו הקדוש ברוך הוא שחטא, ונעשה לו נס מן השמים. אמר עולא, ואיתימא רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן: מה שאמרו 'בידוע שנזדמנו להורגו', היינו בנשפין בו [כדרך הנחש, שעושה כעין שריקה כשהוא רואה שונאו וכועס].

אמר רבי אבא בר כהנא: פעם אחת נפל [נחש] אחד בבית המדרש, ועמד ניותי אחד [יהודי ממקום ששמו 'ניות'], והרגו,

אמר רבי: פגע בו כיוצא בו, והגמרא להלן מסתפקת בביאור דברי רבי.

ספק: האם כוונת רבי שמי שהרג את הנחש, עשה כהונן, או לא

אבעיא להו, מה שאמר רבי 'פגע בו כיוצא בו', היתה כוונתו לומר: דשפיר עבד - שטוב עשה, שהנחש היה 'רודף' אחריו להורגו, והוא נעשה 'רודף' להרוג את הנחש, או לא [או שהתכוון לומר לגנאי, שהוא כמו הנחש, ששניהם עושים דברים לא טוב, הנחש שמכיש אנשים, והניותי שהרג בשבת].

הצעת ראייה: מדברי רבי ינאי, שמותר להרוג נחשים ועקרבים, הרי מוכח שה'ניותי' שהרג את הנחש טוב עשה

תא שמע, דרבי אבא בריה דרבי חייא בר אבא ורבי זירא הוו יתבי אקילעא דבי [היו יושבים בפתח ביתו של] רבי ינאי, נפק מילתא מביניהו [יצא דבר מביניהם, כלומר: הם דיברו בדברי תורה], בעו מנה מרבי ינאי מהו להרג נחשים ועקרבים בשבת.

אמר להו: צרעה אני הורג - אני סובר שמותר להרוג אפילו צרעה בשבת, לכלות את המזיקים, ואף על פי שאינה מועדת להזיק כל כך, נחש ועקרב לא כל שפן, הרי מוכח שטוב עשה.

דחיית ההצעה: רבי ינאי לא התיר להרוג נחשים ועקרבים, אלא ללכת לפי תומו, שאינו מתכוון להרוג את הנחש, ואינו פסיק רישיה

הגמרא דוחה את הראיה: דילמא [אולי רבי ינאי לא התיר להרוג בכונה נחשים ועקרבים, אלא רק אמר שההולך] לפי תמו, ונחש או עקרב בפניו, אין צריך לישמט ממנו, אלא דורכו

והולך, ואם מת בדריכתו ימות, שהוא דבר שאינו מתכוון, ואף לרבי יהודה שדבר שאין מתכוין אסור, הוא איסור דרבנן, ולענין מזיקין לא גזור,

דאמר רב יהודה: רק דורסו לפי תמו, שאין מתכוין למרחו ולאשוויי גומות, דאף על גב דממילא ממרח הוא, כי לא מיכוין שרי, משום מאיסותא,

ואמר רב ששת: נחש דורסו לפי תמו.

ואמר רב קטינא עקרב דורסו לפי תמו.

רוק דורסו לפי תומו

[מעשה בעניין זה, שמבואר היתר של דריסה לפי תומו:] אבא בר מרתא דהוא אבא בר מניומי, הו' מסקי בה דבי ריש גלותא זוזי [היו נושים בו בית ראש הגולה מעות],

איתיהו קא מצערי לה [הביאוהו והיו מצערים אותו],

הו' שדי רקא - היה רוק מוטל לפניהם, ושבת היתה,

אמר להו' ריש גלותא: איתו מאנא סחיפו עלוה [תביאו כלי ותכפו אותו על הרוק],

אמר להו': לא צריכיתו, הכי אמר רבי יהודה: רק דורסו לפי תמו.

כאשר שמע זאת ראש הגולה אמר להו': צרבא מרבנן הוא שבקוה - תלמיד חכם הוא, עזבוהו, ואל תצערו אותו.

אמר רבי אבא בר כהנא אמר רבי חנינא: פמוטות של בית רבי, מתר לטלטלן בשבת. אמר לה רבי זירא בנטלין בידו אחת או בשתי ידים [יתבאר בדף הבא].

[illegible]

יום שני יד תמוז תש"פ

שבת דף קכב

מאמר נוסף של רב אבא בר כהנא: טלטול מנורה לצורך גופה או מקומה

[היות ולעיל הובא מאמר מרב אבא בר כהנא, הגמרא מביאה עוד מאמר משמו:] אָמַר רַבִּי אֲבָא בַר כְּהֵנָא אָמַר רַבִּי חֲנִינָא: פְּמוּטוֹת [מנורות] שֶׁל בֵּית רַבִּי, מִתַּר לְטַלְטֹל בְּשֶׁבֶת, שֶׁהֵם כָּלִים שְׁמֵלֵאכְתָּם לְאִיסוּר, וּמוֹתֵר לְטַלְטֵלם לְצוּרֵךְ גּוֹפֵם אוּ מְקוּמָם.

אָמַר לֵה רַבִּי זִירָא: בְּנִטְלִין בְּיָדוֹ אַחַת, אוּ בְשְׁתֵּי יָדַיִם - הָאֵם הֵיתֵר זֶה נֹאמֵר, אִף בַּמְנוֹרוֹת כְּבֻדּוֹת שְׂאֵי אִפְשָׁר לְטַלְטֵלם אִלָּא בְּשֵׁתֵי יָדַיִם, אוּ שְׁמֵנוֹרוֹת כְּבִידִים מֵיִיחָדִים לֵהֶם מְקוֹם, וְהֵם מוֹקְצָה מִחֲמַת חֲסֵרוֹן כִּסֵּי וְלֹא הוֹתֵר לְטַלְטֵלם אִפִּילוּ לְצוּרֵךְ גּוֹפֵם וּמְקוּמָם. (דף קכב)

אָמַר לֵה רַבִּי אֲבָא בַר כְּהֵנָא: כְּאוֹתָן שֶׁל בֵּית אֲבִיךָ [שְׁקִטְנוֹת הָיוּ, אֲבָל גְּדוּלוֹת אָדָם קוֹבֵעַ לֵהֶם מְקוֹם, וְאִסוּר לְטַלְטֵלם אִף לְצוּרֵךְ גּוֹפֵם וּמְקוּמָם].

וְאָמַר רַבִּי אֲבָא בַר כְּהֵנָא אָמַר רַבִּי חֲנִינָא: קְרוֹנוֹת [הַעֲשׂוֹיֹת לְבִנֵי אָדָם] שֶׁל בֵּית רַבִּי, מִתַּר לְטַלְטֹל בְּשֶׁבֶת.

אָמַר לֵה רַבִּי זִירָא: בְּנִטְלִין בְּאֶדָם אֶחָד אוּ בְשְׁנֵי בְנֵי אָדָם.

אָמַר לֵה: כְּאוֹתָן שֶׁל בֵּית אֲבִיךָ [שְׁקִטְנוֹת הָיוּ, אֲבָל גְּדוּלוֹת אָדָם קוֹבֵעַ לֵהֶם מְקוֹם, וְאִסוּר לְטַלְטֵלם אִף לְצוּרֵךְ גּוֹפֵם וּמְקוּמָם].

מאמר נוסף של רב אבא בר כהנא, דין יין נסך שיש עליו חותם אחד או שהגוי המביאו ידא ואינו מנסכו

וְאָמַר רַבִּי אֲבָא בַר כְּהֵנָא: הִתִּיר לֵהֶם רַבִּי חֲנִינָא לְבֵית רַבִּי לְשִׁתּוֹת יַיִן [הַמּוּבָא] בְּקְרוֹנוֹת שֶׁל גּוֹי בְּחוּתָם אֶחָד,

וְלֹא יִדְעָנָא אִי מְשׁוּם דְּסָבַר לֵה כְּרַבִּי אֶלְיָעֶזֶר [דֹּאמֵר בַּמַּסַּכְת עֲבוּדָה זָרָה (לא). יַיִן שִׁישׁ עָלָיו חוֹתָם אֶחָד, מוֹתֵר לְשִׁתּוֹתָיו, וְאִין בּוּ מְשׁוּם יַיִן נִסְךְ].

אִי מְשׁוּם אֵימָתָא דְּבִי נְשִׂיאָה - אִם מְשׁוּם שֶׁהִיא הַנְּכַרִּי הַמְּבִיאָו יֵרָא מִן הַנְּשִׂיאָה שֶׁהִיא שְׁלִיטָה עַל פִּי הַמַּלְכוּת, וְאִינוּ מִנְסָךְ.

משנה**היתר הנאה ממלאכה שגוי עשה עבור עצמו, ואיסור הנאה כשעשה עבור ישראל**

[דוגמא א':] גוֹי שֶׁהִדְלִיק אֶת הַנֵּר, מְשַׁתְּמֵשׁ לְאוּרוֹ יִשְׂרָאֵל,

וְאִם [הִדְלִיק הַגּוֹי] בְּשִׁבִּיל יִשְׂרָאֵל אָסוּר מִדְּרַבְנָן לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ.

[דוגמא ב':] מִלָּא [הַגּוֹי] מִיָּם מְבוּר בְּרִשּׁוֹת הַרְבִּים לְהַשְׁקוֹת בְּהֶמְתּוֹ, מְשַׁקָּה אַחֲרָיו יִשְׂרָאֵל.

וְאִם [מִלֵּא] בְּשִׁבִּיל יִשְׂרָאֵל, אָסוּר.

[דוגמא ג':] עֲשָׂה גוֹי כְּכֶשׁ לִירֵד בּוֹ, יוֹרֵד אַחֲרָיו יִשְׂרָאֵל.

וְאִם [עשה הגוי את הכבש] בְּשָׂבִיל יִשְׂרָאֵל, אָסוּר.

מַעֲשֵׂה בְּרֶכֶן גְּמִלְיָאֵל וְזֻקְנִים שֶׁהָיוּ בָּאֵין בְּסַפִּינָה, וְעָשָׂה גּוֹי כְּכֶשׁ לִירֵד בּוֹ, [כדרך שעושים בספינה גדולה, כבש לירד בו מספינה ליבשה], וְיִרְדּוּ בּוֹ רֶכֶן גְּמִלְיָאֵל וְזֻקְנִים.

גמרא

הטעם שהוצרכה המשנה לומר גם את דוגמא ב', להשמיענו שאף בדבר ששייך בו 'שמא ירבה', אין חוששים שהגוי הוסיף ומילא מים לצורך הישראל

וְצָרִיכָא, דְּאִי אֲשַׁמְעִינָן נָר, מִשּׁוּם דְּנָר לְאַחַד נָר לְמַאָה כּיוֹן דְּנִכְרִי לַצִּרְכּוֹ הַדְּלִיקוּ, אֵין לומר שהגוי מרבה בשביל ישראל, שֵׁנֶר אַחַד הַמַּאִיר לְאִדָּם אַחַד, מַאִיר גַּם לְמַאָה אֲנָשִׁים,

אָבֵל מִים לִיגְזֹר, דִּילְמָא אֲתִי לְאַפּוּשִׁי [שמא ירבה וימלא מים נוספים] בְּשָׂבִיל יִשְׂרָאֵל, לִכֵּן הוּצָרָה הַמִּשְׁנָה לְהַשְׁמִיעֵנוּ שְׁגָם בְּגוֹי שֶׁמִּילָא מִים לְעַצְמוֹ, מוֹתֵר לְיִשְׂרָאֵל לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶם, וְלֹא חוֹשִׁים שֶׁהָגוֹי הִרְבָּה בְּשָׂבִיל יִשְׂרָאֵל.

הטעם שהוצרכה המשנה לומר את דוגמא ג', להשמיענו מעשה רב

מִבִּרְרַת הַגְּמָרָא: וְכָכֶשׁ לְמָה לִּי, לְמַה הִבִּיֵּאָה הַמִּשְׁנָה דּוּגְמָא נּוֹסֶפֶת, שְׁגָם בְּכֶשׁ שֶׁעָשָׂה גּוֹי מוֹתֵר לִירֵד אַחֲרָיו, הָרִי 'כֶּשֶׁ' הוּא כְּמוֹ נָר, ש'כֶּשֶׁ' לְאַחַד, 'כֶּשֶׁ' לְמַאָה.

מִבִּאֲרַת הַגְּמָרָא: מַעֲשֵׂה דְרֶכֶן גְּמִלְיָאֵל וְזֻקְנִים קָא מְשַׁמַּע לָן.

היתר הנאה מעשבים שגוי תלשם עכור בהמתו וכדומה, כתנאי שאין הגוי מכיר את הישראל

תָּנוּ רַבָּנָן, גּוֹי שֶׁלִּיקֵט עֵשְׂבִים, מֵאֲכִיל אַחֲרָיו יִשְׂרָאֵל אֶת בְּהֵמָתוֹ, שֶׁהִנְכִּיר לְצוּרֶךְ עַצְמוֹ עָשָׂה.

וְאִם לִיקֵט אוֹתָם הָגוֹי בְּשָׂבִיל יִשְׂרָאֵל, אָסוּר לְיִשְׂרָאֵל לְהַאֲכִילָם לְבֵהֵמָתוֹ.

מִילָא מִים לְהַשְׁקוֹת בְּהֵמָתוֹ, מִשְׁקָה אַחֲרָיו יִשְׂרָאֵל. וְאִם מִילָא בְּשָׂבִיל יִשְׂרָאֵל, אָסוּר לְיִשְׂרָאֵל לְהַשְׁקוֹתָם לְבֵהֵמָתוֹ.

בְּמָה דְּבָרִים אָמוּרִים: שְׁאֵין מְכִירוֹ, אָבֵל אִם הָגוֹי מְכִירוֹ אָסוּר. [דין זה יתבאר להלן].

שאלה: כיצד יכול הישראל להאכיל את העשבים לבהמתו, הרי הם מוקצה שכנגיסת שבת הם היו מחוברים, ואסור להעמיד בהמתו שתאכל מוקצה, מחשש שמא יאכילה בידים ויגע במוקצה

שׁוֹאֵלֶת הַגְּמָרָא: אֵינִי [האמנם], וְהָאֵמֵר רַב הוּנָא אָמַר רַבִּי חֲנִינָא: מִמַּעֲמִיד אָדָם בְּהֵמָתוֹ עַל גְּבִי עֵשְׂבִים מִחוּבְרִים בְּשֶׁבֶת לְרַעוּת, וְלֹא חוֹשִׁים שֶׁמֶּא יִתְלוֹשׁ מִהַמְּחוּבֵּר וְיֹאכִיל, שֶׁלֹּא חוֹשִׁים שִׁיעִבּוֹר עַל אִיסוּר תּוֹרָה.

אָבֵל לֹא יַעֲמִיד אֶת בְּהֵמָתוֹ עַל גְּבִי מְקֻצָּה בְּשֶׁבֶת - שֶׁחוֹשִׁים שֶׁמֶּא יִטּוֹל 'מוֹקֶצֶה' בִּידוֹ, וְיֹאכִיל אֶת בְּהֵמָתוֹ.

וְאִם כֵּן כִּיצַד מוֹתֵר לְתֵת לְבֵהֵמָתוֹ לֵאכּוֹל עֵשְׂבִים שְׁגוּי לִיקֻטָּם, וְהָרִי הֵם הָיוּ מִחוּבְרִים בֵּין הַשְּׁמִשּׁוֹת, וְהָרִי הֵם מוֹקֶצֶה.

תשובה: מדובר שאינו עומד קרוב לעשבים, ואזי אין חשש שיגע במוקצה

עונה הגמרא: מדובר באופן דקאים לה באפה [שעומד כנגדה, שלא תפנה למקום אחר] ואזלא היא ואכלה [והלכה היא מעצמה ואכלה], אבל הוא אינו עומד סמוך לעשבים, וממילא אין חשש שיטול בידו ויאכילה.

אמר מר, במה דברים אמורים שאין מפירו, אבל מפירו אסור.

שואלת הגמרא: הא רבן גמליאל מפירו הנה [שהרי בספינה היה בא עמו], ונמצא עשה את הכבש גם לצורך רבן גמליאל.

ביאור אביי: כשהגוי עושה גם לצורך הישראל, אסור לישראל ליהנות ממנו. ומה שרבן גמליאל השתמש בכבש, היה זה מפני שהגוי לא עשה את הכבש גם לצורך רבן גמליאל

עונה הגמרא: אמר אביי: שלא בפניו הנה, כשעשאו לא היה רבן גמליאל שם, וממילא לא התכוון הגוי גם לצורכו.

ביאור רבא: אם הגוי עושה פעולה שלא שייך בה 'דיבוי', מותר לישראל ליהנות ממנה, אף שהגוי עשה את הפעולה לצורכו ולצורך הישראל. (ולכן רבן גמליאל השתמש בכבש שעשה הגוי, שכבש לאחד כבש למאה)

רבא אמר: אפילו תימא בפניו, נר לאחד נר למאה, כבש לאחד כבש למאה, ולכן אף שהגוי עשה את הכבש גם לצורך רבן גמליאל, מותר לישראל להשתמש בה. אבל בעשבים ששייך בהם דיבוי, שכאשר הגוי מכיר את הישראל הוא מרבה בשבילו, אסור לישראל ליהנות מתלישת העשבים כשהגוי התולש מכירו.

שאלה, מכרייתא שמפורש כביאור אביי

מתיבי. אמר להן רבן גמליאל הואיל ושלל בפנינו עשאו נרד בו, הרי מבואר שאם היה זה בפני רבן גמליאל היה אסור להשתמש בזה, אף שלא שייך בכבש שירבה בשביל הישראל.

תשובה, יש לגרוס אחרת בכרייתא

עונה הגמרא: אימא: הואיל ועשאו נרד בו, וטעמא לאו משום שלא בפניו הוא, אלא הכי הוה מעשה.

שאלה מכרייתא שמבואר בה לגבי חימום מרחץ, שאף שלא בפניו, ואף כשהוא נר לאחד נר למאה, אסור לישראל ליהנות ממנו

תא שמע, עיר שישאל וגוים דרין בתוכה, והיתה בה מרחץ המרחצת בשבת, אם רב גוים מתר לרחוץ בה מיד, למוצאי שבת:

אם רב ישראל ימתין בכדי שיחמו חמין - שלא יהנה במה שהקדימו להם בשבת, וכן בכל מעשה שבת נתנו חכמים שיעור להמתין לערב בכדי שיעשו,

וקשה מכאן על דעת אביי שהרי חימום המרחץ לא נעשה בפני הישראל, ואעפ"כ אסרו ליהנות מהמרחץ, כיון שהגוי חושב בדעתו לעשות זאת גם עבור הישראל,

וכן קשה מכאן על דעת רבא, שהרי חימום לאחד חימום למאה, שבבת אחת מחממים את כל המרחץ, ואעפ"כ אסרו ליהנות מהמרחץ.

תשובה: לגבי מרחץ, הגוי עושה זאת עבור הרוב, וכשהרוב ישראל, נמצא שמחמם בשביל ישראל, אף שהוא שלא בפניהם, ואף שלא שייך בזה נר לאחד נר למאה

עונה הגמרא: **התם כי מחממי אדעתא דרבא מחממי** - ועיקר המלאכה נעשית בשבילם. ואין זה דומה לגוי שעושה מלאכה עבור עצמו, שבה לרבא יש היתר של נר לאחד נר למאה. ולאביי יש היתר כשאין עושה זאת בפני ישראל, שאז לא מתכוין לעשות זאת גם עבור ישראל.

שאלה מבריייתא שמבואר בה לגבי נר, שאף שלא בפניו, ואף כשהוא נר לאחד נר למאה, אסור לישראל ליהנות ממנו

תא שמע, נר הדלוק במסכה [של בני אדם] אם רב גוים, מתיר להשתמש לאורה.

אם רב ישראל, אסור.

מחצה על מחצה, אסור.

הרי מבואר שכאשר הרוב ישראל, או מחצה על מחצה, אסור אף שאין הנכרי מרבה עבור ישראל, ולא אומרים בזה נר לאחד נר למאה

תשובה: הגוי עושה זאת עבור הרוב

עונה הגמרא: **התם נמי כי מדלקי** [עמוד ב'] **אדעתא דרבא מדלקי**, כשהגוי מדליק את הנר, הוא מדליקו עבור הרוב, וכשהם מחצה על מחצה, אי אפשר לעמוד על הדבר, שאפשר לומר שעושה זאת עבור ישראל ואפשר לומר שעושה זאת עבור הגוי, ולכן אסור ליהנות מזה.

שמואל אקלע לבי אבי תורן, [שם מקום],

אתא ההוא גוי אדלק שרגאה [בא גוי אחד, והדליק נר],

אהדינהו שמואל לאפה [החזיר שמואל את פניו],

כיון דתתא דאיתי שטר וקא קרי [כיון שראה שמואל שטרו נכרי הביא שטר וקרא בו לאור הנר], **אמר: אדעתא דנפשה הוא דאדלק** [על דעת עצמו הוא הדליק],

אהדינהו איהו לאפה גבי שרגא [החזיר שמואל את פניו כלפי הנר].

הדרן עלך כל כתבי

משנה

דלתות כלים שהתפרקו מהכלי אינם מוקצה. דלתות בתים שהתפרקו מהבית, הם מוקצה

כָּל הַכֵּלִים [שיש להם דלתות], כגון שידה תיבה ומגדל (עגלה מעץ, תיבות וארונות מעץ) **נִטְלִין בַּשַּׁבָּת, וְדִלְתוֹתֵיהֶן עִמָּהֶן, אִף עַל פִּי שְׁנֵתְפָרְקוּ** [הדלתות מן הכלים] **(בַּשַּׁבָּת).**

שְׂאִינָן דּוּמִין לְדִלְתוֹת הַבַּיִת [שאין ניטלין], **לְפִי שְׂאִינָן מִן הַמוֹכֵן** - שדלתות הבית אינן מן המוכן לטלטל, שאינן כלי, אבל דלתות כלים הם 'כלי' - אגב הכלי שממנו הם התפרקו.

טלטול כלי שמלאכתו לאיסור, לצורך גופו

נוֹטֵל אָדָם קוֹרֵנָס (פטיש), לְפַצֵּעַ [לפתוח] בּוֹ אֶת הָאֲגוּזִין,

קוֹרֵדָם, לְחַתֹּךְ בּוֹ אֶת הַדְּבָלָה, [עיגול של תאנים שהוא עבה מאד, וקשה כגבינה, וצריך קרדום לחותכו],

מַגְרָה [כעין סכין חד], לְגוֹר בָּהּ אֶת הַגְּבִינָה, לחתכה ולחלקה, ומשתמשים לכך במגרה, לפי שממהרת לחתוך דבר עבה.

מַגְרָפָה, לְגִרְף בָּהּ אֶת הַגְּרוֹגְרוֹת, מן החביות.

אֶת הַרְחַת (כף), וְאֶת הַמִּלְגֹּז [מזלג ברזל ולו שלש שיניים, ומהפכים בו את הקש בגורן], לְתֵת עָלָיו [אוכל] לְקַטֵּן.

אֶת הַכּוֹשׁ [פלך], וְאֶת הַכְּרֶכֶר [מקל שמפרידים בו את החוטים], לְתַחַב בּוֹ [לאכול בו תותים וכל פרי רך].

מַחֵט שֶׁל יָד [מחט קטנה שתופרים בה בגדים] לְטוֹל בּוֹ אֶת הַקּוֹץ [להוציא עמו קוץ שנכנס בבשר האדם].

וְשֶׁל סִקָּאִים [מחט גדולה שתופרים בה שקים], כְּדִי לְפַתֵּחַ בּוֹ אֶת הַדֵּלֶת, [מי שאבד מפתחו, פותח את המנעול עם מחט].

גמרא

שנינו במשנה: **כָּל הַכֵּלִים נִטְלִין** [ודלתותיהם עמהם] **וְאִף עַל פִּי שְׁנֵתְפָרְקוּ בַּשַּׁבָּת,** הגמרא סברה, שמה שכתוב 'בשבת' היינו שהדלתות התפרקו בשבת, והמשנה מחדשת שאף באופן זה, אין הדלתות מוקצה, **וְלֹא מִבְּעֵינָא בַּחּוּל** - ולא צריך לומר שאם הם התפרקו בחול, אינם מוקצה,

מקשה על כך הגמרא: **אֲדִרְבָּה,** אם הם התפרקו **בַּשַּׁבָּת** [יותר מסתבר שאינם מוקצה], שהרי בכניסת השבת הם היו מחוברים לכלי, והרי הם **מוֹכְנִין** לטלטל, **עַל גְּבִי אֲבִיהֶן** [שהם חלק מהכלי, ונמצא שבכניסת השבת היה גם להם שם 'כלי'].

ולעומת זאת אם הם נשברו **בַּחּוּל, אֵין מוֹכְנִין עַל גְּבִי אֲבִיהֶן,** והיה למשנה לומר 'ואף על פי שנתפרקו בחול', שהוא חידוש גדול יותר, שאעפ"כ אינם מוקצה.

ביאור המשנה: החידוש הוא שאף שהדלתות התפרקו בחול, אינם מוקצה

אמר אביי: המשנה לא אמרה 'בשבת' על זמן פירוק הדלתות, שהתפרקו בשבת. אלא המשנה אמרה 'בשבת' שמותר לטלטל את הדלתות 'בשבת', והיינו בין אם הם התפרקו בחול בין אם הם התפרקו בשבת, והכי קאמר: כל הכלים נטלין בשבת, ודלתיהן עמהן, אף על פי שנתפרקו בחול, נטלין בשבת.

מותר להוציא (מתוך הצירים) דלתות של כלים (ארונות, תיבות וכדומה). אבל להחזיר את הדלתות אסור

תנו רבנן: דלת של שדה [עגלה], ושל תבה [קופסת], ושל מגדל [ארון], נטלין - מותר בשבת להוציא את הדלתות מתוך הצירים, אבל לא מחזירין.

אסור להוציא או להחזיר דלתות המחוברות לקרקע (דלת של לול תרנגולים), משום סותר וכוונה ושל לול של תרנגולים, לא נטלין ולא מחזירין, שהוא בנין וסתירה ממש.

בירור: מדוע מותר להוציא דלתות של ארונות, ואסור להחזירם

מבררת הגמרא: בשלמא של לול של תרנגולים, קסבר פיון דמחברי בארעא [כיון שהלול מחובר בקרקע], יש בננין בקרקע, יש סתירה בקרקע,

אלא של שדה ושל תבה ושל מגדל, מאי קסבר [מדוע מותר להוציא את הדלתות ואסור להחזירם],

אי קסבר יש בננין בכלים [וחזרתו בנין, על כרחיך אם יש בנין בכלים], יש [גם] סתירה בכלים, ואסור גם להוציאם.

ואי אין סתירה בכלים [ולכן מותר ליטול את הדלת], אין [גם] בננין בכלים, [ומדוע אסור להחזיר את הדלת].

ביאור אביי: אכן, אסור להוציא דלתות של כלים ואסור להחזירם, שיש סתירה ובנין בכלים

אמר אביי: לעולם קסבר יש בננין בכלים ויש סתירה בכלים, ואכן אסור ליטול את הדלת ואסור להחזיר את הדלת, ושננטלו קאמר - והברייתא לא אמרה שמותר ליטול את הדלת, אלא שאם היא ניטלה - אין מחזירים אותה.

רבא: מפורש בברייתא שמותר להוציא דלתות של כלים

אמר לה רבא: [שתי תשובות בדבר], אי אפשר לומר כביאור זה משתי טענות:

[א'] חדא, דנטלין קתני - כתוב בברייתא במפורש 'ניטלין', ולא כתוב 'שניטלו'.

[ב'] ועוד, אם הברייתא אוסרת גם ליטול וגם להחזיר, מאי, אבל לא מחזירין.

רבא: מותר להוציא דלתות של כלים, שאין סתירה בכלים. אבל להחזיר את הדלתות אסור (אף שאין בנין בכלים) גזירה שמא יתקע

אלא אמר רבא: קסבר אין בננין בכלים, ואין סתירה בכלים, ומהתורה מותר בין ליטול בין

להחזיר, וגזירה [וחכמים גזרו שלא יחזיר את הדלת] שְׁמָא יתקע [בחזקה בסכין ויתדות, והוי ליה גמר מלאכה וחייב משום מכה בפטיש].

נוטל אדם קורנס כו'. אמר רב יהודה: קורנס של אגוזין לפצע בו את האגוזין. אבל של נפחין, לא. קסבר דבר שמלאכתו לאסור אפילו לצורך גופו אסור. אמר לה רבה: אלא מעתה סיפא דקתני ואת הרחת ואת המלגז לתת עליו לקטן, רחת ומלגז מי מיחדי לה לקטן. אלא אמר רבה: קורנס של נפחין לפצע בו האגוזין. קסבר [יתבאר בדף הבא].

יא א מיי פכוו מהל' שנת
 הלנה ז:
 יב ב מיי פ"ה מהלכות
 הלנה ז:
 יג ג מיי שס פ"ה הל':
 יד ד מיי פכיה מהל'
 טה הלנה ז קנה נאמן
 קה טור וזו"ע ר"ח סימן
 טח סוף א:
 קו ז מיי שס הלנה ז נוש"ע
 טס סוף ג ד:
 קז ז מיי פ"ה מהלכות
 תמדין ומוספין הלנה
 יא:
 יז ח מיי פ"ה מהלכות ק"ס
 הלנה ז:

וּמְכִינָא
וְיֵשׁ לְמַהֲרֵי שְׁלֵ
דְּאִפִּי
מִקְצוֹעַ
קִיבּוּלָא דְהָא
וְלִנְחִינִי

אולי לאמר מירוד אחר ורכב לא עני
לשנוי כי תמחיה דלית הלכתא
כוותיה ורכב משכני ליה כי תמחיה
משום דמשכני ליה און מטלטלין אורס
זשוס ענין: **לכא** נמי מחברה
צ"ה וזה דנקט **הכא** ענין שמי
אשמי' ללמוד דלפניו וזהו שמי
לאשמעין דאמרין בהא פלוגין ד"ש
לדא שרי ממתת משנתה וי"ט:
ה **מירוד קנים** **אשמי'** און צנות (א)
מקדש **אשמי'** צנזומי **אשמי'**
מקדש **אשמי'** צנזומי **אשמי'** און צנות
צנזומי וקמולת פני שהי חמללס און
השנת: **אשמי'** **הי' אשמי'** **הי' אשמי'** **אשמי'**
דקודס **אשמי'** כלס נשית אורכא לנמי'
כלל הילס ענין קנות וקמולת
הא

בשני בני אדם "איתיה אבי"
 אין ממלטין אותה הכא במאי
 עליו בשר שאסור למטלו הכ
 בן חליה נשנית משנה זו דכר
 בשבת ומביאים הערימות אמור
 קודם התרת כלים נשנו קני דת
 מקלות דתנין ^המקלות דקין ח
 ותולה ומפשים ^ה(אמר) רבי א

שעה שמהפך בו זיתים
פכו ורואה בו. בגמ' דבמ

החוקים וההנהגות

באותו אחר, ואנן כתבנו מר
מירלון מרדוכיון בוד

ל זיתים וכר'. ואמרינן
מאי פשוטי כלי עץ הוא
מין מקבלין טומאה. ומסת
אבל פורש בתלמוד א
מעטן, ואם לאו בידוע ש
ת קיבול. אמר רב נתמקן
יה היריעה שרוצה ללבוש
משלים] שוטחה ומייבש

אִפְיֻקְטוּיִין. לְהִקְיָא. שׁוּמָה מִשְׁקִים וּמִקְרָא מִעֵי שִׁיכֹל לֹאכֹל וּלְשִׁמּוֹת ^א (הַיּוֹם) ^ב אֲעָ"ג דְּלֹא גִזֹּר כִּה מִשּׁוּם שְׁחִיקָת סִמּוֹן אֲסוּר מִשּׁוּם דְּמִתְקֵן גְּבֵרָא: הֵנָּה אֹרֶת

לחיתר לצורך גופו
התורו דבר שולאנתו
בשתי ידיו אל עד
אז מכיר התירו קטני
התירו דבר שולאנתו
לחיתר לצור וחתירו
תחמה לצל אל ועורין
גמלין בשבת אפילו
היה אורח ואם לאו
יטען [ישוין] שאם קטב
הניגא [יבימי] שחב
היה דורכיבם תולת
ומטרא ומדוכים כולן
לחיתר דוחה את השבת
תפס ועל כתף הכירו
לחיות בשבת מניח
ידו

[illegible]

כבר, א"ר חנינא בימי נחמיה בן חכליה נשנית משנה זו
בן שהקילו בשבת, אסרו להן כל הכלים ושורי ללוז הא
ביבילה וזומליסטרון של קדירה וסכין קטנה, כיון שנגדו
ממסר הגדול יותר של מחרישה. וכן מפורש ב
זרות כלים נשנו, ולפיכך נשנו באיסור. קנים, הם קנים
מחור לחם הפנים. מלות, מפורש בספחים בזמן ש

תורה אור השלם

בַּיהוָה דְּרִכִּים גִּתּוֹת
בִּשְׁבֶּת וּמִבֵּימֵי הָעֲרֻמוֹת
וְעַמְסִים עַל הַחֲמֻרִים וְאִף
יֵין עֲנִיִּים וְתַאֲנִיִּים וְכָל
מִשָּׂא וּמִבֵּימֵי יְרוּשָׁלַם
בְּיוֹם הַשְּׁבֶת, וְאֶעֱיֵד בְּיוֹם
מִכְרָם צִיד: נַחְמִיָּה יג טו

הוצאת **הר"ר**

דאן שבת. נ"ב ע"ל פרק
המנע דף לה במוס' ד"ה
פרא צלחא:

תוס' ד"ה לא וכו' אשכחן
במקדש. ע"ל דף קכו ע"א
תוס' ד"ה והמונח:

—◆◆—

מחרשה (היתר הפולחת את הקרקע).

מעצד (מעין גרין).

גחלים ומקטרם בגפרית
הכלים ללבנם. אמר אביי

[illegible]

למקל ולהניחו על כתיפו

יום שלישי טו תמוז תש"פ

שבת דף קכג

ביאור (א) במשנה: מותר לטלטל כלים שמלאכתם להיתר. אסור לטלטל כלים שמלאכתם לאיסור אפילו לצורך גופו

שנינו במשנה: נוטל אדם קורנס כו' [לפצע בו את האגוזים].

אמר רב יהודה: מה שאמרה המשנה, נוטל אדם קורנס, היינו: קורנס של אגוזין [שהוא כלי שמלאכתו להיתר] לפצע בו את האגוזין,

אבל קורנס של נפחין [שהוא כלי שמלאכתו לאיסור], לא שנינו בו היתר לפצע בו אגוזים. קסבר, דבר שמלאכתו לאסור, אפילו לצורך גופו [שצריך את גוף הכלי למלאכת היתר] אסור, [לטלטלו]. ואם לא התירו לטלטלו לצורך שימוש בגוף הכלי, כל שכן שלא התירו לטלטלו לצורך מקומו [שצריך את מקום הכלי].

דחיית הביאור: המשנה מתירה לטלטל גם כלים שמלאכתם לאיסור לצורך גופו

אמר לה רבה: אלא מעתה [שהמשנה עוסקת בכלים המיוחדים למלאכת היתר], סיפא דקתני, ואת הרחת, ואת המלגז, לתת עליו לקטן, וכי אפשר לפרש שהם מיוחדים למלאכת היתר, ואת המלגז מי מיוחד לה לקטן - וכי מיוחדים כלים אלו לקטן, הלא כלים אלו מיועדים לתבואה, ואי אפשר לומר שהם כלי היתר.

ביאור (ב) במשנה: המשנה מתירה לטלטל כלים שמיועדים למלאכת איסור, לצורך גופו

אלא אמר רבה: מה שאמרה המשנה, נוטל אדם קורנס, היינו: קורנס של נפחין [שהוא כלי שמיועד למלאכת איסור], לפצע בו האגוזין,

קסבר (דף קכג) דבר שמלאכתו לאסור, [אם צריך את הכלי בשבת] לצורך גופו [למלאכת היתר], מותר.

שאלה: בכרייתא מבואר שכלי שמלאכתו לאיסור אין מטלטלים אותו למלאכת היתר

איתיבה אבי לרבה, מדוכה [שדכים בה שום, והרי היא כלי שמלאכתו לאיסור] (שמיועד למלאכה שיש בה איסור טוחן), אם יש בה [בתוך המדוכה] שום, מטלטלין אותה [ש'השום' הוא העיקר, והמדוכה טפילה אליו],

ואם לא [אם אין במדוכה שום], אין מטלטלין אותה.

הרי מבואר שכלי שמלאכתו לאיסור, אין מטלטלים אותו, לצורך גופו.

תשובה: ברייתא זו היא דעת רבי נחמיה

אמר לה רבה: הוּא מני [בריייתא זו, דעת מי היא],

רבי נחמיה היא, דאמר: אין כלי ניטל אלא לצורך תשמישו [המיוחד לו]. אבל התנא של משנתנו חולק וסובר שכלי ניטל אף שלא לצורך תשמישו המיוחד לו, ואף כלי שמלאכתו לאיסור - ניטל לצורך גופו, למלאכת היתר.

שאלה: בברייתא מבואר שכלי שמלאכתו לאיסור אין מטלטלים אותו למלאכת היתר

אִיתִיבָּהּ (בית שמאי אומרים: אֵין נוֹטְלִין אֶת הָעֵלִי לְקַצֵּב עָלָיו בֶּשֶׁר [ביום טוב], ש'עלי' מוקצה, שמלאכתו לאיסור לכתישת חיטים וכדומה. ובית הלל מתיירין) [כיון שהוא לצורך שמחת יום טוב].

וְשׁוּיָן [בית שמאי ובית הלל מודים] שְׁאֵם קָצֵב עָלָיו בֶּשֶׁר [שכבר יש לו שמחת יום טוב], שְׁאֵסוּר לְטַלְטְלוֹ, כיון שהוא כלי שמלאכתו לאיסור, ובאופן שאין בזה היתר מצד שמחת יום טוב, אסור לטלטלו אף לצורך גופו.

תשובה: הברייתא אוסרת לטלטל 'עלי' כיון שהוא 'מוקצה מחמת חסרון כס' (שמיחדים לו מקום), ולכלי עלמא אין בו היתר לטלטל לצורך גופו. וכן יש לתרץ גם את שאלה (א) לגבי מדוכה

סִכַּר לְשִׁנּוּיָיָהּ [שגם ברייתא זו היא] פְּרָבִי נְחֻמְיָה [שסובר, אין כלי ניטל אלא לצורך תשמישו, אבל לחכמים כלי שמלאכתו לאיסור - ניטל לצורך גופו ומקומו].

כִּיּוֹן דְּשִׁמְעָה לְהָא דְאָמַר רַב חִינְנָא בְּרַ שְׁלֵמְיָא מְשַׁמְיָה דְרַב, הַכֵּל מוֹדִים [גם רבנן שחולקים על רבי נחמיה מודים] בְּסִיפֵי זִירֵי וּמְזוּרֵי [כלי צבעים], דְּכִיּוֹן דְּקָפִיד עָלֵיהּ - כיון שהאומן מקפיד עליהם שלא יתלכלכו ושלא יתעקמו, מֵיִיחָד לְהוּ מְקוֹם - והרי הוא מקצה אותם, ולא משתמש בהם לדבר אחר, וכלים אלו נקראים 'מוקצה מחמת חסרון כס', ובהם לא נאמר היתר לטלטלם לצורך גופו.

הָא נָמִי [כאן גם, בין 'עלי', ובין 'מדוכה'] מֵיִיחָד לְהוּ מְקוֹם, ולכן אמרה הברייתא לגבי עלי, שאסור לטלטלו לצורך גופו, וכן מה שאמרה הברייתא (שהובאה לעיל) לגבי מדוכה שאסור לטלטלה אף לצורך גופו, היינו מפני שמיחד להו מקום.

מאמרים נוספים שמבואר בהם (כביאור ב' במשנה): מותר לטלטל כלי שמלאכתו לאיסור, למלאכת היתר [אלא שנחלקו אם היתר זה נאמר גם בקורנס של בשמים, או שהוא מוקצה מחמת חסרון כס]

אֲתָמַר רַבִּי חֲזִיָּא בְּרַ אָבָא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: קוֹרְנָס שֶׁל זֹהָבִים שְׁנִינּוּ, על קורנס זה אמרה המשנה שמותר לטלטלו, לצורך פציעת אגוזים, ואף על פי שקורנס זה מקפידים עליו קצת שצריך שיהא חלק לרדד טסין (להכות על טס זהב, ולהחליקו), אפילו הכי כיון שיכול להחליק את הקורנס על ידי הכאה על הסדן, לא מקצה אותו, ולא מקפיד עליו, ולכן יכול להשתמש בו למלאכת היתר. וכל שכן שמותר לעשות מלאכת היתר בקורנס של נפחים.

רַב שְׁמֵן בְּרַ אָבָא אָמַר: קוֹרְנָס שֶׁל בִּשְׁמִים [ששוחקים בו בשמים] שְׁנִינּוּ, על קורנס זה אמרה המשנה שמותר לטלטלו, לצורך פציעת אגוזים, ואף על פי שעל קורנס זה מקפידים, כדי שלא ימאס משימושים אחרים, ויהיה ראוי לבשמים.

מֵאֵן דְּאָמַר דְּבִשְׁמִים, כָּל שְׁכָן דְּזֹהָבִים, שעל קורנס של זהבים פחות מקפידים.

מאן דאמר של זֶהְבִּים, רק בקורנס זה מותר, שלא מקפידים עליו כל כך, אֲבָל דְּבִשְׁמִים, קפיד עליהו] מלהשתמש בו לדברים אחרים.

שנינו במשנה וְאֵת הַכּוֹשׁ וְאֵת הַכֶּכֶר כו' [לתחוב בו - לאכול בו תותים וכל פרי רך].

דעה א: אסור לטלטל מן הצד [כלומר: אסור לטלטל על ידי דבר אחר]

[דעה א':] תנו רבנן: פְּגָה - תאנה שלא בשלה כל צרכה, שְׁטִמְנָה בְּתֵבָן [שטומנים אותה בתבן כדי שתתבשל כל צרכה ותהיה 'טובה' לאכילה, ותבן הוא מוקצה, שמיועד לטיט.

וְחִרְרָה [מין מאפה], שְׁטִמְנָה בְּגַחְלִים [כדי שתאפה ותשאר חמה], וגחלים הם מוקצה,

אִם מְגֵלָה מְקַצָּתָה - אם ה'פגה' או ה'חררה' מגולה במקצת, שיכול לאוחזה במקום המגולה, מוֹתֵר לְטַלְטֵלָה, שאין צריך להגביה את התבן או את הגחלים, אלא מגביה את ה'פגה' או את ה'חררה' במקום המגולה, והתבן נשמט ונופל מאליו, ונמצא שלא טלטל כלל את המוקצה.

וְאִם לֹא - אם אינם מגולים במקצת, אֲסוּר לְטַלְטֵלָה, שהרי כדי ליטלם צריך להוריד את התבן או את הגחלים, והרי הם מוקצה. ואסור לנעוץ מקל או דבר חד בתוך החררה או הפגה, וכך להוציא את הפגה והחררה כשהתבן עליהם, שנמצא שמטלטל את הגחלים או את התבואה.

דעה ב: מותר לטלטל מן הצד

[דעה ב':] רבי אֶלְעָזָר בֶּן תְּדֵאִי אָמַר: תוֹחֵכֵן בְּכוֹשׁ אוּ בְּכֶכֶר, נועץ ב'פגה' או ב'חררה' - את הכוש או הכרכר, וכך מרים את הפגה או את החררה מתוך התבן או מתוך הגחלים, וְהֵן נִנְעָרוֹת מֵאֲלֵיהֶן - והתבן והגחלים נופלים מעצמם, ואף שנמצא שמטלטל ומגביה את המוקצה, אין בזה איסור, שמטלטל מן הצד (שאין מטלטל אותם, אלא מטלטל את הפגה או את החררה, וכיון שיש עליהם תבן או גחלים, מטלטל גם אותם), וטלטול מן הצד לאו שמיא טלטול.

הכרעת רב נחמן, טלטול מן הצד לאו שמיא טלטול

אמר רב נחמן: הִלָּכָה כְּרַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן תְּדֵאִי.

[שואלת הגמרא:] לְמִימָרָא [כלומר, מכך מבואר] דְּסִבְרַב רַב נַחֲמָן: טִלְטוּל מִן הַצֵּד לֹא שְׁמִיָּה טִלְטוּל,

וקשה על כך: וְהָאֵמַר רַב נַחֲמָן: הָאִי פְּגֵלָא [צנן תלוש שהטמינו בארץ ונתגלה ראשו] מְלִמְעָלָה לְמַטָּה - אם היה החלק העליון (הרחב) של הצנן למעלה, והחלק הצר של הצנן למטה, וכשהוא שולפה רוחב הצנן למעלה, שרי - מותר להוציאה באופן זה, שאינו מטלטל כלל את העפר, שהרי ראשו של הצנן מגולה, וכיון שאין עפר בכל הרוחב העליון של הצנן - הרי כשמוציא את החלק הצר, אינו צריך לטלטל את העפר.

אבל, מִמַּטָּה לְמַעְלָה - אם רוחב הצנן מלמטה, והחלק הצר של הצנן למעלה, אָסוּר - לפי שהגומא קצרה מלמעלה, וכדי להוציא את החלק הרחב של הצנן, צריך להגביה גם את

העפר (שיושב על רוחב הצנון), ואף על גב דטלטול עפר מן הצד הוא, שאינו אוחרו ממנו בידו, אלא מטלטל את הצנון שעליו העפר.

[עונה הגמרא:] **הָדָר בָּהּ רַב נֶחֱמָן מֵהֵיכָא** [חזר בו רב נחמן ממאמר זה, ולמעשה התיר טלטול מן הצד].

שנינו במשנה: **מַחֲט שֶׁל יָד לְטוֹל בָּהּ כו'** [את הקוץ].

ספק: מחט ללא חור או ללא עוקץ (קצה חד) האם היא מוקצה

שֶׁלַח לָהּ רַבָּא בְּרִיה דְּרַבָּה לְרַב יוֹסֵף, יִלְמְדֵנוּ רַבְנֵנוּ, מַחֲט שְׁנִיטַל תְּרָרָה [החור שבו מכניסים את החוט] **או עוקצה** [הקצה החד של המחט, שתוחבים אותו בבגד], **מֵהוּ -** האם מותר לטלטלה, או שבטל תורת כלי ממנה, והרי היא מוקצה.

דעה א' (רב יוסף): אף ללא חור אין המחט מוקצה, שראויה ליטול בה קוץ

אָמַר לָהּ רַב יוֹסֵף: תְּנִיתוּהָ [שנינו במשנתנו:] **מַחֲט שֶׁל יָד, לְטוֹל בָּהּ אֶת הַקּוֹץ,**
וְכִי מָה אֶכְפֵּת לָהּ לְקוֹץ בֵּין נְקוּבָה לְבֵין שְׂאִינָה נְקוּבָה, וכיון שאפשר להוציא קוץ אף במחט שאין בה חור (להשחיל חוט), הרי היא ראויה לשימוש, ולא בטל שם כלי ממנה.

[שאלה, על דעה א':] **אֵימִיבִיהּ, מַחֲט שְׁנִיטַל תְּרָרָה, או עוקצה, טְהוּרָה,** כיון שבטל שם כלי ממנה, הרי מבואר שאינה כלי לגבי טומאה, ויש ללמוד מכך גם לעניין שבת, שהיא מוקצה, כיון שאין עליה תורת כלי.

[תשובת אביי:] **אָמַר אַבְי: טוּמְאָה אֲשֶׁבֶת קְרָמִית** [אתה מקשה מדין טומאה לדין שבת], והרי יש חילוק בגדר תורת כלי בטומאה, לתורת כלי בשבת,

לעניין **טוּמְאָה, כְּלִי מַעֲשֶׂה בְּעִינָן,** כלי מקבל טומאה כאשר הוא ראוי לשימוש המיוחד לו, שבתורה נאמר לגבי טומאת כלים 'כלי מעשה', ולכן מחט שאין בה חור או עוקץ, אינה ראויה לתפירה, ובטל ממנה שם כלי לעניין טומאה.

אבל **לְעִנְיַן שֶׁבֶת, מִיָּדִי דְּחִזִּי בְּעִינָן** [צריך דבר שראוי לשימוש כל שהוא, ואף אם אינו ראוי לשימושו המיוחד לו, אם הוא ראוי לשימוש, אינו מוקצה], **וְהָא נִמִּי** [ומחט זו שניטל חורה] **חִזְיָא לְמִשְׁקַל בָּהּ קוֹץ** [הרי היא ראויה להוציא עמה קוץ, ולכן אינה מוקצה].

דעה ב' (רבא): מחט ללא חור היא מוקצה, שאינה כלי, כשם שלטומאה אינה כלי

אָמַר רַבָּא: מֵאֵן דְּקָמוּתִיב, שְׁפִיר קָמוּתִיב [מי שהקשה, טוב הקשה], **מִדְּלַעֲנִין טוּמְאָה, לָאוּ מִנָּא הוּא** [כשם שלענין טומאה אינו כלי]. **לְעִנְיַן שֶׁבֶת נִמִּי לָאוּ מִנָּא הוּא** [לענין שבת, גם כן אינו כלי], שבין לטומאה ובין לשבת, כיון שאינה ראויה למלאכתה המיוחדת לה אינה בכלל כלי, והרי היא מוקצה.

שאלה: הרי שנינו בכרייתא שמחט ללא חור אינה מוקצה, שיש לה תורת כלי, אף שלענין טומאה היא מוקצה ואין לה תורת כלי

מִתִּיבִי, מַחֲט, בֵּין נְקוּבָה, בֵּין שְׂאִינָה נְקוּבָה, מוֹתֵר לְטַלְטְלָהּ בְּשֶׁבֶת,

וְלֹא אָמְרוּ נְקוּבָה, [שמחט היא בתורת כלי רק כשיש לה מחט] אֲלֵא לַעֲנִין טוּמְאָה בְּלִבָּד, הרי מבואר, שמחט שניטל חורה, אינה בתורת כלי לעניין טומאה, אבל היא בתורת כלי לגבי שבת, ואינה מוקצה. ואין אומרים שהגדרת כלי לעניין טומאה ולעניין שבת, הם אותה הגדרה.

תשובה: הבריייתא מדברת על מחט שמעולם לא היתה כלי, שעדיין לא נקבחה, ולכן לגבי טומאה אין לה שם כלי. ולגבי שבת, אינה מוקצה, שהיא ראויה לנטילת קוץ, ולפעמים מייחדים אותה לכך. אבל מחט שנשברה וניטל חודה או עוקצה, זורקים אותה, והרי היא מוקצה ואינה כלי

תְּרִגְמָה אֲבִי אֲלִיבָא דְרָבָא, בְּגִלְמִי עֲסָקִינָן - הבריייתא מדברת על 'חתיכת מתכת' שעומדים לנקבה ולעשות ממנה מחט, וכל עוד שלא נקבחה - לא נגמרה מלאכתה, הלכך, לענין טומאה, אין לה תורת כלי. אמנם לגבי שבת, אינה מוקצה, שכן זְמַנִּין דְּמַמְלִיךְ עָלֶיהָ [לפעמים הוא נמלך עליה], וּמַשְׁוִי לָהּ מָנָא [ועושה אותה לכלי כמות שהיא, לנטילת קוץ], ולכן לעניין שבת אינה מוקצה, כיון שהיא ראויה לנטילת קוץ.

אָבֵל הֵיכָא דְנִטְלָ חֲרָרָה או עוקצה [במקום שהיתה מחט שלימה, והיא נשברה, וניטל חורה או עוקצה], אָדָם זֹרְקָהּ לְבֵין גְּרוּטָאוֹת, ובטל ממנה שם כלי, הן לענין שבת, הן לענין טומאה.

'יישוב' איברי תינוק, אם אסורה משום 'מתקן'

אֶסְוִי יְנוּקָא [להחליק סדר אבריו של תינוק, שכאשר הוא נולד אבריו מתפרקין, וצריך ליישבם],

[דעה א':] רַב נְחֻמָּן אָסֵר, שהוא דומה למתקן.

[דעה ב':] וְרַב שְׁשֵׁת שָׁרִי, שלא נאסר מתקן גברא, באופן זה.

ראייתו של רב נחמן לאסור: כשם שאסור לגרום להקיא, שהוא 'מתקן גברא'

אָמַר רַב נְחֻמָּן: מָנָא אֲמִינָא לָהּ [מאיפה אמרתי דבר זה, שפעולות שמועילות לגוף האדם ו'מתקנים אותו' אסורות משום 'תיקון'],

דְּתַנֵּן אֵין עוֹשִׂין [עמוד ב'] אֶפְקָטוּיזִין [אפיק (מוציא) טפי (יותר) זין (מזון) אוכל] בְּשֶׁבֶת - אסור לשתות בשבת משקים כדי להקיא, ואף שלא עושה זאת לרפואה, אלא כדי להריק את מעיו שיוכל לאכול ולשתות היום הרבה, מפני שהוא מתקן גברא.

[כיצד רב ששת דוחה ראייה זו:] וְרַב שְׁשֵׁת [סובר שאין להוכיח משם] שהרי הָתָם [שם] לֹאוֹ אוֹרְחָה [אין זה הדרך לשתות משקים כדי להקיא, ולכן אסורוהו משום 'תיקון'],

הָכָא אוֹרְחָה [כאן, 'יישור איברי התינוק', כך הדרך לעשות זאת, והרי זה כמי שמאכילו ומשקהו, ולא אסרו דברים כאלו שהדרך לעשות, משום 'תיקון'].

ראייתו של רב ששת להתיר: כשם שמותר להוציא קוץ, ולא אסור זאת משום 'מתקן'

אָמַר רַב שְׁשֵׁת: מָנָא אֲמִינָא לָהּ [מאיפה אמרתי דבר זה, שמותר לעשות פעולות שמועילות לגוף האדם, ואין בזה משום 'תיקון'],

דתנן, מחט של יד, לטול בה את הקוץ, ואף שפעולה זו יש בו תיקון לגוף האדם, הרי היא מותרת.

(ואף שגזרו על 'רפואה' בשבת, שמא ישחוק סממנים. בנטילת קוץ - אין איסור רפואה, מפני שאין מוציאים קוץ על ידי סממנים. אמנם דבר שמרפאים לפעמים על ידי סממנים, אסור לרפאותו בשבת אפילו שלא על ידי סממנים).

[כיצד רב נחמן דוחה ראייה זו:] ורב נחמן [סובר שאין להוכיח משם], שהרי הָתָם [שם] פקיד [הקוץ אינו מחובר בגוף האדם, אלא מופקד ונתון שם, והוצאה זו אינה נחשבת 'תיקון'], הָכָא [כאן, לגבי 'יישור איברי התינוק'], לָא פקיד, האיברים אינם נתונים במקומם, ודמי למלאכה, שמסדרן ומכניסן למקום חבורם.

משנה

קנה של זיתים, (העשוי מעץ), אימתי מקבל טומאה

קנה של זיתים - לאחר מסיקת הזיתים (לקיטת הזיתים, קרויה מסיקה), מניח את הזיתים בכלי שנקרא 'מעטן', שם הזיתים מתרככים, כדי שיהיה קל להוציא שמנם, ויש קנה שהופכים בו את הזיתים לבדוק אם הם מספיק רכים, ואפשר להוציא שמנם.

אם יש קשר בראשו - אם יש בראש הקנה, כעין פקק עבה קצת (כמו שרביט שבראשו יש עיגול עבה), **מקבל טמאה**, שהוא כלי, לפי שהוא עב בראשו קצת,

ואם לאו - אם אין לו עובי בראשו, **אין מקבל טמאה**, שאינו כלי. [ובגמרא יתבאר טעם העניין].

קנה זה, הוא כלי, ואינו מוקצה

בין כך, ובין כך [בין אם יש בראשו קשר ובין אם אין בראשו קשר], **ניטל בשבת**, שלגבי שבת, יש לו תורת כלי, אף שאין בראשו 'קשר', שהרי כלי הוא להפוך בו זיתים.

גמרא

שאלה: מדוע קנה הזיתים מקבל טומאה, והרי הוא פשוטי כלי עץ

שואלת הגמרא: **אָמַאי** - למה כשיש קשר בראשו הוא מקבל טומאה, אף שכאשר יש בראשו קשר, הרי הוא 'כלי, מכל מקום פשוטי כלי עץ הוא' - כלי עץ שאין בו בית קיבול (שאף אם הקנה חלול, אינו מיועד למלאותו), **ופשוטי כלי עץ אינן מקבלין טמאה**,

[והגמרא מבארת את הטעם שפשוטי כלי עץ אינם מקבלים טומאה], **מאי טעמא, דומיא דשק בעינין** [בפסוק כתוב דין קבלת טומאה בשק ובעץ, זה סמוך לזה, ולומדים ב'היקש' כשם ש'שק' יש לו בית קיבול, כך כלי עץ אינם מקבלים טומאה, אלא אם כן יש להם בית קיבול].

תשובה: לקנה שיש 'קשר' בראשו – יש בית קיבול

עונה הגמרא: **תָּנָא מִשְׁמִיָּה דְּרַבִּי נַחֲמִיָּה: בְּשַׁעָה שְׁמֵהֶפֶךְ בְּזִיתִים, הוֹפְכּוּ וְרוֹאֶה בּוֹ – הִיּוֹת וּבִקְנָה יֵשׁ חֲלָל, וִישׁ כַּעֲיִן פֶּקֶק בְּרֹאשׁוֹ, נִמְצָא שְׁבִתוֹךְ חֲלָל הִקְנָה, יֵשׁ שֶׁמֶן וְאִינוּ נִשְׁפָּךְ וְהָרִי הוּא עֲשׂוּי לִקְבֵּל, וְלִכֵּן הוּא מִקְבֵּל טוּמְאָה רַק אִם יֵשׁ קֶשֶׁר בְּרֹאשׁוֹ. (ולעניין שבת בכל אופן הרי הוא 'כלי' שהרי הוא כלי הראוי לשימוש, ומותר לטלטלו לצורך גופו ומקומו, כדין 'כלי' שמלאכתו לאיסור).**

משנה**מוקצה מחמת חסרון כיס, אסור לטלטלו אפילו לצורך גופו ומקומו**

רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר: כָּל הַכֵּלִים נִטְלִין [כל הכלים יש להם אופן שמותר לטלטלם, כגון 'כלי שמלאכתו לאיסור', שמותר לטלטלו לצורך גופו, ויש אומרים אף לצורך מקומו], חוץ מִן הַמָּסֶר הַגָּדוֹל [מסור גדול שעשוי לחתוך עמו קורות], וְיֵתֵד שֶׁל מַחְרָשָׁה [כלי גדול העשוי כסכין שבו עושה המחרישה חריצים באדמה],

כלים אלו הם דוגמאות לכלים שמקפידים עליהם שלא להשתמש בהם לשימוש אחר, ומייחדים להם מקום, ואינם ראויים למלאכה אחרת, ובהם לא נאמר היתר לטלטלם לצורך גופם או מקומם.

גמרא**כלי של כובסים, הרי הוא מוקצה מחמת חסרון כיס**

אָמַר רַב נַחֲמָן: הָאֵי אֲכֵלָא דְקָצְרִי – כְּלִי נַחוּשָׁתָא הָעֲשׂוּי כִנְפָּה, נִקְבִּים נִקְבִּים, וְהוּא שֶׁל כּוּבְסִים, וּמְנִיחוֹ עַל הַבְּגָדִים, וּמִזֹּלֶף בּוֹ מִים עֲלֵיהֶם, כִּיֵּתֵד שֶׁל מַחְרָשָׁה דְמֵיא, כִּיּוֹן שִׁמְקִידִים עָלָיו, וְהָרִי הוּא מוֹקֶצֶה מִחֲמַת חֶסְרוֹן כִּס שֶׁאִסוּר לִטְלָטְלוֹ אִף לְצוּרֵךְ גּוּפוֹ אוֹ מִקּוּמוֹ.

סכינים שונים שהם מוקצה מחמת חסרון כיס

אָמַר אַבִּי: חֶרֶבָא דְאֶשְׁכְּפִי – סִכִּין שֶׁל סַנְדְּלָרִים, וְסִכְיָנָא דְאֶשְׁכְּבָתָא – סִכִּין שֶׁהַקְצָבִים מִקְצָבִים בּוֹ בֶּשֶׂר, וְחִצְיָנָא דְנִגְרִי – גִּרְזֵן שֶׁל נִגְרִים, כִּיֵּתֵד שֶׁל מַחְרָשָׁה דְמֵי, שִׁמְקִידִים עָלֵיהֶם, מִשּׁוּם שֶׁהֵם נִפְגָּמִים, וּמִקְצִים אוֹתָם בִּידִים, וְדִינָם כְּמוֹקֶצֶה מִחֲמַת חֶסְרוֹן כִּס.

שלב א' בתקנת מוקצה: בתחילה רק ג' כלים (שתדירים תמיד בשימוש) היו ניטלים

תָּנּוּ רַבְּנָן, בְּרֹאשׁוֹנָה [בימי נחמיה בן חכליה בבית שני שהיו מקילין אז באיסורי שבת] הָיוּ אוֹמְרִים שְׁלֹשָׁה כֵּלִים נִטְלִין בְּשַׁבָּת, שִׁגְזְרוּ עַל טְלָטוּל כָּל הַכֵּלִים, כְּדִי לַגְדוֹר גֹּדֵר לַהַחֲמִיר

באיסורי שבת, מלבד ג' כלים, שלא אסרו בטלטול, מפני שהם כלים שמשתמשים בהם תדיר:

[א':] מְקַצֵּעַ שֶׁל דְּבִלָּה [איזמל שמחתכין בו עיגול של דבלה].

[ב':] זוֹהֶמָא לְסִטְרוֹן שֶׁל קְדָרָה [כף גדולה שמסלקין בה זוהמא של קדרה].

[ג':] וְסָפִין קִטְנָה שֶׁעַל גְּבִי שֶׁלֶחָן [שחותכין עמה לחם ובשר ואוכלין].

הברייתא מביאה שלבים נוספים בתקנות מוקצה (שלבים ב – ה), ולהלן הגמרא תבאר מה התירו בכל שלב ושלב

[שלב ב':] הַתִּירוּ [לטלטל עוד כלים כשראו שחזרו להזהר קצת באיסור שבת],

[שלב ג':] וְחִזְרוּ וְהַתִּירוּ [עוד כשנזהרו יותר]

[שלב ד':] וְחִזְרוּ וְהַתִּירוּ,

[שלב ה':] עַד שֶׁאָמְרוּ: כָּל הַכֵּלִים נִטְלִין בַּשַּׁבָּת, חוּץ מִן מִסַּר הַגָּדוֹל, וְיִתֵּד שֶׁל מַחְרָשָׁה, שֶׁהִתִּירוּ את כל הכלים, שאף כלים שמלאכתם לאיסור התירו לטלטלם באופנים מסויימים (לצורך גופו או לצורך מקומו כפי שהגמרא תבאר להלן), חוץ מכלים אלו שהם מוקצה מחמת חסרון כיס, שאסור לטלטלם.

ביאור אב"י בשלבי תקנת מוקצה, (לשיטת אב"י, בסוף התירו לטלטל אף כלים שמלאכתם לאיסור 'לצורך גופו', חוץ מכלים שמקפיד עליהם)

מבררת הגמרא: מאי הַתִּירוּ, וְחִזְרוּ וְהַתִּירוּ, וְחִזְרוּ וְהַתִּירוּ?

[שלב ב':] אָמַר אַבְי: הַתִּירוּ דְּכָר שֶׁמְלַאכְתּוֹ לְהִיתָר לְצוּרָה גּוּפוֹ, [אם הוצרך להשתמש בגוף הכלי].

[שלב ג':] וְחִזְרוּ וְהַתִּירוּ, דְּכָר שֶׁמְלַאכְתּוֹ לְהִיתָר לְצוּרָה מְקוֹמוֹ [אם הוצרך למקום הכלי].

[שלב ד':] וְחִזְרוּ וְהַתִּירוּ, דְּכָר שֶׁמְלַאכְתּוֹ לְאִיסוּר לְצוּרָה גּוּפוֹ [למלאכת היתר], אֵין. לְצוּרָה מְקוֹמוֹ, לֹא. וְעִדְיִין [כלי קטן שניטל] בְּיָדוֹ אַחַת, אֵין. [וכלי כבד ששניטל] בְּשְׁתֵּי יָדָיו, לֹא.

[שלב ה':] עַד שֶׁאָמְרוּ, כָּל הַכֵּלִים [הללו שאמרנו] נִיטְלִין בַּשַּׁבָּת, וְאֶפִּילוּ [כלים כבדים שניטלים רק] בְּשְׁתֵּי יָדָיִם, חוּץ מִן הַמִּסַּר הַגָּדוֹל וְכַדּוּמָה, שֶׁלֹּא הוּתַר לְטַלְטֵלם לֹא לְצוּרָה גּוּפָם וְלֹא לְצוּרָה מְקוֹמָם.

(ביאור זה הוא כדעת רבה שביאר לעיל שמה שהתירה המשנה לטלטל קורנס לפצע בו אגוזים, היינו קורנס של נפחים, שדבר שמלאכתו לאיסור מותר לטלטלו לצורך גופו. ואף שלעיל אב"י הקשה על דעת רבה שאמר כן. אב"י חזר בו, והודה לרבה).

ביאור רבא בשלבי תקנת מוקצה, (לשיטת רבא, בסוף התירו לטלטל אף כלים שמלאכתם לאיסור 'לצורך גופו' ולצורך מקומם, חוץ מכלים שמקפיד עליהם)

אָמַר לֵה רָבָא: מִכְּדִי [הנה] הַתִּירוּ קְתָנִי, מֵה לִי לְצוּרָה גּוּפוֹ, מֵה לִי לְצוּרָה מְקוֹמוֹ, כִּיוֵּן שֶׁהִתִּירוּ לְצוּרָה בִּפְעַם רִאשׁוֹנָה, הַתִּירוּ גַּם לְצוּרָה גּוּפוֹ וְגַם לְצוּרָה מְקוֹמוֹ, שְׁשֵׁנִיהֶם בְּכָלל 'צוּרָה'.

[שלב ב':] אֲלֹא אָמַר רָבָא: הַתִּירוּ דְּכָר שֶׁמְלַאכְתּוֹ לְהִיתָר, בֵּין לְצוּרָה גּוּפוֹ וּבֵין לְצוּרָה מְקוֹמוֹ.

[שלב ג':] וְחִזְרוּ וְהִתִּירוּ מִחֻמָּה לְצַל, שאִינו צריך לו עכשיו לא לגופו ולא למקומו, אלא חס עליו שמא יתבקע בחמה.

[שלב ד':] וְחִזְרוּ וְהִתִּירוּ דָּכָר שְׁמֵלֶאכְתּוֹ לְאִסּוּר לְצוּרָךְ גּוּפוֹ וּלְצוּרָךְ מְקוֹמוֹ, אֵין. מִחֻמָּה לְצַל, לא. וְעִדִּיין בְּאֶדָם אֶחָד אֵין [התירו רק בכלי קל שניטל באדם אחד], בְּשֵׁנֵי בְּנֵי אָדָם, לא. [שלב ה':] עַד שְׁאֶמְרוּ כָּל הַכֵּלִים נִטְלִין בְּשֶׁבֶת, אֶפִּילוּ [כלים כבדים שניטלים] בְּשֵׁנֵי בְּנֵי אָדָם, וּנִמְצָא שְׁכֵלִים שִׁמְלֹאכְתָם לְהִיתָר מוֹתֵר לְטַלְטֵל אֶפִּילוּ מִחֻמָּה לְצַל. וְכֵלִים שִׁמְלֹאכְתָם לְאִסּוּר מוֹתֵר לְטַלְטֵל לְצוּרָךְ גּוּפָם אוּ מְקוֹמָם, וְלֹא 'מִחֻמָּה לְצַל'.

[שאלה א' על דעת רבא: בברייתא משמע שאסור לטלטל כלי שמלאכתו לאיסור לצורך מקומו]

אִיתִיבָה אַבִּי: מְדוּכָה, אִם יֵשׁ בָּהּ שׁוּם, מְטַלְטֵלִין אוֹתָהּ. וְאִם לֹא, אֵין מְטַלְטֵלִין אוֹתָהּ. וּמִבּוֹאֵר בְּבֵרִיתָא זוֹ שֶׁאִסּוּר לְטַלְטֵל כֵּלִי שִׁמְלֹאכְתּוֹ לְאִסּוּר. וְלִשְׁתֵּת אַבִּי אִפְשָׁר לְבֹאֵר, שֶׁמִּדּוּבֵר כְּשֶׁרוּצָה לְטַלְטֵלוֹ לְצוּרָךְ מְקוֹמוֹ, וְאֵת זֶה לֹא הִתִּירוּ. אֲבָל לְרַבָּא שְׁסוּבֵר שֶׁתִּירוּ לְטַלְטֵל כֵּלִי שִׁמְלֹאכְתּוֹ לְאִסּוּר גַּם לְצוּרָךְ מְקוֹמוֹ, קֵשָׁה מִבְּרִיתָא זוֹ.

[תשובה: הברייתא מדברת על טלטול כלי שמלאכתו לאיסור 'מחמה לצל']

עוֹנָה הַגְּמָרָא: הֵקָא בְּמֵאֵי עֲסָקִינָן [כאן במה מדברת ברייתא זו], מִחֻמָּה לְצַל, שְׁגַם רַבָּא מוֹדֵה שֶׁאִסּוּר לְטַלְטֵל כֵּלִי שִׁמְלֹאכְתּוֹ לְאִסּוּר מִחֻמָּה לְצַל.

[שאלה ב' על דעת רבא: בברייתא משמע שאסור לטלטל כלי שמלאכתו לאיסור לצורך מקומו]

אִיתִיבָה, וְשׁוּיָן שְׁאֵם קָצֵב עָלָיו בְּשָׂר, שְׁאִסּוּר לְטַלְטֵלוֹ.

[תשובה: הברייתא מדברת על טלטול כלי שמלאכתו לאיסור 'מחמה לצל']

עוֹנָה הַגְּמָרָא: הֵקָא נָמִי, מִחֻמָּה לְצַל.

תקנת מוקצה נתקנה בימי נחמיה בן חכליה

אָמַר רַבִּי חֲנִינָא: בִּימֵי נְחֵמְיָה בֶּן חַכְלִיָּה נִשְׁנִית מִשְׁנָה זוֹ, שֶׁגִּזְרוּ עַל כָּל הַכֵּלִים (חוץ מג' כלי שמשתמשים בהם תדיר) דְּכִתִּיב 'בִּימֵים הָהֵמָּה רָאִיתִי בִּיהוּדָה דְּרָכִים גְּתוֹת בְּשֶׁבֶת וּמִבֵּיָאִים הָעֶרְמוֹת', וְכִיוֹן שֶׁהֵיוּ מְקִילִין אֶזְרָאִסּוּרֵי שֶׁבֶת גִּדְרוּ גִדְרָא לְהַחֲמִיר בְּאִסּוּרֵי שֶׁבֶת, וְאַחֵר שֶׁרָאוּ שֶׁחֲזָרוּ לְהִזְהֵר בְּהִלְכוֹת שֶׁבֶת, הִתִּירוּ וְחִזְרוּ וְהִתִּירוּ.

אָמַר רַבִּי אֱלִעֶזֶר: קִנְיָן, וּמִקְלוֹת, גִּלְסָטְרָא, וּמְדוּכָה, בְּלֶן קָדָם הִתְרַת כָּלִים נִשְׁנִי. קִנְיָן, דִּתְנֵן לֹא סְדוּר הַקִּנְיָן וְלֹא נִטְלֵתָן דּוּחָה אֶת הַשֶּׁבֶת. מִקְלוֹת, דִּתְנֵן מִקְלוֹת דְּקִין חֲלָקִין הֵיוּ שֶׁם וּמִנְיָחוּ עַל כְּתוֹף וְעַל כְּתוֹף חִבְרוּ וְתוֹלָה וּמִפְשִׁיט. אָמַר רַבִּי אֱלִעֶזֶר: אֶרְבָּעָה עָשָׂר שָׁחַל לְהִיט בְּשֶׁבֶת מְנִיחַ [יתבאר בדף הבא].

(א) דברי רבינו כמות שהם אלו להם הנגזר ונראה ד"ל אבל רבה אמר דלאחר הפרת כלים וכו'.

מסורת הש"ס

להנצחת יקירכם חייגו: 053-3129507

יום רביעי טז תמוז תש"פ

שבת דף קכד

רבי אלעזר: משניות שמבואר בהם שאסור לטלטל כלי שמלאכתו להיתר לצורך גופו - נשנו לפני 'התרת כלים'

אמר רבי אלעזר: קנין, ומקלות, גלסטרא, ומדוכה, שמבואר בהם שאסור לטלטל כלי שמלאכתו להיתר לצורך גופו, כלן קדם התרת כלים נשנו - לפני שהתירו וחזרו והתירו, שכמבואר לעיל [לכולי עלמא] התירו לטלטל כלי שמלאכתו להיתר לצורך גופו.

א. קנים - בלחם הפנים שהיה על השולחן במקדש, היו קנים בין לחם ללחם, ובשבת לא היו מטלטלים את הקנים, כיון שהם מוקצה

קנין, דתנן: לא סדור הקנין, ולא נטילתן, דוחה את השבת, בשולחן שבמקדש היו י"ב לחמים על השולחן, בין לחם ללחם, היו מונחים 'קנים' - כדי שהלחם לא יתעפש. בכל שבת היה מחליף את הלחמים, מוציא את הישנים, ומכניס לחמים חדשים,

את הקנים לא היה מטלטל בשבת אלא ביום שישי היה מוציא אותם מהישנים. ובמוצאי שבת היה מניחם בין הלחמים החדשים.

קנים אלו מלאכתם להיתר, והמשנה שאוסרת לטלטלם לצורך גופם, נשנתה לפני שהתירו לטלטל כלים שמלאכתם להיתר לצורך גופם.

ב. מקלות - כערב פסח שחל בשבת לא השתמשו במקלות להניח עליהם את הקרבן פסח, כיון שהם מוקצה

מקלות, דתנן: מקלות דקין חלקין היו שם [בעזרה], ומניחו [את המקל] על כתפו, ועל כתף חברו, ותולה [את הפסח] ומפשיט [את העור].

אמר רבי אלעזר: ארבעה עשר שחל להיות בשבת, מניח (דף קכד) ידו על כתף חברו, ויד חברו על כתפו, ותולה [את הפסח על ידיהם] ומפשיט, ולא היו משתמשים במקלות בשבת, כיון שהם מוקצה.

מקלות אלו מלאכתם להיתר, והמשנה שאוסרת לטלטלם לצורך גופם, נשנתה לפני שהתירו לטלטל כלים שמלאכתם להיתר לצורך גופם.

ג. גלוסטרא - יתד שמשתמשים בו לנעילת הדלת, אין מטלטלים אותו בשבת

גלוסטרא, דתנן נגר שיש בראשו גלוסטרא, יתד (מוט ברזל, וכדומה) שיש בראשו כמין עיגול עבה, וראוי להשתמש בו כמדוכה (לדוך בה שום וכדומה), ומשתמשים במקל זה לנעול בו את הדלת, שתוחבין אותו בחור המפתן,

(אם אין בראש ה'נגר' 'גלוסטרא' אסור להשתמש בו בשבת, מצד 'בונה' שהוא מתבטל לבניין. רק כשיש בראשו 'גלוסטרא' הרי הוא ככלי בפני עצמו, והנחתו במפתן, אינה 'בונה').

רבי יהושע אומר: שומטה מן פתח זה, ותולה בכתפו בשבת - אסור לטלטל את ה'נגר' בידים, אלא אם רוצה לנעול בו פתח אחר, גוררו על הארץ, וכך משתמש בו לדלת אחרת.

רבי טרפון אומר: הרי הוא ככל הכלים ומטלטל בַּחצר.

נגר זה הוא כלי שמלאכתו להיתר, שהרי משתמשים בו לנעילת הדלת, ואינו מיועד למלאכת איסור, והמשנה שאוסרת לטלטלו לצורך גופו (כמבואר בדברי רבי יהושע), נשנתה לפני שהתירו לטלטל כלים שמלאכתם להיתר לצורך גופו.

ד. מדוכה – ברייתא שמבואר בה שמדוכה היא מוקצה

מְדוּכָה, הָא דְאָמְרִין - הברייתא שהובאה לעיל שמבואר בה שמדוכה היא מוקצה. ואף שהיא כלי שמלאכתו להיתר, ורוצה לטלטלה לצורך גופו.

(לעיל, הגמרא הקשתה מברייתא זו על אביי ורבא שאומרים שהתירו לטלטל כלי שמלאכתו להיתר לצורך גופו. והגמרא תירצה שלא מדובר לצורך גופו, וכיון שזה תירוץ דחוק, הגמרא מבארת כאן שמשנה זו נשנתה לפני התרת כלים).

רבה: אפשר לומר שמשניות אלו נשנו לאחר התרת כלים, ואעפ"כ לא הותרו לטלטל כלים אלו, שהם כלים שמלאכתם להיתר 'שלא לצורך'

אמר רבה: מֵמַאי (שמשניות אלו נשנו לפני 'התרת כלים'), **דִּילְמָא לְעוֹלָם אֵימָא לָךְ** [אולי אומר לך], **לְאַחַר הַתֵּרַת כָּלִים נִשְׁנוּ**, ואעפ"כ מבואר במשניות אלו שאסור לטלטל כלים אלו, מפני שהוא שלא לצורך כלל, כדלהלן:

א. קנים – הלחמים לא מתעפשים אם רק בשבת אין ביניהם קנים, וממילא אין צורך לטלטלם ולהניחם בשבת

קנים, טַעְמָא מַאי [לשם מה מניחים אותם], **מִשּׁוּם אַעֲפוּשֵׁי** [כדי שהלחם לא יתעפש].

בְּהַאי פוֹרְתָא לֹא מַעֲפֵשׁ - בקצת זמן שהלחם נמצא ללא קנים (הלחם הישן, מיום שיש עד שבת. והלחם החדש, משבת למוצאי שבת) הוא לא מתעפש,

נמצא שלא היו צריכים לטלטל את הקנים לשבת, ואסור לטלטל כלי שמלאכתו להיתר שלא לצורך.

ב. מקלות – אפשר להניח את הפסח, על הידים, ואין צורך לטלטל את המקלות לצורך זה

מְקוֹלוֹת, אֶפְשָׁר כְּרַבִּי אֶלְעָזָר, אין צורך להשתמש במקלות, שהרי יכול להניח ידו על כתף חברו, וכך להפשיט את הקרבן, וכיון שיש אופן אחר להפשיט את הקרבן, לא הותר באופן זה לטלטל את המקלות.

ג. גלוסטרא – הנידון במשנה לגבי כלים שנמצאים כחלל פתח הבית, אם דינם ככלים ששבתו בחצר, ומותר לטלטלם בחצר אף שלא עשו עירובי חצרות. או שדינם ככלים ששבתו בבית, ואסור לטלטלם בחצר כל שלא עשו עירובי חצרות

גְּלוֹסְטְרָא, מה ששנינו במשנה שלרבי יהושע אסור לטלטל את ה'נגר' אין זה מצד מוקצה, אלא **כְּדִרְבִּי יְנָאי**,

דָּאָמַר רַבִּי יְנָאי: בַּחֲצֵר שְׂאִינָה מְעַרְבֶת עֶסְקִינָן - בחצר שלא עשו בה 'עירוב חצירות', וממילא

אסור להוציא לחצר כלים ששבתו בבתים, שכל בית הוא רשות לעצמו, ואסרו חכמים להוציא מהבתים לחצר,

אבל כלים ששבתו בחצר - מותר לטלטלן בחצר, אף אם לא עשו 'עירוב חצרות', שהחצר כולה היא רשות של כלום,

ונחלקו התנאים לגבי כלים שנמצאים בתוך חלל הפתח, מה דינם, **רבי יהושע סבר: תוך הפתח** [כלי שנמצא בשטח של הפתח] **כְּלָפְנֵי דְמִי** [דינו ככלי שנמצא בתוך הבית], וממילא ה'נגר' שנמצא בחלל הפתח, הרי זה נחשב שהוא בתוך הבית, ו**קִמְטְלִיטְל מְנָא דְבָתֵּימִי בְּחָצֵר** [ואם מטלטלו בחצר, ומעבירו מפתח זה לפתח אחר, נמצא שהוא מטלטל בחצר כלים ששבתו בבית, ולכן אמר רבי יהושע שאסור לטלטל את הנגר.

ורבי טרפון סבר: תוך הפתח כְּלָחוּץ דְמִי, ומְנָא דְחָצֵר, בְּחָצֵר קָא מְטַלְטֵל - וכיון שחלל הפתח דינו כבחוץ, נמצא שהנגר שבת בחצר, וכלי ששבת בחצר - מותר לטלטלו בחצר, ולכן התיר רבי טרפון לטלטל את הנגר.

ד. מדוכה - היא דעת רבי נחמיה, שאין מטלטלים כלים אלא לתשמיש המיוחד להם

מדוכה, מה ששנינו שאסור לטלטלה, דעת **רבי נחמיה היא**, שאמר: אפילו טלית ואפילו תרוד אין ניטלין אלא לצורך תשמיש המיוחד להם. וממילא כיון שמדוכה עומדת לדוך בה, אינה ניטלת לצורך זה שהרי אסור לדוך בשבת. ואינה ניטלת לצורך אחר, שזו דעת רבי נחמיה שאין מטלטלים כלי לצורך אחר שאין הכלי מיוחד לו.

משנה

טלטול כלים שמלאכתם להיתר שלא לצורך

[דעה א':] **כָּל הַכֵּלִים נִיטְלִין לְצוּרָה, וְשֵׁלָא לְצוּרָה,**

[דעה ב':] **רַבִּי נַחֲמִיָּה אוֹמֵר: אֵין נִיטְלִין אֶלָּא לְצוּרָה.**

גמרא

מבררת הגמרא: **מאי לְצוּרָה, ומאי שֵׁלָא לְצוּרָה.**

דעת רבה: לְצוּרָה גופו - מותר לטלטל בין בכלי שמלאכתו לאיסור ובין בכלי שמלאכתו להיתר לְצוּרָה מקומו - בכלי שמלאכתו להיתר, בזה נחלקו תנא קמא ורבי נחמיה. בכלי שמלאכתו לאיסור, אסור

אמר רבה: לְצוּרָה, היינו: דְּבַר שְׁמֵלֵאכְתּוֹ לְהִיתָר, לְצוּרָה גופו,

שֵׁלָא לְצוּרָה, היינו: דְּבַר שְׁמֵלֵאכְתּוֹ לְהִיתָר, [שלא לצורך גופו, אלא] לְצוּרָה מקומו.

נמצא שלתנא קמא, דבר שמלאכתו להיתר מותר לטלטלו בין לצורך גופו בין לצורך מקומו, ו**דְּבַר שְׁמֵלֵאכְתּוֹ לְאִיסוּר, לְצוּרָה גופו, אין [כן, מותר לטלטלו]. לְצוּרָה מקומו, לא.**

וְאַתָּא רַבִּי נַחֲמִיָּה לְמִימַר: וְאַפִּילוּ דְּכֵר שְׁמֵלֶאכְתּוּ לְהִיתָר, לְצוּרָךְ גּוּפוֹ, אֵין. לְצוּרָךְ מְקוֹמוֹ, לֹא. (לפי ביאור זה מה שרבי נחמיה מתיר כלי שמלאכתו להיתר לצורך גופו, היינו כגון שזה התשמיש המיוחד לו, שלרבי נחמיה אפילו תרודו ואפילו טלית אין ניטלין אלא לצורך תשמישן. אבל דבר שמלאכתו לאיסור אפילו לצורך גופו לא שרי רבי נחמיה, דהאי צורך גופו לאו תשמיש המיוחד לו הוא, דהא מיוחד למלאכת איסור).

ביאור רבא: לצורך גופו או לצורך מקומו - מותר בין בכלי שמלאכתו לאיסור ובין בכלי שמלאכתו להיתר.

מחמה לצל - בכלי שמלאכתו להיתר, בזה נחלקו תנא קמא ורבי נחמיה. בכלי שמלאכתו לאיסור, אסור.

אָמַר לֵה רַבָּא: לְצוּרָךְ מְקוֹמוֹ שְׁלֹא לְצוּרָךְ קְרִית לֵה?

אָלֵא אָמַר רַבָּא: לְצוּרָךְ, הֵינּוּ: דְּכֵר שְׁמֵלֶאכְתּוּ לְהִיתָר, בֵּין לְצוּרָךְ גּוּפוֹ בֵּין לְצוּרָךְ מְקוֹמוֹ.

שְׁלֹא לְצוּרָךְ, הֵינּוּ שְׁהוּתָר לְטַלְטְלוֹ אִף שְׁאִין בּוֹ צוּרָךְ גּוּפוֹ אוֹ צוּרָךְ מְקוֹמוֹ, וְאַפִּילוּ אִם מְטַלְטְלוּ: מִחֻמָּה לְצֵל [שְׁאִינוּ צָרִיךְ אֶת הַכֵּלִי לֹא לְגוּפוֹ וְלֹא לְמְקוֹמוֹ, אֲלֵא חֹס עָלָיו שְׁלֹא יִתְבַּקַּע בַּחֻמָּה].

וְדָבָר שְׁמֵלֶאכְתּוּ לְאִסּוּר, לְצוּרָךְ גּוּפוֹ וְלְצוּרָךְ מְקוֹמוֹ, אֵין. מִחֻמָּה לְצֵל, לֹא.

וְאַתָּא רַבִּי נַחֲמִיָּה לְמִימַר, וְאַפִּילוּ דְּכֵר שְׁמֵלֶאכְתּוּ לְהִיתָר, לְצוּרָךְ גּוּפוֹ וְלְצוּרָךְ מְקוֹמוֹ, אֵין. מִחֻמָּה לְצֵל, לֹא.

(לפי ביאור זה מה שרבי נחמיה מתיר כלי שמלאכתו להיתר לצורך גופו ומקומו, היינו כגון שזה התשמיש גם כן מיוחד לו, כמבואר לעיל בשיטת רבי נחמיה. וצורך מקומו נמי לרבא כצורך גופו ותשמישו דמי. ולגבי כלי שמלאכתו לאיסור, לא מתיר רבי נחמיה אפילו לצורך גופו, כמבואר לעיל בשיטת רבי נחמיה).

שאלה על ביאור רבה: לרבי נחמיה שאין מטלטלים כלי שמלאכתו להיתר לצורך מקומו, איך מטלטלים צלחות

יְתִיב רַב סָפְרָא וְרַב אֲחָא בְּרַחֲמֵי הוֹנָא וְרַב הוֹנָא בְּרַחֲמֵי הוֹנָא, וְיִתְבִּי וְקָאֲמְרִי, לְרַבָּה אֱלִיבָא דְרַבִּי נַחֲמִיָּה שְׁאִין מְטַלְטְלִין אִפִּילוּ כֵּלִי שְׁמֵלֶאכְתּוּ לְהִיתָר לְצוּרָךְ מְקוֹמוֹ, הֵנִי קְעָרוֹת [צלחות שאכלו בהם] הֵיכִי מְטַלְטְלִין [איך מטלטלים אותם].

תשובה: מטלטלים אותם כיון שהם גרף של רעי

אָמַר לֵהוּ רַב סָפְרָא: מִיָּדִי דְּהוּהָ אֲגָרָף שֶׁל רְעִי, [כיון שהם כמו גרף של רעי, שמותר לטלטלו].

[הגמרא מביאה שרבה עצמו גם נשאל בשאלה זו, והביא את מה שיישב בזה רב ספרא:]
אָמַר לֵה אַבְיִי לְרַבָּה: לָמָּר, אֱלִיבָא דְרַבִּי נַחֲמִיָּה, הֵנִי קְעָרוֹת הֵיכִי מְטַלְטְלִין לֵהוּ לְאַחַר אֲכִילָה.

אָמַר לֵה רַבָּה: רַב סָפְרָא חִבְרִין תְּרַגְמָה, מִיָּדִי דְּהוּהָ אֲגָרָף שֶׁל רְעִי.

שאלה (א) על ביאור רבא: כברייטא מבואר שאסור לטלטל כלי שמלאכתו לאיסור, וקשה על רבא שמתיר לטלטלו (בין לצורך גופו ובין לצורך מקומו)

אִיתִיבֵיהּ אַבְי לְרַבָּא, מְדוּכָה אִם יֵשׁ בָּהּ שׁוּם מְטַלְטְלִין אוֹתָהּ וְאִם לֹא אֵין אֵין מְטַלְטְלִין אוֹתָהּ, וְקִשָּׁה הֲלֹא לְרַבָּא מוֹתֵר לְטַלְטֵל כְּלֵי שְׁמַלְאכְתּוֹ לְאִיסוּר בֵּין לְצוּרְךָ גּוּפוֹ וּבֵין לְצוּרְךָ מְקוּמוֹ.

תשובה: מזה שהברייטא אוסרת לטלטל מדוכה היינו מחמה לצל, שבזה גם רבא מודה שאסור

עוֹנָה הַגְמָרָא: הֵכָא בְּמַאי עֲסָקִינָן [כאן, כברייטא במה מדובר] מִחֻמָּה לְצַל - שְׁאִינוּ צָרִיךְ אֶת הַמְדוּכָה לֹא לְגוּפָה וְלֹא לְמְקוּמָה, אֲלֵא שְׁלֹא תִתְבַּקַּע בַּחֲמָה וּכְדוּמָה, וְטַלְטוּל לְצוּרְךָ זֶה גַם לְרַבָּא אִסוּר בְּכָלִי שְׁמַלְאכְתּוֹ לְאִיסוּר.

שאלה (ב) על ביאור רבא: במשנה מבואר שאסור לטלטל כלי שמלאכתו לאיסור, וקשה על רבא שמתיר לטלטלו (בין לצורך גופו ובין לצורך מקומו)

אִיתִיבֵיהּ, וְשׁוּיָן שְׁאֵם קָצֵב עָלָיו בְּשָׂר [ביום טוב] שְׁאִיסוּר לְטַלְטְלוֹ, שְׁמָה שֶׁהִתִּירוּ בֵּית הַלֵּל לְטַלְטְלוֹ הִהוּא רַק מִשּׁוּם שְׁמַחַת יוֹם טוֹב, אֲבָל אַחֲרַי שְׁכַבְר שְׁקָצֵב עָלָיו בְּשָׂר, וְכַבֵּר לֹא שֵׁיךְ הִיתֵר זֶה, אִסוּר לְטַלְטְלוֹ, הִרִי מוֹכַח שְׁכִיּוֹן שְׁמַלְאכְתּוֹ לְאִיסוּר (שֶׁהַעֲלִי עוֹמֵד לְכִתִּישַׁת חִיטִּים וּכְדוּמָה) אִסוּר לְטַלְטְלוֹ, וְקִשָּׁה הֲלֹא לְרַבָּא מוֹתֵר לְטַלְטֵל כְּלֵי שְׁמַלְאכְתּוֹ לְאִיסוּר בֵּין לְצוּרְךָ גּוּפוֹ וּבֵין לְצוּרְךָ מְקוּמוֹ.

תשובה: מזה שהברייטא אוסרת לטלטל 'עלי' היינו מחמה לצל, שבזה גם רבא מודה שאסור

עוֹנָה הַגְמָרָא, הֵכָא נָמִי [כאן גם הברייטא עוסקת בטלטול ה'עלי'] מִחֻמָּה לְצַל - שְׁאִינוּ צָרִיךְ אֶת עָלֵי לֹא לְגוּפוֹ וְלֹא לְמְקוּמוֹ, אֲלֵא שְׁלֹא תִתְבַּקַּע בַּחֲמָה וּכְדוּמָה, וְטַלְטוּל לְצוּרְךָ זֶה גַם לְרַבָּא אִסוּר בְּכָלִי שְׁמַלְאכְתּוֹ לְאִיסוּר.

שאלה על ביאור רבא ועל ביאור רבה: במשנה מבואר שאסור לטלטל כלי שמלאכתו להיתר בין לצורך גופו ובין לצורך מקומו, והרי בין לרבה ובין לרבא מותר (עכ"פ לרבנן) לטלטל כלי שמלאכתו להיתר לצורך גופו או לצורך מקומו

וְהָא דְתַנֵּן, אֵין סוּמְכִין אֶת הַקְּדֵרָה בְּבִקְעָתָהּ, וְכֵן בְּדִלְתָהּ - וְכֵן דִּלְתָהּ אֵין סוּמְכִים אוֹתָהּ בְּבִקְעָתָהּ, וְהָא בְּקִיעַת דְּבִיּוֹם טוֹב דְּכָר שְׁמַלְאכְתּוֹ לְהִיתֵר הוּא, שְׂרָאוּיָהּ וְעוֹמֵדָתָהּ לְהִסְקָהּ, וְהַמְשַׁנָּה אוֹסֵרָתָהּ לְטַלְטְלָהּ לְצוּרְךָ גּוּפוֹ לְמַלְאכָה אַחֲרָתָהּ, וְאִם לְצוּרְךָ גּוּפָה אִסוּר, כֹּל שְׁכֵן לְצוּרְךָ מְקוּמָה, אֲלֵמָּא דְּכָר שְׁמַלְאכְתּוֹ לְהִיתֵר בֵּין לְצוּרְךָ גּוּפוֹ בֵּין לְצוּרְךָ מְקוּמוֹ אִסוּר, וְקִשָּׁה בֵּין עַל דַּעַת רַבָּא וּבֵין עַל דַּעַת רַבָּה שְׁאִמְרוּ שְׁמוֹתֵר לְטַלְטֵל כְּלֵי שְׁמַלְאכְתּוֹ לְהִיתֵר בֵּין לְצוּרְךָ גּוּפוֹ וּבֵין לְצוּרְךָ מְקוּמוֹ,

תשובה: כיון שבשבת הוא כלי שמלאכתו לאיסור, אסרוהו גם ביום טוב, גזירה יום טוב אטו שבת

עוֹנָה הַגְמָרָא, הָתָם מַאי טַעְמָא, כִּיּוֹן דְּבִשְׁבַת דְּכָר שְׁמַלְאכְתּוֹ לְאִיסוּר הוּא, שְׁהִרִי 'בִּקְעָתָהּ' בְּשַׁבַּת מַלְאכְתָּהּ לְאִיסוּר הִיא, גְּזֵרָה יוֹם טוֹב אֲטוֹ שְׁבַתָּהּ, וְלִכְּנָן אִף שְׁבִיּוֹם טוֹב מַלְאכְתָּהּ לְהִיתֵר, גִּזְרוּ בְּזֶה בְּיוֹם טוֹב שְׁלֹא לְטַלְטְלָהּ, כְּדִי שְׁלֹא יִטְעוּ וַיִּבְאוּ לְטַלְטְלָהּ בְּשַׁבַּת,

וְכִי תִימָא [ואם תאמר] שְׁבַת גּוּפָה תִּשְׁתַּרֵּי [בשבת עצמה נתיר לטלטלה] דְּהָא דְּכָר שְׁמַלְאכְתּוֹ לְאִיסוּר לְצוּרְךָ גּוּפוֹ וְלְצוּרְךָ מְקוּמוֹ שְׂרִי,

הָנִי מִלִּי [אלו הדברים, שהתירו לטלטל כלי שמלאכתו לאיסור לצורך גופו ומקומו],
הֵיכָא דְאֵיכָא [היינו רק במקום שיש] תּוֹרַת כָּלִי עָלָיו, אַבְל הֵיכָא דְלֵיכָא [במקום שאין] תּוֹרַת
כָּלִי עָלָיו [כגון בבקעת] לֹא [הותר לטלטלו לצורך גופו או מקומו], שהיתר זה נאמר ב'כלי'
שמלאכתו לאיסור, ולא במקצה מחמת גופו, שאין לו שם 'כלי'.

**שאלה: והרי מבואר כמשנה שאין גוזרים יום טוב אטו שבת, וכמשנה אחרת מבואר שגוזרים
יום טוב אטו שבת**

שואלת הגמרא ומי גִּזְרִינָן [יום טוב אטו שבת],

וְהֵתֵנָן, מִשְׁלִינָן [מורידים] פְּרוֹת [השטוחים על הגג לייבשן] דְּרֶךְ אֶרֶבָה [חלון בגג] בְּיוֹם טוֹב,
שאם ראה גשמים ממשימים ובאין מותר להורידם דרך חלון שבגג, שאין זו טירחה גדולה
כל כך (שכדי להורידם מחלון שבגג, אין צריך לסוחבם ולהרימם, אבל מחלון שבכותל
אסור להורידם, שיש בזה טירחה יתירה - להרים את הפירות עד לגובה החלון, ולזרוקם),
אֲבָל לֹא בְשֶׁבֶת, שבשבת לא התירו אפילו טירחה כזו, הרי שמצאנו דבר שמתירים ביום
טוב אף שהוא אסור בשבת,

ומי לֹא גִזְרִינָן [ואם תאמר שלא גוזרים יום טוב אטו שבת, יקשה:] וְהֵתֵנָן אֵין בֵּין יוֹם טוֹב
לְשֶׁבֶת, אֵלֹא אֲכַל נֶפֶשׁ בְּלֶבֶד, הרי שמלבד אוכל נפש מה שאסור בשבת אסור גם ביום טוב,
והיינו מפני שגוזרים יום טוב אטו שבת.

**הצעת תשובה: עניין זה הוא מחלוקת תנאים, אם אוסרים לטרוח משום הפסד ממון ביום טוב אטו
שבת, שמצאנו שנחלקו רבי אליעזר ורבי יהושע אם מותר להציל בהמה שנפלה לבור ביום טוב**

אָמַר רַב יוֹסֵף: לֹא קָשְׁיָא, הָא [המשנה שאומרת 'אין ביום טוב טוב לשבת אלא אוכל נפש']
רַבִּי אֱלִיעֶזֶר, שהוא אוסר טירחה ביום טוב, אף שיש בזה הצלת ממון, שגוזרים אטו שבת,
הָא [המשנה שמתירה להוריד פירות ביום טוב מהגג דרך הארובה] רַבִּי יְהוֹשֻעַ, שהוא
מתיר טירחה ביום טוב משום איבוד ממון,

דְּתִנְיָא, אוֹתוּ וְאֵת בְּנוֹ שֶׁנִּפְלָו לְבוֹר, ולא יכול להעלות את שניהם מהבור, שהרי לא יוכל
לשחוט את שניהם שאסור לשחוט אותו ואת בנו ביום אחד,

רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמַר: מַעְלָה אֵת הָרָאשׁוֹן עַל מְנַת לְשֹׁחֲטוֹ וְשׁוֹחֲטוֹ, וְהַשְׁנִי עוֹשֶׂה לוֹ פְּרִנְסָה בְּמִקְוָמוֹ
[נותן לו אוכל ומזון בבור] בְּשֶׁבִיל שְׁלֵא יָמוּת.

רַבִּי יְהוֹשֻעַ אוֹמַר: מַעְלָה אֵת הָרָאשׁוֹן עַל מְנַת לְשֹׁחֲטוֹ, וְאֵינוֹ שׁוֹחֲטוֹ, וּמַעְרִים וּמַעְלָה אֵת הַשְׁנִי, רָצָה
זֶה שׁוֹחֲט, רָצָה זֶה שׁוֹחֲט. הרי שרבי יהושע מקיל בטירחה ביום טוב כדי שלא יאבד ממנו.

דחיית התשובה: אי אפשר להוכיח עניין זה ממחלוקת רבי אליעזר ורבי יהושע

הגמרא דוחה את הראיה לענין זה ממחלוקת רבי אליעזר ורבי יהושע: מִמָּאִי, דְלָמָּא עַד
כָּאֵן לֹא קָאָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר הֵתֵם [שם לגבי בהמה, שאסור להוציאה מהבור ביום טוב], אֵלֹא
דְאֶפְשָׁר בְּפְרִנְסָה [שאין בזה איבוד ממון, שהרי יכול לתת לבהמה אוכל ומזון בעודם בבור,
ולכן לא התירו לטרוח לזה ביום טוב], אֲבָל הֵיכָא דְלֹא אֶפְשָׁר בְּפְרִנְסָה [כגון בפירות שנמצאים
בגג ובאו גשמים לירד] לֹא.

אי נמי, עד כאן לא קאמר רבי יהושע הָתָם [שמותר להוציא את הבהמה מהבור ביום טוב], מפני דאָפְשֵׁר בְּהַעֲרָמָה [שמוציא בהמה אחת, ואחר כך 'נמלך' שרוצה את הבהמה השניה, וכך מותר להוציא את שניהם, שכן זה נראה שעושה זאת לצורך יום טוב], אֲכָל הֵיכָא דְלֹא אֲפְשֵׁר בְּהַעֲרָמָה [כגון בפירות שנמצאים בגג, שלא שייך בזה הערמה] לֹא.

תשובה חדשה: עניין זה הוא מחלוקת בית שמאי ובית הלל, אם גוזרים יום טוב אטו שבת, ואוסרים אף ביום טוב טלטול אטו שבת

אֵלָא אָמַר רַב פִּפְא: לֹא קִשְׁיָא, הָא [המשנה שאוסרת להוריד פירות מהארובה ביום טוב, היא דעת] בֵּית שְׁמַאי. הָא [המשנה שמתירה להוריד פירות מהארובה ביום טוב, היא דעת] בֵּית הֵלֵל,

דְּתַנְן, בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים: [עמוד ב] אֵין מוֹצִיאִין [ביום טוב] אֶת הַקֶּטֶן, וְאֶת הַלּוּלָב, וְאֶת סֶפֶר תּוֹרָה לְרִשּׁוֹת הָרַבִּים, הוצאה שלא לצורך, שלא הותרה הוצאה ביום טוב יותר מבשבת, (אלא לצורך אוכל נפש), וּבֵית הֵלֵל מְתִירִין. הרי שלבית שמאי לא התירו ביום טוב יותר מבשבת, ולבית הלל התירו.

[הגמרא מקשה על ביאור זה:] אָמַר דְּשִׁמְעָתָ לְהוּ לְבֵית שְׁמַאי [נאמר ששמעת לבית שמאי שמחמירים ביום טוב לענין] הוֹצָאָה [שהוא איסור תורה],

[אבל לענין] טִלְטוּל [שהוא דרבנן] מִי שִׁמְעָתָ לְהוּ [שגם בזה הם מחמירים אטו שבת], ואין להוכיח ממה שהחמירו בית שמאי באיסורי תורה ביום טוב, שגם באיסורים דרבנן הם מחמירים ביום טוב, ואוסרים אותם ביום טוב אטו שבת.

[הגמרא מיישבת ביאור זה:] וְטִלְטוּל גּוֹפֶה לְאוּ מְשׁוּם הוֹצָאָה הִיא, הלא איסור טלטול הוא גדר להוצאה, שלא יבואו לטלטל, וכיון שבית שמאי מחמירים ביום טוב באיסור הוצאה, ומשווים אותה לשבת, ודאי שגם באיסור טלטול הם משווים את דיניהם, שאם יקילו באיסור טלטול יבואו להקל גם באיסור הוצאה שהוא מהתורה. וכן בשאר מלאכות יום טוב שהם גדר לדאורייתא החמירו בית שמאי כבשבת.

רב סבר כרבא, שמותר לטלטל כלי שמלאכתו לאיסור בין לצורך גופו ובין לצורך מקומו

וְאֵף רַב סָבַר לֵה לְהָא דְרָבָא [שצורך מקומו הוא כצורך גופו, והתירו לטלטל כלי שמלאכתו לאיסור בין לצורך גופו ובין לצורך מקומו],

דְּאָמַר רַב, מִר [מערך] (שהוא כלי שמלאכתו לאיסור), לטלטלו כדי שֶׁלֹא יִגָּב, זֶהוּ טִלְטוּל שְׁלֹא לְצוּרָה, וְאָסוּר.

ומשמע מדברי רב: טַעֲמָא שְׁלֹא יִגָּב [שהוא כמו מחמה לצל, שאינו לא לצורך גופו ולא לצורך מקומו], לזה אסור לטלטלו. אֲכָל לְצוּרָה גּוֹפּוֹ וּלְצוּרָה מְקוֹמוֹ, מִתָּר.

שאלה: והרי מדברי רב לרב כהנא משמע שרב אסר לטלטל כלי שמלאכתו לאיסור לצורך מקומו ולא התיר זאת אלא לצורך גופו

[שואלת הגמרא:] איני [האמנם] והא רב כהנא אקלע לבי רב ואמר: איתו לה שותא לכהנא לתביב עליה [תביאו לו מצודה לשבת עליה],

וממה שרב הוצרך לפרש שצריך את המצודה 'לישב עליה', לאו [אין זה אלא] למימרא, דדבר שמשלכתו לאיסור לצורך גופו, אין. לצורך מקומו, לא, ולכן אמר רב שצריך את המצודה שהיא כלי שמלאכתו לאיסור, לשבת עליה, שהיא צורך גופו.

תשובה א':

[עונה הגמרא:] הכי אמר להו [כך אמר להם רב] שקולו שותא מקמי כהנא [תקחו את המחצלת מלפני כהנא, שלא אמר רב שיקחו את המחצלת לישב עליה, אלא שיקחו את המחצלת כדי שיהיה שם מקום פנוי לישב עליה], הרי מוכח שרב התיר לטלטל כלי שמלאכתו לאיסור אף לצורך מקומו.

תשובה ב':

ואי בעית אימא, רב אמר שיקחו את המחצלת כדי שרב כהנא ישב עליה, והטעם שרב הוצרך להדגיש זאת, אין זה מפני שאסור לטלטל כלי שמלאכתו לאיסור לצורך גופו, אלא ה"ט מחמה לצל ה"ה [שם, המצודה היתה במקום שאינו טוב לו], ואם רב לא היה מפרש שטלטול המצודה הוא כדי לשבת עליה, הרי ה"ה היה סבור שרב מתיר לטלטל כלי שמלאכתו לאיסור 'מחמה לצל' - כדי שהמצודה לא תתקלקל.

רב מרי בר רחל סבר כרבה

רב מרי בר רחל ה"ה לה ה"ה בי סדייטא [היו לו 'כרים' של לבד] בשמישא [בשמש],

א"תא לקמיה דרבא, א"מר לה מהו לטלטלינהו?

א"מר לה רבא: שרי, [שהרי רבא עצמו סובר שדבר שמלאכתו להיתר מותר לטלטלו אף מחמה לצל].

רב מרי סבר שאסור לטלטל כלי שמלאכתו לאיסור 'מחמה לצל' (כדעת רבה), וסבר שמה שרבא מתיר לטלטלם הוא מפני שסבור שצריך אותם לצורך גופו, ולכן אמר רב מרי לרבא: אית לי אחרניא [יש לי 'כרים' אחרים, ואיני צריך אותם לגופו, ואם כן כיצד אטלטלם],

אמר לו רבא: תזו לאורחין [טלטולם נחשב טלטול לצורך גופו, שהרי הם ראויים לאורחים].

אמר לו רב מרי: אית לי נמי לאורחים [יש לי עוד כרים לצורך האורחים, ואיני צריך אותם לגופו], ואם כן כיצד אטלטלם,

א"מר לה רבא: גלית אדעתך דכרבה סבירא לך [גילית את דעתך שאתה סובר כרבה שסובר שאסור לטלטל כלי שמלאכתו להיתר 'מחמה לצל'], אבל אני (רבא) סובר שכלי שמלאכתו

להיתר מותר לטלטלו אף מחמה לצל, וממילא: לכולי עלמא, שרי [מותר לטלטל מחמה לצל כהכרעת ההלכה]. לדידך, אסיר [לך אסור, שאתה מכריע כרבה].

מכבדות של מילת (שמלאכתם להיתר) מותר לטלטל (מחמה לצל). מכבדות של תמרה (שמלאכתם לאיסור) אסור לטלטל (מחמה לצל)

אמר רבי אבא אמר רבי חייה בר אשי אמר רב: מכבדות של מילת [מברשות בד (וכדומה) שמנקים בהם את השולחן, שהם כלים שמלאכתם להיתר], מתיר לטלטל בשבת.

אבל של תמרה [מטאטא שמטאטאים בו את הבית], לא, שהוא כלי שמלאכתו לאיסור, (שאסור לטאטא את הבית משום שהוא משווה ומיישר את הגומות, ויש בזה משום בונה).

רבי אלעזר אומר: אף של תמרה מותרים בטלול.

מבררת הגמרא: במאי עסקינן, אילימא לצורך גופו [למלאכת היתר], ולצורך מקומו,

והרי קשה על כך: בהא לימא רב [וכי בזה יאמר רב] של תמרה לא, והא רב פרכא סבירא לה, שמותר לטלטל כלי שמלאכתו לאיסור לצורך גופו ומקומו,

אלא, תאמר שמדובר מחמה לצל,

והרי גם על ביאור זה קשה: בהא לימא [וכי בזה יאמר] רבי אלעזר אף של תמרה, הרי דבר שמלאכתו לאיסור, אין מי שמתיר לטלטלו מחמה לצל,

מבארת הגמרא: לעולם מחמה לצל, [ורבי אלעזר לא חולק על האמור, אלא] אימא, וכן אמר רבי אלעזר, שמכבדות בד שמנקים בהם את השולחן שמלאכתם להיתר, מותר לטלטל מחמה לצל. ומכבדות של תמרה שמלאכתם לאיסור, אסור לטלטל מחמה לצל.

משנה

שברי כלים כשעושים מעין מלאכה, שאינה מעין מלאכתם הראשונה, אם הם מוקצה

[דעה א':] כל הכלים הנטלין בשבת, שבריהן נטלין עמהן, ובלבד שיהיו עושין מעין מלאכה - שום מלאכה, ואפילו אינה מעין הראשונה.

והמשנה מביאה דוגמאות לכך:

שברי ערבה [כלי שלשים בו בצק], לכסות בהן את פי החבית [של יין].

שברי זכוכית [שבדרך כלל מניחים בתוכו שמן או משקה], לכסות בהן את פי הפך,

ואין זה מעין מלאכתם הראשונה, שבתחילה השתמשו בעריבה או בזכוכית ככלי קיבול, וכעת משתמשים בשבריהם למכסה.

[דעה ב':] רבי יהודה אומר: בלבד שיהיו עושין מעין מלאכתן [הראשונה],

והמשנה מביאה דוגמאות לכך:

שְׁבִרֵי עֶרְכָּה, לְצוּק לְתוֹכָן מִקְפָּה (מאכל סמך ועבה)

וְשָׁל זְכוּכִית, לְצוּק לְתוֹכָן שָׁמֶן,

והרי זה מעין מלאכתם הראשונה, שמשמשים בהם לכלי קיבול, לדברים דומים למה שהשתמשו בהם כשהיו שלמים.

גמרא

הצעת דברי שמואל: המשנה מדברת על כלים שנשברו מערב שבת. אבל כלים שנשברו בשבת עצמה, לכולי עלמא אינם מוקצה, אף שאין עושים מעין מלאכתם הראשונה

אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: מִחֻלְקֵת שֶׁנִּשְׁבְּרוּ מֵעֶרֶב שָׁבֵת, דָּמָר [רבי יהודה] סָבַר מַעֲיִן מְלָאכָתָן, אֵין. מַעֲיִן מְלָאכָה אַחֲרֶת, לֹא. וּמָר [ותנא קמא] סָבַר, אֶפִּילוּ מַעֲיִן מְלָאכָה אַחֲרֶת.

אָבֵל נִשְׁבְּרוּ בְּשָׁבֵת, דְּבִרֵי הַכֹּל מוֹתְרִין [בטלטול, אף שאינם עושים מעין מלאכתם הראשונה], הוֹאִיל וּמוֹכְנִין עַל גְּבִי אֲבִיהֶן [הואיל ובכניסת השבת, היו הם מוכנים לטלטל בתורת כלים, שהרי לא נשברו אלא בשבת עצמה] מוֹתֵר.

דחיית ההצעה: מהמבואר בכרייתא שכלים שנשברו ביום טוב עצמו, הם מוקצה, כל שאינם עושים מעין מלאכתם הראשונה

מוֹתִיב רַב זוּטְרָא: מְסִיקִין בְּכָלִים [ביום טוב], שֶׁהַכֹּלִים אֵינָם מוֹקְצָה, וְאֵין מְסִיקִין בְּשִׁבְרֵי כָלִים, מִפְּנֵי שֶׁהֵם מוֹקְצָה, וְאִסּוּר לְטַלְטֵלם,

ויש לברר בביאור ברייתא זו, באיזה אופן מדובר: דְּנִשְׁבְּרוּ אֵימַת [מתי כלים אלו נשברו],

אֵלִימָא דְּנִשְׁבְּרוּ [אם תאמר שהברייתא מדברת על כלים שנשברו] מֵעֶרֶב יוֹם טוֹב,

הרי אם כן, עֲצִים בְּעֶלְמָא יִנְהוּ, שהרי מערב יום טוב, היו הם שברי כלים, והרי הם עומדים להסקה כשאר עצים שהם מוקצה,

אֵלָא לֹא [אלא אין לפרש אלא שמדובר בכלים שנשברו] בְּיוֹם טוֹב, וְקִנְיֵי מְסִיקִין בְּכָלִים וְאֵין מְסִיקִים בְּשִׁבְרֵי כָלִים, [הרי שהברייתא אומרת, על כלים שנשברו ביום טוב עצמו שהם מוקצה, ולא אומרים שכיון שבכניסת היום הם היו ראויים לטלטול - וכעת הם ראויים למלאכה - אף שאינם מעין מלאכתם הראשונה אינם מוקצה].

נוסח חדש בדברי שמואל: המשנה מדברת על כלים שנשברו בשבת עצמה. אבל כלים שנשברו מערב שבת, לכולי עלמא אינם מוקצה, אף שאין עושים מעין מלאכתם הראשונה

אֵלָא אֵי אֵיתָמַר, הֵכִי אֵיתָמַר,

אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: מִחֻלְקֵת [אם צריך שיהיו הכלים עושים מעין מלאכתם הראשונה], בְּכָלִים שֶׁנִּשְׁבְּרוּ בְּשָׁבֵת,

דָּמָר [תנא קמא] סָבַר, [אף אם הכלי אינו ראוי למעין מלאכתו הראשונה, אינו מוקצה, שהרי] מוֹכֵן הוּא - ראוי הוא לשימוש.

וְאָמַר [ורבי יהודה] סָבֵר, נִוְלָד הוּא, כִּיּוֹן שְׁמַתְמוּל לֹא הִיָּה עוֹמֵד לְמַלְאכָה זֶה אֵלֹא לְמַלְאכָה אַחֲרָתָּה. וְרַק שְׁבָרֵי כָלִים שְׁעוֹשִׂים מֵעֵין מַלְאכְתָּם הִרְאִישׁוּנָה אֵינָן נִוְלָד.

אָבֵל [כלים שנשברו] מֵעֶרֶב שַׁבָּת, דְּבָרֵי הַכֹּל מוֹתְרִין, הוּאִיל וְהוֹכְנֵנוּ לְמַלְאכָה [אחרת] מִבְּעוֹד יוֹם.

הגמרא מביאה ג' ברייתות הסותרות זו את זו בדִּין כָּלִים וְשְׁבָרֵי כָלִים, אִם הֵם מוֹקְצָה או לֹא

[בריייתא א':] תָּנִי הָדָא, מְסִיקִין בְּכָלִים [ביום טוב משתמשים לצורך הסקת האש רק בכלים, שהרי אינם מוקצה]. וְאֵין מְסִיקִין בְּשְׁבָרֵי כָלִים, שהרי הם מוקצה, ואסורים בטלטול.

[בריייתא ב':] וְתִנָּיֵא אֵידֶךָ, כְּשֶׁם שְׁמִסִּיקִין בְּכָלִים, כֶּף מְסִיקִין בְּשְׁבָרֵי כָלִים, ואין השבִּירֵי כָלִים מוקצה.

[בריייתא ג':] וְתִנָּיֵא אֵידֶךָ, אֵין מְסִיקִין לֹא בְּכָלִים וְלֹא בְּשְׁבָרֵי כָלִים, שאף הכלים הם מוקצה.

יֵישוב הַסְתִּירָה, רבי יהודה אוסר בשבִּירֵי כָלִים, כִּיּוֹן שֶׁהֵם נִוְלָד, וְהוּא סוֹכֵר מ'מוֹקְצָה'. רבי שְׁמַעוֹן מתיר בשבִּירֵי כָלִים, כִּיּוֹן שֶׁאֵינֶנּוּ סוֹכֵר 'מוֹקְצָה'. רבי נַחֲמִיָּה, אוסר גַּם בְּכָלִים, שְׁכָלִי הִיתֵר לֹא נִיטֵל אֵלֹא לְצוּרְכּוֹ הַמִּיּוּחָד לוֹ, וְכָלִים לֹא מִיּוֹעֲדִים לְהַסְקָה

מבִּאֲרַת הַגְּמָרָא: הָא [בריייתא א', שֶׁמְבֹאֵר בָּהּ שֶׁאֵין מְסִיקִים בְּשְׁבָרֵי כָלִים], דַּעַת רַבִּי יְהוּדָה הִיא, שֶׁהוּא סוֹכֵר מוֹקְצָה וְנִוְלָד, וּמִמִּילָא שְׁבָרֵי כָלִים הֵם מוֹקְצָה.

וְהָא [בריייתא ב', שֶׁמְבֹאֵר בָּהּ שֶׁמְסִיקִין בְּכָלִים וּבְשְׁבָרֵי כָלִים], דַּעַת רַבִּי שְׁמַעוֹן הִיא, שֶׁאֵינֶנּוּ סוֹכֵר לֹא מוֹקְצָה וְלֹא נִוְלָד, וְלִכֵּן מְסִיקִים גַּם בְּשְׁבָרֵי כָלִים.

וְהָא [בריייתא ג' שֶׁמְבֹאֵר בָּהּ שֶׁאֵין מְסִיקִים לֹא בְּכָלִים וְלֹא בְּשְׁבָרֵי כָלִים], דַּעַת רַבִּי נַחֲמִיָּה הִיא שֶׁסוֹכֵר אֵין כָּלִי נִיטֵל אֵלֹא לְצוּרְךָ תִּשְׁמִישׁוֹ הַמִּיּוּחָד לוֹ, וְכָלִים אֵינֶם 'מִיּוּחָדִים' לְהַסְקָה, שֶׁהִרִי עוֹמְדִים לְצוּרְךָ תִּשְׁמִישָׁם וְאֵינֶם עוֹמְדִים לְהַסְקָה.

לִבְנִים שֶׁנִּשְׁאָרוּ מִבְּנִיין, אֵינֶם מוֹקְצָה, שֶׁהֵם רְאוּיִים לְשִׁכְתָּה עֲלֵיהֶם

אָמַר רַב נַחֲמָן: הֵנִי לִבְנֵי דְאֶשְׁתִּיּוֹר מִבְּנִינָא [לבנים שנשארו מבְּנִיין, שֶׁהִשְׁלִים בְּנִינּוֹ וְנִוְתָּרוּ לִבְנִים, וְכַעַת אֵינֶם עוֹמְדִים לִבְנִין, אֵלֹא לִישֵׁב עֲלֵיהֶם, וְתוֹרַת כָּלִי עֲלֵיהֶם], שְׂרִי לְטַלְטוּלִינְהוּ, דְּחִזּוּ לְמִזְגָּא עֲלֵיהֶוּ [מותר לטלטלם, שֶׁהֵם רְאוּיִים לִישֵׁב עֲלֵיהֶם].

אִם סִידֵּר לִבְנִים אֵלֹו לְצוּרְךָ בְּנִין אַחֵר, הִרִי חֲזֹר וְהִקְצָה אוֹתָם לִבְנִין, וְהֵם מוֹקְצָה

שְׂרָגִינְהוּ [אם סִדְרָם זֶה עַל זֶה], וְדָאֵי אֶקְצִינְהוּ [ודאי הִקְצָה אוֹתָם לִבְנִיָּה אַחֲרָתָּה, וְכִיּוֹן שֶׁאֵינֶם עוֹמְדִים לִישִׁיבָה אֵלֹא לִבְנִיָּה, הִרִי הֵם מוֹקְצָה].

דַּעָה א': חֲתִיכַת חֶרֶס, בַּחֲצֵר אֵינָה מוֹקְצָה

אָמַר רַב נַחֲמָן אָמַר שְׁמוּאֵל: חֶרֶס קִטְנָה מוֹתֵר לְטַלְטְלָהּ בַּחֲצֵר [שֶׁמְצוּי כָלִים בַּחֲצֵר, שֶׁהַחֶרֶס הַזֶּה רְאוּי לֵהֵם לְכִיסוּי, וְתוֹרַת כָּלִי עֲלֵיו],

אָבֵל בְּכַרְמְלִית [שלא מצויים בה כלים], לא [הותר לטלטל שם את החרס, שאין חתיכת החרס עומדת שם לשימוש לכסות בה כלים, והרי היא מוקצה].

דעה ב': חתיכת חרס, בחצר ובכרמלית אינה מוקצה

וְרַב נְחֻמֵּן דִּידָה אָמַר, אֶפִּילוּ בְּכַרְמְלִית [אין חתיכת החרס מוקצה, הואיל ואין זה רשות הרבים, מצוי שיושבים שם, והחרס אינו מוקצה שהוא ראוי לכסות בו רוק],

אָבֵל בְּרִשּׁוֹת הָרָבִים, לא [הותר לטלטל שם את החרס, שברשות הרבים אינה עומדת כלל לשימוש].

דעה ג': חתיכת חרס, בחצר, בכרמלית וברשות הרבים, אינה מוקצה

וְרַבָּא אָמַר: [כיון שבחצר כלי הוא] אֶפִּילוּ בְּרִשּׁוֹת הָרָבִים, אינו מוקצה, ולא פקע שם כלי ממנו.

וְאֶזְדָּא רַבָּא לְטַעְמִיה, דְּרַבָּא הָוָה קֶאָזִיל [שרב היה הולך] בְּרִתְקָא דְּמַחוּזָא [שם] של רשות הרבים בעיר מחוזא, אֲתוּס מְסָאנָה טִינָא [נתלכלך מנעלו בטיט], אֲתָא שְׁמַעִיָּה [בא שמשו], שְׁקַל חֲסָפָא וְקָא מְכַפֵּר לָהּ [לקח חרס, וקינח את הטיט ממנעלו של רבא], רְמּוּ בַּהּ רַבְּנֵי קָלָא [הרימו בו חכמים קולם, ואמרו שזה מוקצה ושלא יטלטל את החרס],

אָמַר רבא: לֹא מְסָתִיא דְּלָא גָמִירִי [לא די שלא למדו מה אסור ומה מותר], מְגַמֵּר נְמִי מְגַמֵּרִי [עוד מלמדים הם שיבוש שבידם לאחרים],

אֵילוּ בְּחֶצֶר הָוְאִי [שהרי אילו היה זה בחצר], מִי לֹא הָוָה חֲזִיָּא לְכַסּוּי בַּהּ מְנָא [וכי לא היה ראו חרס זה לכסות בו כלי], הָכָא נְמִי חֲזִיָּא לְדִידִי [וכן כאן חרס זה ראוי לי לקינוח, ואף על גב שדבר זה לא מצוי, מכל מקום כיון ששם כלי עליו בחצר, אינו מוקצה].

שברי חבית, אינם מוקצה שראויים לכיסוי כלי

אָמַר רב יהודה אָמַר שְׁמוּאֵל: מְגוּפַת חֲבִית שְׁנִנְתָּתָה [סתימת חבית, שהחבית נשברה] מוֹתֵר לְטַלְטֵל בְּשִׁבְתָּ.

תֵּנִיא נְמִי הָכִי, מְגוּפָה [של חבית] שְׁנִנְתָּתָה [החבית], הִיא [המגופה] וּשְׁבָרֶיהָ [של החבית], מוֹתֵר לְטַלְטֵלָה בְּשִׁבְתָּ, [שהם ראויים לכסות בהם כלים].

וְלֹא יִסְפֹּת מִמֶּנָּה שְׁבֵר כְּלִי - להוריד בליטות מהחרס שיהיה ראוי לשימוש [לכסות בה את הכלי ולסמך בה פְּרָעֵי הַמָּטָה, שבפעולה זו, עושה את החרס לכלי, והרי זה 'מכה בפטיש'].

אם זרקם לאשפה, הרי הם מוקצה, שבטל מהם תורת כלי

וְאִם זָרְקָה בְּאִשְׁפָּה [אם זרק את המגופה לאשפה] אָסוּר [לטלטלה שבטל ממנה תורת כלי].

כירוד: אם כך, אם יזרוק בגד לאשפה, הוא יהיה מוקצה

מִתְקִיף לָהּ רַב סָפָא, אֵלָא מַעֲתָה זָרַק לָהּ לְגַלְיָמָה [אם אדם זרק את בגדו בשבת לאשפה] הָכִי נְמִי דְאָסוּר [וכי יהיה אסור לטלטלו, שהזריקה לאשפה מבטלת ממנו שם כלי].

ביאור: רב פפא אמר שאם זרק את השברים מבעוד יום לאשפה, אזי הם מוקצה

אֵלָא אָמַר רַב פָּפָא (דף קכח) אִם זָרְקָהּ מִבְּעוֹד יוֹם לְאַשְׁפָּה אֲסוּרָה, שְׁבֻזָּה גִּילָה דַּעְתּוֹ מֵאֲתָמוּל
שאינן זה כלי.

והואמר מקבל שטמה בן
הואל ורובן אטמה בן
כל גמור הוא ושרבו
ביצאו בו, והואל ורובן
שחבובר ניטלין, ופירש
הלוקחם לענין שטמה
הואל, לטעם, דתתן כסף
ע"ש עבור א"ר ע"ש הדת,
ועתה שם אבן, ר"ר הדת,
ואמר אם מסיק מלמטה
הואל וניסוק מלמעלה, תא
ואם לאו תהיה, ותכ"א
ואם לאו הוסיק מס' טמא.
וכן פירשו, שטמה
ע"ש עבור א"ר ע"ש הדת
נתן שם אבן כסף עבור א
בפי הדת, סבר ר"ר הדת
אם מסיק מלמטה עבור
בדות וניסוק מלמעלה,
הגזיר היה חבוב
בקרקע וגמרה מאכסה
ועשה כלי לאפת בן
ומקבל שטמה. ואם לאו,
א"ר גמרה מלמטה ורובן
הוא גמרה חבוב (נפס)
נשתת לתת לחם או
לחם חבוב, כלי לאפת
כלי לחובב מאכסה, אשין
ד"ר חבוב לאפת בן הוא
ל"ר חבוב, ו"ר שטמה בן
שטמה בן שטמה בן

הדיא כלי לקבל טומאה. וחלוקתו בזה להכבידה גותניז בתוכה אבן מהדקת

זמורה

בנוי ואם [לאור] אינו כלי,
ורבנן סברי טמאים מ"מ
ואפילו אינו בנוי. תוספתא,
ומודה ר' יהודה בתנור
שנתנו ע"פ הבור או ע"פ

יום חמישי יז תמוז תש"פ

שבת דף קכה

אם זרקת מבעוד יום לא שפה אסורה.

קרומיות של מחצלת, אינם מוקצה, כיון שהם ראויות לשימוש

אמר בר המדורי אמר שמואל: קרומיות של מחצלת [קנים שבולטים ממחצלת, ונקרעו ממנה], מותר לטלטלן בשבת.

מאי טעמא?

אמר רבא: 'בר המדורי' אסברה לי - הסביר ופירש לי טעמו של דבר: מחצלת גופה למאי חזיא [המחצלת עצמה למה היא ראויה], לכסויי בה עפרא [לכסות בה עפר, דהיינו לכסות בה צואה, או להניחה על הקרקע שלא יעלה האבק], הני נמי [אלו גם, קרומיות של המחצלת] חזיין לכסויי בהו טנופא [ראויות הם לכסות בהם טינוף].

שיירי טליתות, הם מוקצה, כיון שאינם ראויות לשימוש

אמר רבי זירא אמר רב: שיירי פרוזמיות [שיירי טליתות], אסור לטלטלן בשבת.

אמר אביי, במטלניות [בחתיכות בד] שאין בהן שלש [אצבעות] על שלש [אצבעות], דלא חזיין [שאינם ראויות] לא לעניינים, ולא לעשירים. אבל אם הם בגודל ג' על ג' אצבעות (או יותר מכך) הרי הם ראויות לשימוש, ואינם מוקצה.

מחלוקת (רבי מאיר ורבי יהודה) בדין שברי תנור ישן, אם הם מוקצה

[דעה א':] תנו רבנן, שברי תנור ישן [שכבר הוסק], הרי הן ככל הכלים הנטלין בחצר, [שחרסי תנור ישן קשים הם, (שהתקשו מהיסק התנור), וראויים לשימוש], דברי רבי מאיר.

[דעה ב':] רבי יהודה אומר: אין ניטלין.

העיד רבי יוסי משום רבי אליעזר בן יעקב: על שברי תנור ישן שניטלין בשבת (כדעת רבי מאיר).

כיסוי תנור שאין לו 'ידית'

ועוד העיד רבי יוסי בשם רבי אליעזר בן יעקב: ועל כסויי [של תנור], שאינו צריך בית יד, [שאף אם אין לכיסוי ידית, מותר ליטלו מהתנור ולהחזירו]. [בעניין זה נחלקו במשנה להלן (קכו), ושם מבואר טעם העניין].

ביאור א' במחלוקת (רבי מאיר ורבי יהודה) בדין 'שברי תנור ישן': אם צריך שיהיו עושים מעין מלאכתם הראשונה

מבררת הגמרא: **במאי קמפלגי** [במה נחלקו רבי מאיר ורבי יהודה אם מותר לטלטל שברי תנור ישן?]

אמר אביי: בעושיין מעין מלאכה [בשברי תנור שראויים למלאכה, כגון לכסות בהן פי חבית], **ואין עושיין מעין מלאכתן** [ואינם ראויים למעין מלאכתם הראשונה, לאפות], **קמפלגי** - בשברים כאלו נחלקו, אם הם מוקצה.

ואזדא רבי יהודה לטעמיה, ורבי מאיר לטעמיה [והלך רבי יהודה לשיטתו ורבי מאיר לשיטתו, שרבי יהודה אומר בברייתא ששברים אלו הם מוקצה, כשיטתו במשנתנו שכלים שאינם ראויים למעין מלאכתם הראשונה, הרי הם מוקצה. ורבי מאיר אומר בברייתא ששברים אלו אינם מוקצה, כשיטתו במשנתנו (שהוא התנא קמא במשנה) שכלים שאינם ראויים למעין מלאכתם הראשונה, אינם מוקצה].

דחיית הביאור: אם כך מדוע הם חולקים בשברי תנור ישן, ולא בשברי כל הכלים

מתקיף לה רבא: אי הכי [אם כך שנחלקו אם שברי כלים הם מוקצה כשאינם ראויים למלאכתם הראשונה],

אדמפלגי [עד שהם חולקים] **בשברי תנור,**

לפלגו [שיחלקו] **בשברי כלים בעלמא**, שהרי מחלוקת זו שייכת בכל שבר כלי, ולא דוקא בשברי תנור.

ביאור ב' במחלוקת: מה שנחלקו רבי מאיר ורבי יהודה בדין שברי תנור, הינו בשברי תנור שהניחוהו על גבי אויר בור, אם הם מקבלים טומאה

אלא אמר רבא: בשברי דהאי תנור קמפלגי [רבי מאיר ורבי יהודה לא נחלקו בשברים של תנור רגיל, אלא בשברי תנור שמתחילה לא תיקנוהו כהלכתו, שלא הניחוהו על הקרקע כשאר תנורים, אלא הניחו אותו על אויר בור, כמבואר במשנה המובאת להלן]:

[דעת רבי יהודה: תנור שמונח מעל גבי אויר בור, והסקתו אש בתוך הכור לא מועילה לתנור – התנור טהור (שאינו לו 'שם תנור', וכיון שאינו לו שם 'כלי' הרי גם שבריו אינם באים מ'כלי' - והם מוקצה)]

דתנן, ששנינו לגבי תנורים, שבזמנם התנורים היו עשויים בדרך כלל כקדירה גדולה (סיר גדול) ללא תחתית, שהיו מניחים אותו על הקרקע, ומדיקים מסביבו טיט כדי שיהיה מחובר וכך החום ישאר בתוכו ולא יצא מהצדדים. תנור זה מקבל טומאה.

אבל אם **נתנו** [הניח את התנור] **על פי הכור, או על פי הדות** (בור, שבנוי בגובה, על פני הקרקע), **ונתן שם אבן** [היות והבור יותר רחב מהתנור, אם יניח את התנור על הבור, הוא יפול לתוך הבור, לכן הניח אבן בין דופן התנור לבין דופן הבור, כך - רוחב פתח הבור קטן יותר, והתנור עומד באויר מעל הבור, ולא נופל לתוכו],

רבי יהודה אומר: אם מסיק מלמטה [בתור הבור], והוא נסוק מלמעלה, טמא, [אם קרקע הבור אינה גבוהה הרבה מהתנור, ואין הרבה רווח בין דופן התנור לדופן הבור (ולא הוצרך להניח שם אלא אבן קטנה), כך נמצא שאם מניח עצים ומבעיר אש בתוך הבור, החום עולה לתנור, הרי התנור טמא,

ואם לאו] אם היסק שעושים בתוך הבור, אינו מועיל לתנור, כגון שיש הרבה רווח בין דופן התנור לדופן הבור, וכך חום ההיסק שבבור, יוצא כלפי חוץ, ואינו מחמם את התנור. אלא נסוק כשאר תנורים מתוכן], התנור טהור.

[דעת חכמים: תנור שמונח מעל גבי אויר בור, אף שהסקת אש בתוך הבור לא מועילה לתנור – התנור טמא (וכיון שיש לו שם 'כלי' הרי שבריו באים מ'כלי' – ואינם מוקצה)]

וחכמים אומרים: הואיל והוסק מכל מקום, טמא.

[מקור דברי רבי יהודה: בפסוק שבו מבואר דין טומאת תנור כתוב 'ויתץ' ונתיצה אינה שייכת אלא בדבר מחובר]

ויבמאי קמפלגי?

בהאי קרא, 'תנור וכירים יתץ, טמאים הם, וטמאים יהיו לכם',

רבי יהודה סבר, מחסר נתיצה, טמא. שאין מחסר נתיצה, טהור – היות ובפסוק שמבואר בו דין טומאת התנור כתוב לשון 'נתיצה' סובר רבי יהודה, שרק תנור שהוא 'קרוב להיות מחובר' מקבל טומאה, שרק שבירת דבר מחובר נקראת 'נתיצה', ודבר שאינו מחובר – הרי הוא כבר כ'נתוץ' ועומד, וכיון שלא שייכים בו דברי הפסוק לנותצו, לא עליו דיברה התורה, ואינו מקבל טומאה.

וממילא תנור כזה שאינו מחובר, אינו מקבל טומאה,

[מקור דברי רבנן: בפסוק יש ריבוי שכתוב ב' פעמים 'טמאים' לרבות תנור שאינו מחובר שהוא מקבל טומאה]

ורבנן סברי, 'טמאים יהיו לכם', מכל מקום, מכך שהפסוק כפל וכתב 'טמאים הם' וטמאים יהיו לכם, יש כאן ריבוי, שאף תנור שאינו מתוקן כל צרכו, מקבל טומאה.

[שאלה: מה רבנן 'עונים' על לימודו של רבי יהודה, שכתוב 'ויתץ']

שואלת הגמרא: ורבנן נמי, הִכְתִּיב [הרי כתוב] 'יתץ', ומשמע שרק דבר מחובר ששייך בו נתיצה, יש בו דין טומאת תנור, ולא בתנור שאינו מחובר.

[תשובה: רבנן סוברים שתנור שאינו מחובר ודאי מקבל טומאה, וממה שנאמר 'ויתץ' לומדים שאפילו תנור מחובר מקבל טומאה]

עונה הגמרא: לשיטת רבנן, הִהוּא [ממה שכתוב 'ויתץ'] לומדים לְאִידֵךְ גִּיסָא [לצד השני, לא להקל אלא להחמיר],

דְּסָלְקָא דַּעְתָּךְ אֲמִינָא [שהיה עולה על דעתך לומר, שרק תנור שאינו מחובר מקבל טומאה,

אבל תנור מחובר. **פִּינֵן דְּחִיבָה בְּאַרְעָא** [כיון שחיברו בקרקע], הרי הוא כגופא דְּאַרְעָא דְּמִי [כמו הקרקע עצמה וכמו שאר בתים שאינם מקבלים טומאה],

קָא מְשַׁמֵּעַ לָן - לכן השמיע לנו הפסוק בתיבת 'יותץ', שאף תנור המחובר בקרקע ושייך בו 'נתיצה', הרי הוא מקבל טומאה.

[שאלה: מזה רבי יהודה 'עונה' על לימודם של רבנן שכתוב 'טמאים']

שואלת הגמרא: **וְאֵידֵן** [ורבי יהודה] נְמִי, הִכְתִּיב טְמָאִים יְהִי לָכֶם, ומה הוא לומד מריבוי זה.

[תשובה: רבי יהודה לומר ממה שנאמר 'טמאים', שתנור שכבר היה עליו שם תנור, שכתחילה חיברוהו לארץ, ואחר כך העבירו אותו על אויר הבור, הרי הוא מקבל טומאה]

עונה הגמרא: לשיטת רבי יהודה, הִיא [ממה שכתוב 'טמאים'], לומדים כְּדָרְבַּי יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל,

דְּאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: מְחַלְקָת [מה שנחלקו רבי יהודה ורבנן היינו רק] **בְּהִיָּסָא רְאִשׁוֹן** - בתנור שלא הוסק מעולם, ומתחילים להשתמש בו כשהוא עומד על גבי בור, לרבנן: היסק כזה נחשב להיסק, ובהיסק זה נגמרת מלאכת התנור (שההיסק הראשון עושה את התנור לכלי), והרי הוא מקבל טומאה. ודעת רבי יהודה שהיסק כזה, אינו היסק כתנור (כפי שנדרש ממה שאמרה התורה 'ותץ' שתנור האמור בתורה - הוא תנור מחובר), ואין התנור מקבל טומאה.

אָבַל בְּהִיָּסָא שְׁנִי [תנור שנעשה מתחילה כשאר תנורים מחובר לארץ, והוסק שם ונעשה כלי, ולאחר מכן העבירו את התנור (בעודו שלם, ללא שבירתו), ונתנוהו על פי הבור, לכולי עלמא תנור זה מקבל טומאה, כיון שכבר היה עליו שם תנור, והיינו: אָפִילוּ [אם כעת התנור] תְּלוּי בְּצוּאָר גָּמֵל,

דין זה נלמד לרבי יהודה מהריבוי שנאמר בפסוק ב' פעמים 'טמאים'.

[הוספה בביאור דעת רבנן שתנור מקבל טומאה גם אם הוא על אויר בור, היינו אפילו אם הוא תְּלוּי בְּצוּאָר גָּמֵל]

אָמַר עוֹלָא: וְהִיָּסָא רְאִשׁוֹן לְרַבָּנָן [מה שרבנן לומדים ממה שנאמר בפסוק ב' פעמים 'טמאים' שתנור מקבל טומאה אף אם מתחילתו לא חיברוהו לקרקע, אלא הניחוהו על אויר בור, אין הכוונה דוקא כשהניחוהו על פי הבור, אלא אָפִילוּ [אם התנור] תְּלוּי בְּצוּאָר גָּמֵל, הרי הוא מקבל טומאה.

דחיית הביאור

מִתְקִיף לָהּ רַב אִשִּׁי, אִי הָכִי [אם כן שרבי יהודה ורבי מאיר נחלקו לגבי שברי תנור כזה שלא נגמרה מלאכתו מתחילה],

אֲדַמְפְּלִי [עד שהם נחלקו] **בְּשִׁבְרֵי תִנּוּר, לְפָלְגוּ בְּתִנּוּר גּוּפָה** [שיחלקו לגבי התנור עצמו], שלרבי יהודה גם התנור עצמו אין לו שם תנור, וממילא אינו כלי, והוא מוקצה. ולרבנן התנור עצמו יש לו שם תנור, וממילא, יש לו שם כלי.

ואם היו חולקים לגבי התנור עצמו, היינו אומרים: הִשָּׁתָא [הנה כעת נתבונן, אם לגבי]

תנור גופה [התנור עצמו] **לרבי יהודה, לא הוי מנא** [אינו כלי, והוא מוקצה], **שבריו מבעיא** [וכי צריך לומר ששבריו אינם כלי והרי הם מוקצה], ומדוע נחלקו לגבי שברי תנור זה, ולא לגבי התנור עצמו.

ביאור ג' במחלוקת: כבוייתא זו דנו על שברים של תנור רגיל (שחיברוהו לקרקע), ובשברים אלו משתמשים באופן שונה מתנור רגיל – אם זה נחשב שהם עושים מעין מלאכתם הראשונה

אָלָא אָמַר רב אשי, לְעוֹלָם כְּדָאֲמַרְן מֵעַקְרָא [לעולם הנידון היא כמו שביארנו בתחילה לגבי שברי תנור רגיל (שחיברוהו לקרקע), ושברי התנור ראויים לשימוש מעין מלאכה, אבל לא ממש מעין מלאכתם הראשונה],

ומה שהקשנו לעיל על ביאור זה, למה נחלקו בשברי תנור ולא בשברי כלי רגיל, שהם ראויים למלאכה ולא מעין מלאכתם הראשונה,

היינו מפני שמדובר כאן באופן שמשמשים בחרסים באופן הקרוב למלאכתן הראשונה, ו**בְּעוֹשֶׂה מַעֲשֶׂה טַפְסָא** [שמדובר שאופים בהם כמעשה רעפים, שמסיקים תחתם ואופים בתוכם], והיינו שחרסים אלו, אין להן תוך להסיקם מבפנים כתנור רגיל - אלא מסיקים תחת החרסים, ואופים בתוכם],

רבי מאיר: אף לשיטת רבי יהודה שאין שברי כלים מקבלים טומאה אלא אם כן הם עושים מעין מלאכתם הראשונה, שברי תנור אלו - הרי הם 'עושים מעין מלאכתם הראשונה'

וְרַבִּי מֵאִיר לְדַבְּרֵי דְרַבִּי יְהוּדָה קָאָמַר: לְדִידִי [לשיטתי], אֶפִּילוּ בְּעוֹשִׂין מֵעֵין מְלָאכָה, הרי הם כלי, ואינם מוקצה, שלרבי מאיר, אם עושים מעין מלאכה, אף שאינה מעין מלאכתם הראשונה, אינם מוקצה.

אָלָא לְדִידֶךָ [לשיטתך רבי יהודה] שאתה סובר שצריך שיעשו מעין מלאכתם הראשונה, אוֹדִי לִי מִיָּהָא [תודה לי על כל פנים], דְּכֵהָא גִּוְנָא [שבאופן זה שהם ראויים קצת למלאכה אפיה], הרי מעין מְלָאכְתּוּ הוּא, והרי הם מקבלים טומאה.

ביאור דעת רבי יהודה: שברי תנור אלו – אינם 'עושים מעין מלאכתם הראשונה'

וְרַבִּי יְהוּדָה [סובר, שאין זה נחשב מעין מלאכתו הראשונה], וכך הוא אומר: **לָא דְּמִי** [השימוש שמשמשים בשברי התנור אינם דומים לשימוש התנור], שהרי: **הָתָם** [שם, לגבי תנור רגיל] **הִסְקוּ מִבְּפָנִים**. אבל **הָכָא** [כאן, שברי התנור], **הִסְקוּ מִבְּחוּץ**.

ובפרט נוסף אין זה דומה לתנור רגיל, שהרי: **הָתָם** [שם לגבי תנור רגיל, אופים בו כשהוא] **מְעוּמָד**, [שהפת דבוקה בדופני התנור ועומדת].

הָכָא [כאן, לגבי שברי התנור], **לָאוּ מְעוּמָד** [אין אופים בו כשהוא מעומד, אלא שברי התנור מוטלים בשכיבה על גבי שוליו, כרעפים שהן שוכבות על רחבם].

וממילא אין זה נחשב שהם עושים מעין מלאכתם הראשונה, ואינם מקבלים טומאה.

כיסוי תנור שאין לו 'ידית'

שנינו בברייתא: העיד רבי יוסי משום רבי אליעזר בן יעקב: על שכרי תנור ישן, שניטלין בשבת, (כדעת רבי מאיר).

ועוד העיד רבי יוסי בשם רבי אליעזר בן יעקב: ועל כסוי [של תנור], שאינו צריך בית יד, [שאף אם אין לכיסוי ידית, מותר ליטלו מהתנור ולהחזירו. [בעניין זה נחלקו במשנה להלן (קכו), ושם מבואר טעם העניין].

אמר רבינא: כמאן מטלטלינן האידנא [כשיטת מי מטלטלים בזמן זה] כסוי דתנורי דמתא מחסיא [כיסויי תנורים בעיר 'מחסיא' דאין להם בית אחיזה, כמאן כרבי אליעזר בן יעקב.

משנה**דלעת ששואבים בה מים, ומחובר לה 'אבן' - אינה מוקצה**

האבן שבקירייה [דלעת יבשה חלולה, ששואבים בה מים, ומתוך שהדלעת קלה היא צפה במים, ונותנים בה אבן להכבידה],

אם ממלאין בה [בדלעת היבשה], ואינה [ואין האבן] נופלת [שהאבן קשורה היטב לדלעת], ממלאין בה [בדלעת, שאינה מוקצה, שהאבן נהפכת להיות חלק מהדלעת, לשאוב בה מים].

ואם לאו [אם האבן אינה קשורה טוב לדלעת, והיא נופלת כשממלאים בה], אין ממלאין בה, שהרי אבן זו היא מוקצה, שאינה חלק מהדלעת, שהרי אינה מחוברת אליה היטב, והדלעת נעשית בסיס לדבר האסור]. [עמוד ב]

טפיח ששואבים בו מים, וקשור אליו ענף של גפן - אינו מוקצה

זמורה [ענף של גפן] שהיא קשורה בטפיח [פך ששואבים בו מן הבור או מן המעין], ממלאין בה בשבת, [שהזמורה נעשית חלק מהפך ששואבים בו, והרי היא כלי].

לוח עץ שמשמש כ'פקק החלון', אם מותר להניחו ב'חלון' בשבת

[דעה א':] פקק החלון [לוח עץ, וכדומה, שמניחים אותו בחלון שבכותל, וכך 'סותמים' את החלון].

רבי אליעזר אומר: בזמן שהוא קשור ותלוי [שאינו נגרר בארץ, שה'פקק' קשור בחבל לכותל, והחבל לא ארוך, כך שה'פקק' - אינו מגיע לארץ] פוקקין בו - סותמים בו את החלון, כיון שה'פקק' מחובר לבניין בחבל - ואינו מונח על הארץ, הרי הוא חלון שכבר מחובר לבניין ומיועד לסותמו ולפתחו, ואין זה כמוסיף על הבניין.

ואם לאו [אם אין הפקק קשור ותלוי], אין פוקקין בו [שזה נראה כמוסיף על הבניין, שלוקח 'פקק' שאינו מחובר כלל לבניין, ומוסיפו על הבניין].

[דעה ב':] וחקמים אומרים: בין כך ובין כך, פוקקין בו.

גמרא

תַּנֵּן הֵתָם [שנינו שם, במשנה בהמשך המסכתא:] **אָבֵן שֶׁעַל פִּי הַחֲבִית, וְהוּצָרָךְ לִיטוּל מִן הַיֵּין שִׁבְחִית, מִטָּה** [מטה את החבית] **עַל צִדָּה, וְהִיא** [האבן] **נוֹפֶלֶת.**

ושם מבואר שאם היתה חבית זו בין חביות, שירא להטותה שם שלא תפול האבן על החבית שבצדה, מגביה את החבית, ומטה על צדה והאבן נופלת.

דעת רבה בשם רבי אמי: אבן שהניחוה על גבי חבית [בכונה] אינה נעשית כלי

ועל כך **אָמַר רַבָּה אָמַר רַבִּי אָמִי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן**: **לֹא שָׁנוּ** [שמותר לטלטל את החבית והאבן עליה] **אֶלָּא בְּשׁוּכָה** [האבן על החבית שלא במתכוין], וכיון שלא הניחה בכונה על החבית, אין החבית נעשית בסיס לדבר האסור.

אָבֵל בְּמִנִּיחָא [אם הניח את האבן על החבית בכונה], **נַעֲשֶׂה** [נעשית החבית] **בְּסִיס לְדָבָר הָאָסוּר**, ואסור לטלטל את החבית.

דעת רב יוסף בשם רבי אסי: אבן שהניחוה על גבי חבית [בכונה] נעשית כלי

וְרַב יוֹסֵף אָמַר רַבִּי אָסִי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: **לֹא שָׁנוּ** שצריך להטות את החבית ואסור ליטול את האבן ולפתוח את החבית כדרכה, **אֶלָּא בְּשׁוּכָה** [את האבן על החבית, שלא נתכוין לעשותה כלי], **אָבֵל בְּמִנִּיחָה** [את האבן בכונה] **נַעֲשֶׂה** [נעשית האבן] **בְּסִיס לְחֲבִית, וּמְגַלָּה אֶת הַחֲבִית כְּדִרְכָּה.**

שאלה על רבה: ממשנתינו משמע שבהנחת אבן ב'קרויה', האבן נעשית כלי

אָמַר רַבָּה: מוֹתְבִינָן אֲשַׁמְעִתִּין [הקשו על שמועתי שאמרתי שאף אם הניח את האבן בכונה על החבית, אין לאבן תורת 'כלי' ואסור לטלטלה], ממה ששנינו במשנתינו: **הָאָבֵן שֶׁבִּקְרוּיָהּ, אִם מְמַלְאִין בָּהּ, וְאִינָהּ נוֹפֶלֶת, מְמַלְאִין בָּהּ, הִרִי שְׁכִיּוֹן שֶׁהִנִּחוּ אֶת הָאָבֵן עַל הַקְרוּיָהּ, הִרִי הִיא מְקַבֶּלֶת 'תּוֹרַת כְּלִי', וּמִדּוּעַ בַּחֲבִית אֵין הָאָבֵן נַעֲשִׂית כְּלִי כִּשְׁהִנִּחוּהָ ב'כונה' עַל הַחֲבִית.**

תשובה: במשנה מדובר שקשר את האבן, ולכן היא נעשית כלי

וְלֹא הִיא [ואין זה קושיא], שהרי יש לחלק בין משנתינו לדין אבן שהניחוה על החבית, שהרי: **הֵתָם** [שם, במשנתנו]: **כִּיּוֹן דְּהִדְקָה** [כיון שקשר את האבן היטב] **שְׁוִיָּא דְּפָן קְרוּיָהּ** [הרי עשה את האבן לדופן של הדלעת, והרי היא חלק ממנה]. אבל בחבית שרק הניח את האבן עליה, אין האבן נעשית לכלי.

שאלה על רב יוסף: במשנתינו משמע שאין האבן נעשית כלי אלא אם כן קושרה ל'קרויה'

אָמַר רַב יוֹסֵף: וּמוֹתְבִינָן אֲשַׁמְעִתִּין [הקשו על שמועתי שאמרתי שאם הניחו את האבן בכונה על החבית, יש לאבן תורת 'כלי'], ממה ששנינו במשנתינו: **אִם לָאו** [אם האבן לא קושרה היטב לדלעת, והיא נופלת], **אֵין מְמַלְאִין בָּהּ, שֶׁהָאָבֵן הִיא מוֹקְצָה, וְאֵין לָהּ תּוֹרַת כְּלִי, הִרִי מוֹכַח שֶׁבִּהְנַחַת אָבֵן עַל כְּלִי, אֵין הָאָבֵן נַעֲשִׂית ל'כלי'.**

תשובה: במשנתינו, אם לא קושר את האבן, היא נופלת, וממילא כשאנו קושרה הוא מוכיח שאינו צריך את האבן, ואין לה חשיבות כלי

וְלֹא הָיָא [אין זה קושיא], הָתָם [שם, במשנתינו] כִּיּוֹן דְּלֹא הִדְקָה - כיון שלא קשר את האבן לדלדעת, ובלא קשירה אינה ראויה למלאות בה, ואינה מועילה לו באופן זה לשאוב מים ב'קרויה', שהרי היא נופלת, בְּטוּלָה [הרי ביטל בזה את האבן מתורת כלי], שהרי כשקשר את האבן באופן זה גילה דעתו שאין האבן חשובה לו. אבל בכיסוי חבית, בהנחת האבן בעלמא, האבן נעשית לכלי, שאין האבן נופלת מהחבית בלא קשירה.

יסוד מחלוקת רבי אמי ורבי אסי: אם צריך 'מעשה' כדי שיהיה לאבן 'תורת כלי'

מבררת הגמרא: בְּמֵאֵי קָמְפִלְגִי [במה נחלקו רבה בשם רב אמי, ורב יוסף בשם רב אסי], מבארת הגמרא: מָר (רבה בשם רבי אמי) סָבַר, בְּעֵינֵי מַעֲשֶׂה, ולכן על ידי הנחת אבן על החבית, אינה נעשית בזה 'כלי'. וְמָר (רב יוסף בשם רב אסי) סָבַר, לֹא בְּעֵינֵי מַעֲשֶׂה, ולכן על ידי הנחת אבן על החבית, הרי היא נעשית בזה כלי.

במחלוקת זו נחלקו רבי אמי ורבי אסי [בביאור דעתו של רבי] לגבי ערימת אבנים שעמדה לבניין, אם צריך 'מעשה' כדי שיהיה להם תורת כלי, או שאף על ידי שמסדרים אותם כדי להשתמש בהם, אינם מוקצה

וְאֶזְדוּ לְטַעְמֵיהוּ [ורבי אמי ורבי אסי הולכים בזה לשיטתם, שנחלקו בעניין זה כדלהלן]: דְּכִי אָתָא [שכאשר בא] רַב דִּימִי [מארץ ישראל] אָמַר [בשם] רַבִּי חֲנִינָא, וְאָמַרִי לֵה [שרב דמי] אָמַר [זאת בשם] רַבִּי יִרְאָה, אָמַר רַבִּי חֲנִינָא: פַּעַם אַחַת הֶלֶךְ רַבִּי לְמָקוֹם אַחֵד, וּמָצָא נִדְבָךְ שֶׁל אֲבָנִים [אבנים סדורות ומיועדות לבנין], וְאָמַר [רבי] לְתַלְמִידָיו: צֵאוּ וְחֻשְׁבוּ, כְּדִי שְׁנַשְׁבַּ עֲלֵיהֶן לְמַחֵר. וְלֹא הֶצְרִיכֵן רַבִּי לְמַעֲשֶׂה, הרי שלדעת רבי על ידי במחשבה בעלמא להשתמש באבנים, אינם מוקצה.

ועל כך חלק רבי יוחנן ואמר, הֶצְרִיכֵן רַבִּי לְמַעֲשֶׂה.

ונחלקו רבי אמי ורבי אסי בביאור דברי רבי יוחנן, מֵאֵי אָמַר לָהּ - איזה מעשה אמר להם רבי שיעשו,

רַבִּי אָמִי אָמַר: צֵאוּ, וְלִמְדוּם [צאו וסדרו אותם והושיבו], אָמַר לָהּ, כיון שאבנים אלו גם לאחר שמסדרים אותם נשארים מוקצה, שאין להם תורת כלי בהנחה בעלמא, ולכן אמר להם רבי, שיסדרו כדי שלא יצטרך לנגוע בהם בשבת, ויוכלו לשבת עליהם בלא להזיזם (ומותר לשבת על מוקצה).

רַבִּי אָסִי אָמַר צֵאוּ וְשִׁפְשְׁפוּם [מן הטיט שיהיו ראויות לשבת עליהם] אָמַר לָהּ, והרי במעשה זה יש לאבנים 'תורת כלי', ואינם מוקצה, ובשבת יוכלו להזיזם ולסדרם.

הרי שלרבי אמי, סידור האבנים, אינו מועיל שהאבנים לא יהיו מוקצה, [וכמבואר בשיטתו לגבי הנחת אבן על חבית שאין זה מועיל שהאבן לא תהיה מוקצה], מפני שאינו 'מעשה'.

ולרב אסי, על ידי סידור האבנים, יש להם 'תורת כלי' ואינם מוקצה [וכמבואר בשיטתו לגבי הנחת אבן על חבית שזה מועיל שהאבן לא תהיה מוקצה, ואין צריך 'מעשה'].

דעות נוספות במעשה של רבי – אם הכנה בלא 'מעשה', מועילה למוקצה מחמת חסרון כיס

אָמַר רַבִּי יוֹסִי בֶּן זְאֵוֹל אָמַר: סָאָר שֶׁל קוֹרוֹת הָיָה [מה שרבי אמר לתלמידיו לחשוב עליהם או להכנינם לשימוש, לא היה זה 'אבנים', אלא קורות חדשים שמסדרים אותם לבניין, כדי שלא יתעקמו].

וְרַבִּי יוֹחָנָן בֶּן זְאֵוֹל אָמַר: גָּשׁוּשׁ שֶׁל סְפִינָה הָיָה [עץ ארוך שמגששים בו המים לפני הספינה, לידע שהספינה בעומק הים שתוכל ספינה להלך שם].

מֵאֵן דָּאָמַר גָּשׁוּשׁ [מי שסובר שהיה זה 'עץ' של ספינה], ומועיל בה מחשבה או הכנה לשימוש, כָּל שֶׁכֶּן סָאָר - שעל ערימה של קורות פחות מקפידים, וכל שכן שמועילה בה מחשבה.

וּמֵאֵן דָּאָמַר סָאָר [מי שסובר שהיה זה 'ערימה של קורות'], אָבָל גָּשׁוּשׁ קָפִיד עָלָה, שלא יתעקם, ומייחד לו מקום, ומקצה אותו בידים, ואפילו לרבי שמעון אסור לטלטלו, שבמוקצה מחמת חסרון כיס אפילו רבי שמעון מודה, ובכזה מוקצה לא מועיל הכנתו בלא מעשה.

שנינו במשנה: זְמוּרָה [ענף של גפן] שְׁהִיא קְשׁוּרָה כו' [בטפח - פך ששואבים בו מן הבור או מן המעיין], ממלאין בה בשבת, [שהזמורה נעשית חלק מהפך ששואבים בו, והרי היא כלי].

כירוד: במשנתנו מבואר שהיתר שימוש בזמורה הוא רק אם עשה מעשה לייחודה לשימוש, האם זה דלא כרשב"ג שמתיר בייחוד בלא מעשה

מהמשנה מבואר: קְשׁוּרָה, אֵין [כן, מותר לטלטל את הזמורה]. אבל אם לא קְשׁוּרָה, לֹא הותר לטלטל את הזמורה. ואפילו אם יש עקמומית בראש הזמורה כעין 'מזלג', שראוי לתלות בה 'טפח' ולמלאות בה וחישב עליה, כל שלא קשרה - הרי היא מוקצה.

מבררת הגמרא: לִימָא מְתַנִּיתִין [נאמר שמשנתנו שמבואר בה שבלא 'מעשה', הזמורה היא מוקצה, היא] דְּלֹא פְּרָבֵן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל,

דְּתַנִּיא: חֲרִיטִית שֶׁל דָּקֵל שְׁגָדְרִין לְעֵצִים [שחתכן להיסקן], וְנִמְלֵךְ עָלֶיהָ לִישִׁיבָה, צָרִיךְ לְקַשֵּׁר [אותם מערב שבת], שצריך 'מעשה' כדי שיהיה להם תורת כלי, ולא יהיו מוקצה.

רָבֵן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמַר: אֵין צָרִיךְ לְקַשֵּׁר, שלא צריך 'מעשה' כדי שיהיה להם תורת כלי.

ביאור א': משנתנו מדברת על זמורה מחוברת לקרקע, ובזה גם לרשב"ג צריך ייחוד במעשה

אָמַר רַב שֵׁשֶׁת: אָפִילוּ תִּמָּא [אפילו אם תאמר שמשנתנו היא כדעת] רָבֵן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל, הֵכָא בְּמֵאֵי עֲסָקִינָן [כאן, במשנה במה מדובר], בְּמַחְבֶּרֶת בְּאֵבִיָּה [שהזמורה מחוברת בגפן], ובאופן זה גם רשב"ג מודה שבלא 'מעשה' הזמורה מוקצה.

[שואלת הגמרא:] אֵי הָכִי [אם מדובר שהזמורה מחוברת], קָא מְשַׁתְּמֵשׁ [נמצא שהוא משתמש] בְּמַחְבֶּרֶת לְקַרְקַע, [אפילו אם קשר את הזמורה מבעוד יום, יהיה אסור להשתמש בה, שהרי אסור להשתמש במחובר לקרקע].

[עונה הגמרא:] מדובר שמשתמש בזמורה לְמִטָּה מְשַׁלְשָׁה טפחים, סמוך לקרקע, וכגון שרוצה לשאוב בה ממעין שאינו עמוק (ומספיק לו זמורה באורך פחות מג' טפחים

לקושרה לפך ששואב בו), ומותר להשתמש באילן מחובר, בחלק האילן שהוא פחות מג' טפחים מהקרקע.

ביאור ב': מה שהמשנה מצריכה שיקשור את הזמורה, אין זה מצד מוקצה, אלא כדי שלא 'יתקן' את הזמורה בשבת

[תשובה ב':] **רַב אֲשִׁי אָמַר: אֶפִּילוּ תִּימָא** [אפילו אם תאמר שמשנתינו מדברת] **בְּתִלוּשָׁה** [בזמורה תלושה], ולדעת רשב"ג אין צריך מעשה כדי לייחד דבר ל'כלי', אעפ"כ הצריכה המשנה לקשור את הזמורה מבעוד יום, **גְּזֵרָה שְׁמָא יִקְטֹם** - שמא למחר תהיה לו הזמורה ארוכה ויקטמנה, מתוך שהיא רכה ונוחה לקטום, ונמצא עושה כלי, וחייב משום מכה בפטיש, ולכן הצריכו שיקשור ויכין את הזמורה כראוי מבעוד יום.

(חשש זה לא שייך בחירות [ענפי דקל קשים] שמיועדים לישיבה, שאינם רכים ונוחים לקטום, ולכן לא חששו שיתקנם בשבת. ומצד מוקצה, כאמור דעת רשב"ג שדי במחשבה בעלמא שיהיה להם 'תורת כלי').

שנינו במשנה: **פֶּקֶק הַחֲלוֹן בּוֹ** [לוח עץ, וכדומה, שמניחים אותו בחלון שבכותל, וכך 'סותמים' את החלון, רבי אליעזר אומר: בזמן שהוא קשור ותלוי פוקקין בו. ואם לאו, אין פוקקין בו. וחכמים אומרים בין כך ובין כך פוקקין בו].

ביאור המחלוקת: אם מותר להוסיף על אהל עראי

אָמַר רַבָּה בַּר בַּר חֲנָה אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: הַכֹּל מוֹדִים שְׂאִין עוֹשִׂין אֶהָל עֲרָאִי בְּתַחֲלִילָה בְּיוֹם טוֹב וְאִין צְרִיף לְיֹמֵר בְּשַׁבָּת - אסור לפרוס מחצלת על ארבע מחיצות או על ארבע עמודים להיות צל לאהל מן החמה, ואף שאין מניח את המחצלת שתהיה קבועה שם, אלא באופן עראי. וכל זה לגבי גג, אבל לגבי 'מחיצה', מותר לבנות מחיצת עראי, ואסור לבנות מחיצת קבע. **לֹא נִחְלְקוּ אֶלָּא לְהוֹסִיף**, כגון שהיתה מחצלת על העמודים, אלא שהמחצלת היתה מגולגלת, ולמחר פושטה,

שְׂרַבִּי אֱלִיעֶזֶר אָמַר: אִין מוֹסִיפִין בְּיוֹם טוֹב, וְאִין צְרִיף לְיֹמֵר בְּשַׁבָּת, ולכן אמר רבי אליעזר שאסור לסתום את החלון ב'פקק החלון', שהוא כמוסיף 'מחיצה' על בניין קבע, אלא אם כן החלון קשור ותלוי, שאזי הוא כבר חלק מהבנין, ואין זה כמוסיף על הבניין.

וְחֻכְמִים אֹמְרִים: מוֹסִיפִין בְּשַׁבָּת, וְאִין צְרִיף לְיֹמֵר בְּיוֹם טוֹב, ולכן אומרים חכמים שמותר לסתום את החלון אף שאינו תלוי [או אף כשאינו קשור, כמבואר בגמרא להלן], שמותר להוסיף 'מחיצה' על בניין קבע.

וְחֻכְמִים אֹמְרִים בֵּין כֶּךָ וּבֵין כֶּךָ פּוֹקְקִין בּוֹ. מֵאִי בֵּין כֶּךָ וּבֵין כֶּךָ. אָמַר רַבִּי אֲבָא אָמַר רַב כְּהֲנָנִי [יתבאר בדף הבא].

עין משפט
ור מצוד

۱۱۷-

הרואה (ע"ר קנח).
הדרן עקל כל הבלים
מזמני האורחים. שומן
למלל ואין מקום להסב,
וממני בטול בהמ"ד. שאין
תלמידיהם מקום ליבם (ב"ר
אבא). ולא את הלוקח ולא
את ההורדל. מעטלען שבנים,
שאינם ראויים היום, לא זה
לכל ולא זה לעשות. ק"פ מין
קטניות ואינן ראויין למאכל
בשהו מן ואשליש לעשות
(ב"מ ק"ג).

[illegible]

תחילה, ולא בתבואה צבורה, לא את ה

קבו:

וְכִי יִשְׁמַחְתָּ שְׂכָרְךָ מִקֶּדְשׁוֹ וְהִטְוִי לָךְ
 שֵׁשׁ לֶחֶם בֵּית אֲחִיוֹ
 רַב יִהְיֶה בְּרֵי שִׁילָא
 וְיִחַן וְהוּא שֵׁשׁ תוֹרַר
 הָכָא גַּמִּי דְאִיבֵי תוֹרַר
 רַבְּשִׁי תוֹרַת לֵי עֲלִי
 שְׂכָרְךָ שְׁנָדָר לֵשׁ עֲלִי
 צִדִּיק לִקְשֵׁר רַבְּשִׁי
 רַבִּי יוֹחָנָן סְבִירָא לִי
 עֲלִיהּ בְּחָדָא דְרִישׁ רַב
 דְּרִישׁ גְּלוּתָא הִלְכָּהּ
 עֲמֵרִם וּמְבִרְחִיהּ לֵי
 וְקִשְׁרִין בִּשְׁבַת א"ל
 סְתָמָא גַּנְרָה
 וְאִפִּי רַבִּי מַעֲשֵׂה בֵּר
 כְּהִלִּים שֵׁשׁ לֶחֶם בֵּר
 א"ר יוֹסִי בִּד"א אֲבִיבִים
 כְּהִלִּים בֵּין קָד וּבֵין
 גַּמִּי אֲמַר רַב יִהְיֶה בְּרֵי
 וְיִחַן וְהוּא שֵׁשׁ תוֹרַר
 קִרְקָעוּת אִם יֵשׁ לָהּ בֵּין

בכיסוי תנור מר מד
ומר מדמי ליד

הדרן עלך
מפנין ^(ס"ד) אפילו אר
ברזן ושל

שניטלה תרומתו ומע
והתורמוס היבש מפנ
הנדל לנזק הנדל

[illegible]

ישינן לטרחא דשבת: אזל לא אהא
טהורה דחזי לזהמת כהן (אזל תרומה
פ. לב) שאת רנה רבו מריצה לפני רבו

הנה תמאה וקדשים תמאין ביום טוב
 וקדשים ביום טוב: (א) **לח**. מין קטניות
 ששומרים האכלן רבים ויכולים לה
 רגנמור לא קאן רימלמח ויגומות
 ואל לא אס האולר. שלא יגמור
 הסתפק ממנו כבר למאכלו לא למאכל
 שלמלן ללחמם ולכסמם. כ' סליני בכסוי כר
 קטניות התבואה כסויה, פיקוס, משיש וזר הבתן ס'
 ויודיה אס' דאית לה' מוקטב, וכו' וספר תרמ"ד
 ויודר וזנא כס' שיהר תבואה אכורו לח' ס' יודי
 כס' בכסוי וזלס' כס' בכסוי וזלס' כס' בכסוי

וַיִּסְמְלוּ נִשְׁבָּת וְאָמֵר
 מִיָּד רַב אִם אָמֵר רַב
 כָּל עֵלְיוֹ וְכִי תִימָא
 תִּלְתָּ עֵלְיוֹ וְכִי בְנִי
 וְהִתְנַחֵם ⁶ הַחֲיוּת ⁷
 וְנִמְלֵךְ עֵלְיוֹ לִישִׁיבָה
 וְשׁוּר אֵין צִרְךָ לְקִשְׁרֵךְ
 וְכוּתִיב בְּפִתְחָא וּפְלִג
 יִצְחָק נִחָא אֲפֻתָּא
 רַבִּי אֲלִיעֶזֶר מַתִּיב
 וְדָגוּ שְׁפֻקָּתָא וּמוֹרְדָּן
 מָא עֲדִיתִּי מִשּׁוּם
 גִּדְרָה נְמִי תִסְמָא אֵין
מִתְנָה ⁸ (כָּל) כִּיֹּסִי
 אֲחֵיהּ נִימְלֵךְ שִׁבְשֵׁת
 קִרְקֻעוֹת אַבְל בְּכִיסִי
 כִּךְ נִימְלֵךְ נִשְׁבָּת:
 כִּי שִׁילָא אֵין אִם אֵין
 כָּל עֵלְיוֹ רַבִּי דְכָּ"ע כְּסִי
 כִּי תֵאָחֵז אֵין לֹא
 כִּי לֵהבֵית אֲחֵיהּ כִּי
 וְנִימְלָה מִ"ס גִּוְרִין
 אֲחֵיהּ אֵין פְּלִיג
 כִּי לֵהבֵית כִּיֹּסִי קִרְקֻעֵךְ
 לְכִיסִי לֵהבֵית:

בע וחמש קופות של
בואה מפני האורחים

אכל לא את האוצר
ורומא ומעשר דאשון
שר שני וקדש שפדו
שהוא מאכל "לעוים"
לא את מעשר [אשון]
ולא את מעשר שני
[את הלוקח ולא את
גמלאל "מחר בלוק
בין חבילי קש וחבילי
אבן התנין למאכל
אדם לאו אי משלשין
חמש מפני ארבע
סדרא ארבע מחמש
קמז מאוצר קמן] וחמש
נבל לא את האוצר
תחלה ומני רבי
ממר ארבע וחמש
כדאמרי

דעתן (לעיל דף כג:) ואין מדלג
מאין ראוי חי אפילו לזהמה

אם תחזיקו בקרקע, ר' יוסי לא
 יאמר אקשנין על משנתו, השתחו
 אחר דברים (ג'א: ודבריו) שפטים הן
 תנא כהני מלכותא ד[מ]ר[ט]ט[ח]ין (ג'א: ד'
 ומה דהילכתא כוחיה.

1999, 2000, 2001, 2002, 2003, 2004, 2005, 2006, 2007, 2008, 2009, 2010, 2011, 2012, 2013, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019, 2020, 2021, 2022, 2023, 2024, 2025, 2026, 2027, 2028, 2029, 2030, 2031, 2032, 2033, 2034, 2035, 2036, 2037, 2038, 2039, 2040, 2041, 2042, 2043, 2044, 2045, 2046, 2047, 2048, 2049, 2050, 2051, 2052, 2053, 2054, 2055, 2056, 2057, 2058, 2059, 2060, 2061, 2062, 2063, 2064, 2065, 2066, 2067, 2068, 2069, 2070, 2071, 2072, 2073, 2074, 2075, 2076, 2077, 2078, 2079, 2080, 2081, 2082, 2083, 2084, 2085, 2086, 2087, 2088, 2089, 2090, 2091, 2092, 2093, 2094, 2095, 2096, 2097, 2098, 2099, 2100, 2101, 2102, 2103, 2104, 2105, 2106, 2107, 2108, 2109, 2110, 2111, 2112, 2113, 2114, 2115, 2116, 2117, 2118, 2119, 2120, 2121, 2122, 2123, 2124, 2125, 2126, 2127, 2128, 2129, 2130, 2131, 2132, 2133, 2134, 2135, 2136, 2137, 2138, 2139, 2140, 2141, 2142, 2143, 2144, 2145, 2146, 2147, 2148, 2149, 2150, 2151, 2152, 2153, 2154, 2155, 2156, 2157, 2158, 2159, 2160, 2161, 2162, 2163, 2164, 2165, 2166, 2167, 2168, 2169, 2170, 2171, 2172, 2173, 2174, 2175, 2176, 2177, 2178, 2179, 2180, 2181, 2182, 2183, 2184, 2185, 2186, 2187, 2188, 2189, 2190, 2191, 2192, 2193, 2194, 2195, 2196, 2197, 2198, 2199, 2200, 2201, 2202, 2203, 2204, 2205, 2206, 2207, 2208, 2209, 2210, 2211, 2212, 2213, 2214, 2215, 2216, 2217, 2218, 2219, 2220, 2221, 2222, 2223, 2224, 2225, 2226, 2227, 2228, 2229, 2230, 2231, 2232, 2233, 2234, 2235, 2236, 2237, 2238, 2239, 2240, 2241, 2242, 2243, 2244, 2245, 2246, 2247, 2248, 2249, 2250, 2251, 2252, 2253, 2254, 2255, 2256, 2257, 2258, 2259, 2260, 2261, 2262, 2263, 2264, 2265, 2266, 2267, 2268, 2269, 2270, 2271, 2272, 2273, 2274, 2275, 2276, 2277, 2278, 2279, 2280, 2281, 2282, 2283, 2284, 2285, 2286, 2287, 2288, 2289, 2290, 2291, 2292, 2293, 2294, 2295, 2296, 2297, 2298, 2299, 2300, 2301, 2302, 2303, 2304, 2305, 2306, 2307, 2308, 2309, 2310, 2311, 2312, 2313, 2314, 2315, 2316, 2317, 2318, 2319, 2320, 2321, 2322, 2323, 2324, 2325, 2326, 2327, 2328, 2329, 2330, 2331, 2332, 2333, 2334, 2335, 2336, 2337, 2338, 2339, 2340, 2341, 2342, 2343, 2344, 2345, 2346, 2347, 2348, 2349, 2350, 2351, 2352, 2353, 2354, 2355, 2356, 2357, 2358, 2359, 2360, 2361, 2362, 2363, 2364, 2365, 2366, 2367, 2368, 2369, 2370, 2371, 2372, 2373, 2374, 2375, 2376, 2377, 2378, 2379, 2380, 2381, 2382, 2383, 2384, 2385, 2386, 2387, 2388, 2389, 2390, 2391, 2392, 2393, 2394, 2395, 2396, 2397, 2398, 2399, 2400, 2401, 2402, 2403, 2404, 2405, 2406, 2407, 2408, 2409, 2410, 2411, 2412, 2413, 2414, 2415, 2416, 2417, 2418, 2419, 2420, 2421, 2422, 2423, 2424, 2425, 2426, 2427, 2428, 2429, 2430, 2431, 2432, 2433, 2434, 2435, 2436, 2437, 2438, 2439, 2440, 2441, 2442, 2443, 2444, 2445, 2446, 2447, 2448, 2449, 2450, 2451, 2452, 2453, 2454, 2455, 2456, 2457, 2458, 2459, 2460, 2461, 2462, 2463, 2464, 2465, 2466, 2467, 2468, 2469, 2470, 2471, 2472, 2473, 2474, 2475, 2476, 2477, 2478, 2479, 2480, 2481, 2482, 2483, 2484, 2485, 2486, 2487, 2488, 2489, 2490, 2491, 2492, 2493, 2494, 2495, 2496, 2497, 2498, 2499, 2500, 2501, 2502, 2503, 2504, 2505, 2506, 2507, 2508, 2509, 2510, 2511, 2512, 2513, 2514, 2515, 2516, 2517, 2518, 2519, 2520, 2521, 2522, 2523, 2524, 2525, 2526, 2527, 2528, 2529, 2530, 2531, 2532, 2533, 2534, 2535, 2536, 2537, 2538, 2539, 2540, 2541, 2542, 2543, 2544, 2545, 2546, 2547, 2548, 2549, 2550, 2551, 2552, 2553, 2554, 2555, 2556, 2557, 2558, 2559, 2560, 2561, 2562, 2563, 2564, 2565, 2566, 2567, 2568, 2569, 2570, 2571, 2572, 2573, 2574, 2575, 2576, 2577, 2578, 2579, 2580, 2581, 2582, 2583, 2584, 2585, 2586, 2587, 2588, 2589, 2590, 2591, 2592, 2593, 2594, 2595, 2596, 2597, 2598, 2599, 2600, 2601, 2602, 2603, 2604, 2605, 2606, 2607, 2608, 2609, 2610, 2611, 2612, 2613, 2614, 2615, 2616, 2617, 2618, 2619, 2620, 2621, 2622, 2623, 2624, 2625, 2626, 2627, 2628, 2629, 2630, 2631, 2632, 2633, 2634, 2635, 2636, 2637, 2638, 2639, 2640, 2641, 2642, 2643, 2644, 2645, 2646, 2647, 2648, 2649, 2650, 2651, 2652, 2653, 2654, 2655, 2656, 2657, 2658, 2659, 2660, 2661, 2662, 2663, 2664, 2665, 2666, 2667, 2668, 2669, 2670, 2671, 2672, 2673, 2674, 2675, 2676, 2677, 2678, 2679, 2680, 26

[illegible]

(f) רש"י ד"ס ס' ס'

[illegible]

ומענין ליה דבעי תור

[illegible]

יחידאי דנגר הנגרר] דהר

חלוקן]. והכ"א בין כ
בין כך פוקקין בו. כ
סווי הבלים שישל
ית אחיה ניטלן בשב
ר יוסי בד"א בכס
רקעות וכו'. א"ר יהוד
ר שילא א"ר אסי א
חנן הורא שיש תור
לעילן. ואומנין תור
למא בכסוי קרקעות א
ש להן בית אחיה ש
אי לא אסיר לטלטל
גון כסוי הבארות וכו
רות וכיוצא בהן. כסו

לם, כגון כדות ופיטסי
י פרק כל הבלי
מאוצר גדול, ומאי אב
יה, שאין מתחילין באוצ
שמואל דמוקים למתנית

שבת דף קכו

יום שישי יח תמוז תש"פ

שנינו במשנה: פקק החלון, רבי אליעזר אומר: בזמן שהוא קשור ותלוי פוקקין בו. ואם לאו, אין פוקקין בו. וְחֲכָמִים אוֹמְרִים: בֵּין כֶּף וּבֵין כֶּף פּוֹקְקִין בּוֹ.

מבררת הגמרא: מַאי בֵּין כֶּף וּבֵין כֶּף?

רב כהנא: חכמים מתירים להשתמש בפקק החלון בין אם הוא קשור בין אם אינו קשור. (ולרבי אליעזר רק אם הוא קשור)

אָמַר רַבִּי אֲבָא אָמַר רַב כְּהֵנָּא: (דף קכו) בֵּין קָשׁוּר, בֵּין שְׂאִינוּ קָשׁוּר, וְהוּא שְׂמַתָּקָן - וְהוּא שִׁיְהִיָּה מוֹכֵן מֵאֲתָמוּל לַכֶּךְ.

שליטת רבי אלעזר אין פוקקין בו אלא אם הוא קשור, שאם אינו קשור כלל, הרי זה בונה ממש, שלוקח לוח עץ (וכדומה) שאינו חלק מהבניין, ומניח אותו לסתום את החלון. ולחכמים אין זה בונה, שכיון שהוא מוכן מבעוד יום ל'חלון' אין זה בונה.

שאלה: מדוע אין אומרים שחכמים מתירים רק אם הפקק קשור, בין אם הוא תלוי ובין אם הוא נגרר על הארץ. (ולרבי אליעזר רק אם הוא תלוי)

אָמַר לֵה רַבִּי יִרְמְיָה: [למה אתה מבאר בשיטת חכמים לקולא, שמותר לסתום חלון בלוח עץ (וכדומה) אף שאינו קשור],

וְלִימָא מִר [וויאמר מר] ששיטת חכמים שסותמים בו את החלון: בֵּין [אם הוא] תְּלוּי וּבֵין שְׂאִינוּ תְּלוּי, וְהוּא שְׂקָשׁוּר,

כלומר: לשיטת רבי אליעזר אין פוקקים בו את החלון בו אלא אם כן הוא גם קשור וגם תלוי, שאם אינו תלוי אלא נגרר על הריצפה, הרי זה נראה כבונה, ואסור מדרבנן.

ולחכמים פוקקין בו בין אם הוא תלוי ובין אם אינו תלוי, ובלבד שיהיה קשור. אבל אם אינו קשור כלל, גם לחכמים אין פוקקין בו, שזה בונה ממש, שלוקח לוח עץ וכדומה שאינו חלק מהבניין, ומחבר אותו לבניין.

[ראיה שנחלקו רק ב'קשור' שאינו תלוי, ממה שלמד רבי יוחנן ממשנתנו ל'נגר הנגרר' שנחלקו בקשור שאינו תלוי]

דְּאָמַר רַבֵּה בַר בַּר כְּהֵנָּה אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: כְּמַחְלֶקֶת כָּאֵן [כמו שכאן לגבי פקק החלון, נחלקו אם מותר להניחו בשבת בחלון, כאשר הוא קשור ואינו תלוי], כֶּךְ מַחְלֶקֶת בִּנְגֵר הַנִּגְרֵר, שגם שם נחלקו בדינו כשהוא קשור ואינו תלוי, כדלהלן:

[דעת תנא קמא, נגר קשור ואינו תלוי – אין נועלים בו (מלבד במקדש) – כרכי אליעזר שאוסר להשתמש בפקק החלון שהוא קשור ולא תלוי]

דְּתַנֵּן, נִגְר [יתד (מוט מברזל) שתוקעים בחור שבמפתן ונועלין בו את הדלת] הַנִּגְרֵר [שקשור בדלת, אלא שראשו נגרר לארץ],

נוֹעֲלִין בּוֹ בַּמִּקְדָּשׁ - שאין בזה איסור תורה, שאין זה בונה, כיון שהוא קשור לדלת, והרי

הוא מיוחד ועומד לכך. וכבר נבנה בנין זה מבעוד יום. (ואף שמדרבנן אסרוהו, כדלהלן, אין שבות - איסורים דרבנן במקדש).

אָבֵל לֹא בְּמִדְיָנָה - בשאר מקומות חוץ מבמקדש אסרו חכמים לנעול ב'נגר', מפני שהוא נראה כבונה, שלוקח ברזל שנגרר על הארץ ומכניס אותו לחור שבמפתח.

וְהַמָּנָח [יתד] שאינו קשור כלל, אלא כשהוא שומטו מן החור מניחו על גבי קרקע]. **כָּאֵן וְכָאֵן אָסוּר**, הלכך, כשתוקעו בשבת - בונה הוא, ואיסורא דאורייתא הוא, אף במקדש.

[דעת רבי יהודה, נגר קשור ואינו תלוי, נועלים בו (ורק אם אינו קשור ואינו תלוי, אין נועלים בו במדינה. ובמקדש נועלים בו). כחכמים שמתירים להשתמש בפקק החלון קשור ואינו תלוי]

רבי יהודה אומר: - המנח - שאינו קשור, אלא מונח על הארץ, בְּמִקְדָּשׁ, מותר להשתמש בו, כיון שמתוקן מאתמול להכי, לאו בונה הוא, וְהַנֶּגֶר - שהוא קשור, אבל לא תלוי בְּמִדְיָנָה.

[ברייטא שמכואר בה דעת תנא קמא, נגר קשור ואינו תלוי - אין נועלים בו (מלבד במקדש)]

וְתַנְיָא, אֵיזְהוּ נֶגֶר הַנֶּגֶר שְׁנוּעֵלִין בּוֹ בְּמִקְדָּשׁ אָבֵל לֹא בְּמִדְיָנָה, כָּל שֶׁקָּשׁוּר, וְתַלְוִי [ראשו העליון]. **וְרֵאשׁוֹ** [התחתון] מְגִיעַ לָאָרֶץ.

[המשך הברייטא, דעת רבי יהודה, נגר קשור ואינו תלוי, נועלים בו (ורק אם אינו קשור ואינו תלוי, אין נועלים בו במדינה. ובמקדש נועלים בו)]

רבי יהודה אומר: - זה אף בְּמִדְיָנָה מותר, אֵלָּא אֵיזְהוּ שְׁבִמְדִינָה אָסוּר: כֹּל שֶׁאֵינוֹ לֹא קָשׁוּר וְלֹא תַלְוִי, וְשׁוּמְטוֹ וּמְנִיחוֹ בְּקֶרֶן זְוִית.

[דעת תנא קמא, כרבי אליעזר שאין מניחים בכנין דבר קשור ולא תלוי. דעת רבי יהודה, כחכמים שמוותר להניח בכנין דבר קשור ולא תלוי]

אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻעַ בֶּר אָבָא מְשַׁמָּה דְּעוּלָא: מֵאֵן תִּנָּא נֶגֶר הַנֶּגֶר [מי הוא תנא קמא, שסובר שאין לנעול בנגר קשור ולא תלוי], **רַבִּי אֱלִיעֶזֶר הִיא**, שאומר לגבי פקק החלון, שאין מניחים אותו אלא אם כן הוא גם קשור וגם תלוי.

ורבי יהודה שאומר שמוותר לנעול בנגר קשור ולא תלוי, הוא כדעת חכמים שמוותר להניח פקק החלון, שהוא רק קשור אף שאינו תלוי,

הרי מוכח שלכולי עלמא (ואף לחכמים) אין מניחים בבנין דבר שאינו קשור, ורק נחלקו אם צריך שיהיה גם כן תלוי,

תשובה: רב כהנא, סובר שדעת חכמים כרשב"ג שמתירים להניח בכנין דבר שאינו קשור ואינו תלוי

אָמַר לֵיהּ רַבִּי אבָא: אֲנִי דָאֲמַרִי [מה שאמרתי בשם רב כהנא שלדעת חכמים מותר 'לפקוק' את החלון, ב'פקק' שאינו קשור ואינו תלוי], **הוא: כִּי הֵאֵי תִנָּא** [כדעת רשב"ג סובר שמוותר לנעול בנגר קשור ואינו תלוי, ובלבד שיהא 'מוכן' בהזמנה בעלמא, להשתמש בו בנגר].

וְתַנְיָא, קָנָה שֶׁהִתְקִינוּ בְּעַל הַבֵּית לְהִיטּוֹת פּוֹתֵחַ וְנוֹעֵל בּוֹ [להשתמש בו כמנעול], **בְּזִמְן שֶׁקָּשׁוּר וְתַלְוִי בְּפִתַּח, פּוֹתֵחַ וְנוֹעֵל בּוֹ. אֵין קָשׁוּר וְתַלְוִי, אֵין פּוֹתֵחַ וְנוֹעֵל בּוֹ.**

רבן שמעון בן גמליאל אומר: מתוקן אף על פי שאינו קשור.

וכן ביארתי בדעת חכמים במשנתנו שפקק החלון פוקקים בו, בין קשור ובין שאינו קשור, ובלבד שיהא מוכן ועומד לשימוש זה.

רבי יוחנן: הלכה כרשב"ג, מותר להניח בבניין דבר שאינו קשור ואינו תלוי

אמר רב יהודה בר שילת אמר רב אסי אמר רבי יוחנן: הלכה כרבן שמעון בן גמליאל, שמותר להניח בבניין דבר שאינו קשור ואינו תלוי, ובלבד שיהיה עומד לכך.

שאלה: הרי רבי יוחנן אמר שמותר להשתמש רק בדבר שיש לו תורת כלי

שואלת הגמרא: ומי אמר רבי יוחנן הכי, והתנן כל כסויי הפלים [עמוד ב] שיש להם בית אחיזה (בית יד, ידית) ניטלין בשבת,

ואמר רב יהודה בר שילת אמר רב אסי אמר רבי יוחנן: והוא שיש תורת כלי עליהן, שהכיסוי ראוי בעצמו לשימוש, ואם אין תורת כלי עליו, לא אמרינן כיסוי כלי הוי כלי.

הרי מוכח שלרבי יוחנן דבר שאין עליו תורת כלי, לא מטלטלים אותו, ואם כן כיצד אמר רבי יוחנן שהלכה כרשב"ג שמותר לטלטל 'קנה' שנועלים בו, הרי אין עליו תורת כלי, ואף שפותחים ונועלים בו - אין זו תורת כלי, אלא תורת בנין.

הצעה: מה שהתיר רשב"ג להניח בבניין קנה, היינו בקנה שיש לו תורת כלי

וכי תימא [ואם תאמר] הך נמי דאיכא [שכאן גם, מדובר שקנה זה] תורת כלי עליו, שראוי להפך בו זיתים או לפצע בו אגוזים, ורק בזה רשב"ג התיר. ולכן מה שאמר רבי יוחנן שהלכה כרשב"ג אין זה סותר את מה שאמר שמותר לטלטל רק דבר שיש עליו תורת כלי.

דחיית ההצעה: רשב"ג מתיר להשתמש גם בדבר שאין לו תורת כלי

הגמרא דוחה הצעה זו: ומי בעי רבן שמעון בן גמליאל תורת כלי עליו - וכי רשב"ג מצריך שיהיה לדבר 'תורת כלי' כדי שיהיה מותר לטלטלו,

והתניא, חריות (ענפים קשים) של דקל שגדרן (לקטם מהעץ) לשם עצים [להסקה], ונמלך עליהן לישיבה, צריך לקשר [לקושרם יחד מבעוד יום, להוכיח שלשיבה הם עומדים].

רבן שמעון בן גמליאל אומר: אין צריך לקשר, שכיון שהם ראויים לשימוש, אף שלא הכינם במעשה, אינם מוקצה, ואף שאין עליהם 'תורת כלי'.

ואם כן מה שאמר רבי יוחנן שהלכה כרשב"ג הרי זה סותר מאמר אחר של רבי יוחנן שמותר לטלטל רק דבר שיש עליו תורת כלי.

תשובה חדשה: רבי יוחנן סובר להלכה כרשב"ג בעניין זה שמותר להניח בבניין דבר שאינו קשור ואינו תלוי. ואינו סובר להלכה כרשב"ג שהיתר זה הוא דוקא בדבר שיש לו תורת כלי

עונה הגמרא: רבי יוחנן סבירא לה כותיה [כדעת רשב"ג] בחדא [בדבר אחד, שמותר להניח בבניין דבר שאינו קשור, כל שייעד אותו לשימוש זה],

ופליג עלה בבבא [ובדבר אחד, רבי יוחנן אינו סובר כרשב"ג, שרבי יוחנן מתיר לטלטל אף דבר שאין עליו תורת כלי. ולרשב"ג מותר לטלטל רק דבר שיש עליו תורת כלי].

רבי יצחק נפחא: הלכה כרבי אליעזר שמותר להניח בבניין רק דבר קשור ותלוי

דרש רבי יצחק נפחא אפיתחא דריש גלותא: הלכה כרבי אליעזר, שמותר להניח בבניין רק דבר שהוא קשור ותלוי.

שאלה: הרי במשנה מבואר שמותר להניח בבניין דבר שאינו קשור

מתיב רב עמרם: במשנה להלן מבואר מעשה רב שסתמו חלון בשבת בדבר שלא היה קשור, ועשו שם קשר שאינו של קיימא ומדדו לצורך מצוה, והמשנה מסיימת: **ומדבריהם למדנו, שפוקקין** [שמותר לסתום חלון בשבת, אף בדבר שאינו קשור ותלוי], **ומודדין** [מדידה של מצוה, כגון שיעור מקוה, או שיעור בגד אם יש בו שיעור לקבל טומאה], **וקושרין** [קשר שאינו של קיימא לכתחילה] **בשבת**,

הרי מפורש שמותר להניח בבניין דבר שאנו קשור ותלוי, וקשה על רבי יצחק נפחא שפסק כרבי אליעזר שמותר להניח בבניין רק דבר שהוא קשור ותלוי.

תשובה: אף שמשנה זו נשנתה בסתם (והיא כדעת חכמים האוסרים באינו קשור), אין זה מוכח שהלכה כמשנה זו, שהרי המשנה של נגר הנגר נשנתה בסתם (והיא כדעת רבי אליעזר המתירים באינו קשור)

אמר לה [אביי]: מאי דעתך [מה דעתך להקשות ממשנה זו על רבי יצחק נפחא, הרי יתכן שמשנה זו היא דעת חכמים, ורבי יצחק נפחא פוסק כרבי אליעזר], ואם תבאר שקושייתך ממשנה זו, **משום דקתני סתמא** [כיון שמשנה זו נשנתה ב'סתם' בלי שם תנא האומרה, מכך הוכחת שהלכה כמשנה זו],

והרי אין זו הוכחה, שהרי: **נגר הנגר נמי סתמא** [גם דעת תנא קמא השנויה בדין נגר הנגר, שנויה בסתם בלא שם תנא האומרה, ושם מבואר שאסור להניח בבניין דבר שאינו קשור, וכמבואר לעיל זו דעת רבי אליעזר], הרי שיש גם סתם משנה כרבי אליעזר, וכך פסק רבי יצחק נפחא, וממילא לא קשה על דבריו.

הכרעת ההלכה למעשה: כסתם משנה, שמבואר בה כדעת חכמים האוסרים באינו קשור, משום שיש שם 'מעשה רב' כדעה זו

אף שהגמרא יישרה את דברי רבי יצחק נפחא, שפסק כרבי אליעזר, הגמרא מסיימת להלכה: **ואפלו הני מעשה רב** עדיף, שהמשנה שהביא רב עמרם 'ומדבריהם למדנו שפוקקין' וכו', מובא בה מעשה רב, שעשו מעשה להקל והניחו בבניין דבר שאינו קשור, וממילא מוכח שפסקו הלכה כחכמים שמותר להניח בבניין דבר שאינו קשור, (ולא כפי שפסק רבי יצחק נפחא כרבי אליעזר).

משנה

כיסויי כלים שאין להם 'בית אחיזה', אם הם מוקצה

[דעה א':] **כָּל כִּסּוּי הַכֵּלִים שֵׁשׁ לָהֶם בֵּית אַחִיזָה** (מקום לאחוז בכיסוי, כגון ידיה), **נִטְלֵין בְּשֶׁבֶת**. אבל כיסויי כלים שאין להם 'בית אחיזה', הרי הם מוקצה.

[דעה ב':] **אָמַר רַבִּי יוֹסִי: בְּמָה דְּבָרִים אָמּוּרִים** [שכדי ליטול כיסוי בשבת, צריך שיהיה לו בית אחיזה], **בְּכִסּוּי קְרָקְעוֹת** [כגון כיסוי בור (הבנוי לעומק) ודות (בור הבונה בגובה, על הקרקע)], שאם אין לכיסויים אלו 'בית אחיזה', הרי זה כבונה, כיון שהם מכסה לקרקע. ורק כשיש להם בית אחיזה, מוכח שהן מיועדות לקחת אותן ולהחזירן, ואינן חלק מהקרקע].
אָבֵל בְּכִסּוּי הַכֵּלִים, בֵּין כֶּף וּבֵין כֶּף [בין אם יש להם בית אחיזה ובין אם אין להם בית אחיזה] **נִטְלֵין בְּשֶׁבֶת**.

גמרא

מכסה של כלי אינו מוקצה, רק אם יש לו 'תורת כלי' משימוש נוסף, ש'כיסוי כלי' מצד עצמו אינו 'כלי'

אָמַר רַב יְהוּדָה בְּרִי שִׁילָא אָמַר רַבִּי אָסִי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: וְהוּא [מה שהותר לטלטל כיסויי כלים, היינו רק בתנאי] **שֵׁשׁ תוֹרַת כְּלִי עָלֶיהָ** [שהכיסויים האלו ראויים לשימוש נוסף, מלבד מה שהם מכסים את הכלי, ש'כיסוי כלי' מצד שימוש כמכסה - לא נחשב 'כלי'].

ביאור המחלוקת במשנה לפי דברי רבי יוחנן: כיסויי כלים, לכולי עלמא אינם מוקצה, שהרי יש להם 'תורת כלי' מצד עצמם. כיסוי קרקעות, לכולי עלמא אם אין להם בית אחיזה, אסור ליטלם. והמחלוקת במשנה היא לגבי כיסוי של כלים שחיברם בקרקע

היות ורבי יוחנן אמר שמדובר במשנה בכיסוי כלים שיש להם תורת כלי מצד עצמם, הרי ודאי שכלים כאלו אינם מוקצה, וצריכים לבאר שלא נחלקו במשנה אלא בכלים שמחוברים בקרקע, ונמצא: **דְּכֹלֵי עֲלָמָא** [לפי כולם, בין לתנא קמא ובין לרבי יוסי]: **כְּסוּי קְרָקְעוֹת אִם יֵשׁ לָהֶן בֵּית אַחִיזָה, אֵין** [כן, מותר ליטלם]. **אִי לָא** [אם אין להם בית אחיזה], **לָא** הותר ליטלם, שהרי זה בונה.

כְּסוּי הַכֵּלִים אִף עַל גַּב דְּאֵין לָהֶם בֵּית אַחִיזָה, אינם מוקצה, שהרי כאמור מדובר בכיסויי כלים שיש להם 'תורת כלי' מצד עצמם,

כִּי פְלִיגִי [ומה שנחלקו תנא קמא ורבי יוסי, היינו] **בְּכֵלִים דְּחִבְרִינָהוּ בְּאַרְעָא** [בכלים שחיבר אותם בקרקע, כגון תנור וכיריים],

מִר [תנא קמא] **סָבֵר, גְּזֵרִינָן** [שלא ליטלם אם אין להם בית אחיזה, משום שהם דומים במקצת לכיסוי בור ודות, ולכן גזרו שלא ליטלם בלא בית אחיזה, כדי שלא יטעו ויבואו גם ליטול כיסוי בור שאין לו בית אחיזה].

ומר [ורבי יוסי] סבר, לא גזרינן, ומותר ליטול כיסוי תנור וכיריים, אף שאין להם בית אחיזה, כיון שזה כיסוי כלים, ואף שהם מחוברים בקרקע.

[הגמרא מביאה נוסח נוסף, לביאור מחלוקת תנא קמא ורבי יוסי, נוסח זה אינו חולק על הנוסח הראשון, אלא מביא את אותם הדברים בלשון אחרת] לישנא אחרת: כי פליגי [תנא קמא ורבי יוסי] בכיסוי תנור, מר [תנא קמא] מדמי לה לכיסוי קרקע. ומר [רבי יוסי] מדמי לה לכיסוי כלים.

הדרן עלך כל הכלים

משנה

מותר לפנות קופסאות של תבן וכדומה, שיהיה מקום לאורחים או בבית המדרש, ואין בזה איסור משום 'טירחה בשבת'

מפנין אפילו ארבע וחמש קפות [קופסאות] של תבן ושל תבואה, מפני האורחים [אם צריך למקומם להושיב שם אורחים להסב בסעודה], ומפני בטול בית המדרש [אם צריך למקומם להושיב שם תלמידים לדרשה], ולא חיישינן בזה לטרחה דשבת, שהוא לצורך מצוה.

אסור לפנות את האוצר אף לצורך מצוה

אבל לא את האוצר, [עניין זה יפורש בגמרא].

מה שהותר לטרוח ולפנות, היינו רק בדברים שאינם מוקצה

מפנין תרומה טהורה [כגון שיש באוצר תבואה של תרומה, מותר לפנותה, שהיא ראויה לבהמת כהן],

ודמאי [אף שאסור לאוכלו, מותר לפנותו, כמבואר טעם עניין זה בגמרא],

ומעשר ראשון שנטלה תרומתו [שהופרש ממנו מעשר מן המעשר והוא מותר באכילה],

ומעשר שני והקדש שנפדו,

והתרומה היבש מפני שהוא מאכל לעזים.

אבל [אסור לפנות דברים שהם מוקצה, ולכן אין מפנים] לא את הטבל,

ולא את מעשר [ראשון], שלא נטלה תרומתו,

ולא את מעשר שני והקדש שלא נפדו,

ולא את הלוי [מין קטניות, שאינו ראוי כשאינו מבושל אפילו לבהמה],

ולא את החרדל [שאינו ראוי לאכילה].

[דעה ב'] רבי שמעון בן גמליאל מתיר בלוי, מפני שהוא מאכל עורבין [כגון עשירים שמגדלין עורבין לגדולה, והלוי ראוי לעורביהם]. ביאור דעת רשב"ג ומחלוקתו עם תנא קמא מבוארת בגמרא להלן.

חבילות קש וכדומה, אם הם עומדים למאכל בהמה, אינם מוקצה. אם הם עומדים להסקה, הם מוקצה

חבילי קש, וחבילי עצים, וחבילי זרדים [מין קנים, שכאשר הם רכים אוכלים אותם], אם התקינן למאכל בהמה, מטלטלין אותן.
ואם לאו, אין מטלטלין אותן, שאם לא התקינם למאכל בהמה, עומדים הם להסקה, והרי הם מוקצה.

גמרא

שואלת הגמרא: השתא חמש מפנין [כעת נתבונן, אם המשנה מתירה לפנות חמש קופות], ארבע מבעיא [צריך לומר שמותר לפנות ארבע קופות], ומדוע המשנה אומרת 'מפנין ארבע וחמש קופות'.

ביאור א' במשנה: אם יש באוצר חמש קופות, יפנה רק ארבע שלא יבוא להשוות גומות

אמר רב חסדא: ארבע מחמש [אם לא היה שם אלא כשיעור חמש קופות, לא יפנה אלא ארבע מהם, שאסור לגמור ולפנות את כל האוצר, דילמא חזי גומות בקרקעיתו ומשוי להו], איכא דאמרי, ארבע מאוצר קטן שיש בו רק חמש קופות, לא יפנה את כל החמש, שלא יבוא להשוות גומות),

[המשך ביאור המשנה: לא יפנה יותר מחמש קופות, משום טירחה: וחמש מאוצר גדול [ואם הוא אוצר גדול שיש בו הרבה קופות, אין מפנין אלא חמש, דחיישינן לטירחא].

ומאי [ומה ביאור סיום המשך המשנה: אבל לא את האוצר [הרי אי אפשר לפרש שהכונה שלא יגמור את האוצר, שהרי זה כבר מבואר ברישא],

אלא ביאורו הוא: שלא יתחיל באוצר תחלה [אם לא התחיל להסתפק מאוצר זה למאכלו או למאכל בהמתו, לא יפנה אותו, מפני שהוא מוקצה],

ומני [ולדעת מי, דבר הראוי לשימוש שהקצה דעתו ממנו הוא מוקצה?]

רבי יהודה היא, דאית לה מקצה.

ושמואל אמר ארבע וחמש [יתבאר בעמוד הבא].

מהדורה זו מת"יחדת בהגשת דברי הגמרא
באופן שהלומד מקבל באופן ברור את
ה"צורתא דשמעתתא", נושאי הסוגיא,
השיטות והראיות.
בסיום הלימוד הסוגיא ברורה לפני הלומד,
מסוכמת במוחו ובליבו.
הביאור ערוך באופן שהלומד "לומד" את
הסוגיא ובכך קונה קנין בדף.
הכותרות לפני כל נושא והקיטוע לכל
סוגיא מהווים תוספת בהירות כמאמר
הז"ל "ליתן רווח בין פרשה לפרשה".
מעלות אלו יחד עם חדשנות ההגשה
והאותיות המאירות הם האבן השואבת
ללומדים חדשים גם ישנים לחיבור העמוק
עם מהדורה זו.

להנצחת המהדורה, מסכת או חוברת 0533129507
a0533129507@gmail.com

בס"ד

ניתן לשמוע שיעור 7 דפים [בשיעור אחד]

במס' 036171111 - קול הלשון

ולחקיש * 70 - 700

9771565598004

27

01/07/2020

ט' תמוז תש"פ

גמרא ופירושה